

Διπλωματική εργασία
της φοιτήτριας Γιόλας Βασάκη (Α.Μ.1214Μ050)

«Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη ως εργαλείο επίτευξης των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών»

Υπό την επίβλεψη:
της επίκουρης καθηγήτριας
κας Β.Καραγεώργου

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και
Βιώσιμη Ανάπτυξη»

Σχολή Διεθνών Σπουδών Επικοινωνίας και Πολιτισμού

Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, 2015

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία δεν θα μπορούσε να έχει πραγματοποιηθεί χωρίς τη σημαντική συμβολή κάποιων ανθρώπων, τους οποίους θα ήθελα να τους ευχαριστήσω.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα επίκουρη καθηγήτρια κα Βίκυ Καραγεώργου για την συνεχή αρωγή της κατά την έρευνα και συγγραφή της παρούσας εργασίας.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη Διοίκηση της ΔΕΠΑ Α.Ε., όπου εργάζομαι, για την υποστήριξη που μου παρείχε κατά την εκπόνηση του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Επίσης, ευχαριστώ τις κυρίες Μαργαρίτα Καραβασίλη (πρώην Ειδική Γραμματέα Ε.Π.Ε./ ΥΠΕΚΑ) και Σταυρούλα Πουλή (Προϊσταμένη ΣΥΓΑΠΕΖ/ ΥΠΕΚΑ), δίπλα στις οποίες ήρθα σε επαφή με τα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης, κατά τη θητεία μου στην Ειδική Γραμματεία Επιθεώρησης Περιβάλλοντος κι Ενέργειας του ΥΠΕΚΑ και οι οποίες με ώθησαν να ασχοληθώ κι επιστημονικά με αυτά.

Συμπληρωματικά, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στους κ.κ. Αλεξίου Μαρία, Βρεττό Άρη, Γεωργόπουλο Γεράσιμο, Παναγιώτη Λουίζο, Λουκογιαννάκη Μάρκο και Σπανό Μιχάλη για την άμεση προθυμία τους και τη διάθεση του χρόνου τους να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο της συνέντευξης καθώς και για την πολύτιμη παροχή των γνώσεών τους και των εμπειριών τους στις απαντήσεις του ερωτηματολογίου.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στην οικογένεια μου και τους φίλους μου για τις δημιουργικές τους συμβολές και τη συνεχή ψυχολογική ενθάρρυνση κατά τη διάρκεια αυτού του δύσκολου αλλά δημιουργικού χρόνου.

«Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη ως εργαλείο για την επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών»

Εισαγωγή..... σελ..1-4

I. Η Βιώσιμη ανάπτυξη και οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.....σελ.5-34

1. Ο εννοιολογικός προσδιορισμός της αειφορίας..... σελ.5-13
2. Η πορεία προς τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης: Οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών / UN Millennium Development Goals (MDGs)..... σελ.14-17
3. Οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης ή Οι Στόχοι της Αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών/ UN SDGs (Sustainable Development Goals)..... σελ.18-23
4. Η σύνδεση μεταξύ των Αναπτυξιακών Στόχων και των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών..... σελ.24-30
5. Οι επιχειρήσεις και οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης..... σελ.31-34

II. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και το πλαίσιο της σε διεθνές, ευρω-ενωσιακό κι εθνικό επίπεδο.....σελ.34-68

1. Ορισμός της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ).....σελ.35-40
2. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε διεθνές επίπεδο.....σελ.41-48
 - i. Το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών.....σελ.41-45
 - ii. Άλλα διεθνή κείμενα για την ΕΚΕ.....σελ.46-48
3. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε ευρω-ενωσιακό επίπεδο.....σελ.49-55
 - i. Η Οδηγία 2014/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2014.....σελ.49-53
 - ii. Η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ΕΚΕ 2011-2014.....σελ.54-55
4. Το Σχέδιο της Εθνικής Στρατηγικής της Ελλάδας για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη..... σελ.56-60
5. Το ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη..σελ.61-68

III. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης.....σελ.69-88

1. Ο ρόλος των επιχειρήσεων στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης όπως ορίζεται στα διεθνή κείμενα..... σελ.69-74
2. Η συμβολή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στη Βιώσιμη Ανάπτυξησελ.75-82
3. Η συμβολή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών..... σελ.83-88

IV. Η εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην Ελλάδα-Ευρήματα συνεντεύξεων από προνομιακούς πληροφορητέςσελ.89-103

1. Πλαίσιο συνεντεύξεων και μέθοδος.....σελ.89-91
2. Η σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης.....σελ.92-93
3. Η συνεισφορά μίας επιχείρησης που έχει ενσωματώσει στρατηγική ΕΚΕ στη λειτουργία της στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs).....σελ.94-96
4. Η αξία που προσδίδει η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) σε μία επιχείρηση.....σελ.97-98
5. Η συνεισφορά της υπογραφής του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) από φορείς κι επιχειρήσεις στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs) και ο τρόπος της επίτευξης αυτής.....σελ.99-100
6. Το ισχυρό θεσμικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία έτη σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο και αφορά την ΕΚΕ: τροχοπέδη ή εργαλείο στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Η.Ε.....σελ.101-103

Συμπεράσματα..... σελ.104-109

Παράρτημα συνεντεύξεων από προνομιακούς πληροφορητές.....σελ.110-129

- I. Αλεξίου Μαρία, πρόεδρος του Ελληνικού Δικτύου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, manager Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, Όμιλος TITAN.....σελ.110-113
- II. Βρεττός Άρης (Vrettos Aris), Director, Open Programmes at University of Cambridge Institute for Sustainability Leadership.....σελ.114-117
- III. Γεωργόπουλος Γεράσιμος, προϊστάμενος Θεσμικών Ρυθμίσεων & ΓΕΜΗ, Υπουργείο Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, Γενική Γραμματεία Εμπορίου & Προστασίας Καταναλωτή, Γενική Δ/ση Αγοράς, Δ/ση Εταιριών & ΓΕΜΗ.....σελ.118-121
- IV. Παναγιώτης Λουΐζος, Senior Coordinator Planning & Strategy at Global Reporting Initiative (GRI).....σελ.122-124
- V. Δρ. Λουκογιαννάκης Μάρκος, Γενικός Διευθυντής του Συμβουλίου ΣΕΒ για την Βιώσιμη Ανάπτυξη κι εκπρόσωπος του οργανισμού στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Επιχειρήσεων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.....σελ.125-127
- VI. Σπανός Μιχάλης, Διευθύνων Εταίρος της Εταιρίας Global Sustain, ειδικός Σύμβουλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τους SDGs, μέλος της Συντονιστικής γραμματείας του Δικτύου του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών στην Ελλάδα.....σελ.128-129

Βιβλιογραφία.....σελ.130-137

Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία τιτλοφορείται «Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη ως εργαλείο επίτευξης των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών» και η επιλογή του θέματος ήταν αποτέλεσμα συνδυασμού του επαγγελματικού μου ενδιαφέροντος και πεδίου δράσης που είναι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και της θεματικής που κίνησε το ενδιαφέρον μου κατά τη διάρκεια παρακολούθησης του μεταπτυχιακού προγράμματος που είναι η βιώσιμη ανάπτυξη. Οι τρέχουσες εξελίξεις που αφορούν στην επικύρωση των 17 Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs) από τους ηγέτες του κόσμου στη Σύνοδο Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη που έλαβε χώρα στις 25-27 Σεπτέμβρη 2015 στη Νέα Υόρκη στα 70α γενέθλια λειτουργίας των Ηνωμένων Εθνών, έδωσαν στην διπλωματική εργασία την κατεύθυνση της εργαλειακής χρήσης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων.

Η εργασία αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια και στηρίχθηκε σε δύο τρόπους έρευνας: στη βιβλιογραφική έρευνα και στην διεξαγωγή συνεντεύξεων με ερωτηματολόγια.

Το πρώτο κεφάλαιο έχει ως βασικό θέμα τον εννοιολογικό προσδιορισμό της αειφορίας και σε δεύτερο επίπεδο τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (Sustainable Development Goals-SDGs). Αρχικά, γίνεται αναφορά σε χρονολογίες-ορόσημα που οδήγησαν τη σημερινή παγκόσμια κοινότητα να συγκεντρώνει το ενδιαφέρον της στην βιώσιμη αειφόρο ανάπτυξη και σε κάποια διεθνή κείμενα υποχρεωτικού ή μη υποχρεωτικού χαρακτήρα όπου αποτυπώνεται η έννοια της όπως η Agenda 21 και η «Εκθεση Bruntland». Στη συνέχεια, στην προσπάθεια αποτύπωσης των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών γίνεται μία αναδρομή στους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών (Millennium Development Goals-MDGs), στους λόγους για τους οποίους αυτοί απέτυχαν, στον πώς περνάνε τη «σκυτάλη» στους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης και στο πώς οι τελευταίοι έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα για να επιτύχουν μέχρι τον ορίζοντα υλοποίησης τους το 2030.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρείται ο ορισμός της έννοιας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) με ίσως ανορθόδοξο τρόπο αρχικά, καθώς πρώτα ορίζουμε τι δεν είναι ΕΚΕ στην προσπάθεια διαχωρισμού του όρου με άλλους με τους οποίους έχει λανθασμένα συνδεθεί, όπως η φιλανθρωπία και το κοινωνικό marketing και στη συνέχεια προχωρούμε στην βιβλιογραφική έρευνα για τον ορισμό της έννοιας. Έπειτα εγείρεται το θέμα του νομοθετικού πλαισίου το οποίο διατρέχει την ΕΚΕ και το παράδοξο της σύνδεσης της νομοθετικής συμμόρφωσης με την ΕΚΕ, η οποία αποτελεί ουσιαστικά εθελοντική δέσμευση, όπως έχει οριστεί στην αρχή του κεφαλαίου. Για την επίλυση αυτού του παραδόξου γίνεται αναφορά στην διαμάχη δύο κορυφαίων συγγραφέων οικονομολόγων του Dr Milton Friedman, τιμημένου με Νόμπελ Οικονομίας και του Dr Keith Davis, του Πανεπιστημίου της Αριζόνα. Αφού διευκρινιστεί η σχέση μεταξύ ΕΚΕ και νομοθετικής συμμόρφωσης, παρατίθεται το νομοθετικό πλαίσιο ανά άξονα και το οποίο έχει έμμεση εφαρμογή στην ΕΚΕ και μέχρι την πρόσφατη χρονική στιγμή διαμόρφωσης αμιγούς νομοθετικού πλαισίου για την ΕΚΕ εξυπηρετούσε αυτό το νομοθετικό κενό διεθνώς. Στη συνέχεια, εξετάζουμε τα σημαντικότερα κείμενα υποχρεωτικού και μη υποχρεωτικού χαρακτήρα που έχουν εφαρμογή στην ΕΚΕ σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο δίνοντας μεγαλύτερη βαρύτητα στο Σχέδιο της Εθνικής Στρατηγικής της Ελλάδας για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, στην Οδηγία 2014/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2014 και στο Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) αντίστοιχα. Συγκεκριμένα, εξετάζουμε το περιεχόμενο τους, τη συμβολή τους στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης και των στόχων της και τη μεταξύ τους σύνδεση κι αλληλεπίδραση.

Το τρίτο κεφάλαιο επιχειρεί να εντοπίσει την ευθύνη των επιχειρήσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη και πώς ορίζεται αυτή σε δύο μεγάλα διεθνής κείμενα: στο πρόγραμμα δράσης της agenda 21 που ήταν αποτέλεσμα της Συνδιάσκεψης του Ρίο το 1992 και το πλάνο εφαρμογής της παγκόσμιας Συνδιάσκεψης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη το 2002. Στη συνέχεια, εξετάζει τη συμβολή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στη Βιώσιμη Ανάπτυξη και στην επίτευξη των Στόχων της μέσω της σύνδεσης των δύο μοντέλων και όπως έχει αυτή οριστεί από κοινοτικά και διεθνή κείμενα μη υποχρεωτικής δέσμευσης.

Το τέταρτο κεφάλαιο αφορά την αποτύπωση των απαντήσεων στα ερωτηματολόγια που συντάχθηκαν από τη συντάκτρια στάλθηκαν σε έξι έλληνες ειδικούς στο χώρο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, οι οποίοι εκπροσωπούν τις σημαντικότερες ομάδες συμμετόχων στη θεματική της ΕΚΕ και της βιώσιμης ανάπτυξης: ένας από τους ερωτηθέντες είναι υπηρεσιακός παράγοντας, ένας είναι εργαζόμενος του παγκοσμίου προτύπου Global Reporting Initiative, ένας εκπροσωπεί την ακαδημαϊκή κοινότητα, δύο εκπροσωπούν την επιχειρηματική κοινότητα, εκ των οποίων η μία τη σύνδεσή της με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη κι ο δεύτερος τη σύνδεση της με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη κι ένας που εκπροσωπεί την Κοινωνία των Πολιτών. Τα ερωτήματα που τους τέθηκαν ήταν πέντε κι αφορούν αντίστοιχα πέντε θεματικές: 1.τη σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, 2. τη συνεισφορά μίας επιχείρησης που έχει ενσωματώσει στρατηγική ΕΚΕ στη λειτουργία της στην επίτευξη των στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs), 3. την αξία που προσδίδει η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) σε μία επιχείρηση, 4. τη συνεισφορά της υπογραφής του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) από φορείς κι επιχειρήσεις στην επίτευξη των στόχων της β.α. των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs) και τον τρόπο της επίτευξης αυτής, 5. Το ισχυρό θεσμικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία έτη σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο και αφορά την ΕΚΕ κι αν είναι τροχοπέδη ή εργαλείο στην επίτευξη των στόχων της β.α. των Ηνωμένων Εθνών.

Η παρούσα εργασία όπως αναφέραμε και νωρίτερα κινήθηκε και σε επίπεδο βιβλιογραφικής έρευνας και σε επίπεδο διεξαγωγής συνεντεύξεων με τη μορφή αποστολής ερωτηματολογίων, η μεθοδολογία της οποίας αναλύεται στο αντίστοιχο κεφάλαιο. Η βιβλιογραφική έρευνα κινήθηκε γύρω από τη μελέτη πρωτογενών πηγών, άρθρων, ηλεκτρονικών άρθρων, ερευνών, εθνικής, κοινοτικής και διεθνούς νομοθεσίας και ιστοσελίδων (όπως για παράδειγμα η ιστοσελίδα του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών, όπου παρέχεται όλη η απαραίτητη πληροφορία).

Η παρούσα εργασία μέσω της βιβλιογραφικής έρευνας και της διεξαγωγής συνεντεύξεων επιχειρεί να αναδείξει αρχικά τη στενή σχέση μεταξύ Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και βιώσιμης ανάπτυξης, γεγονός που επιτυγχάνεται ήδη από τους ορισμούς των εννοιών όταν διαπιστώνουμε ότι οι άξονες της ΕΚΕ (αγορά,

περιβάλλον, κοινωνία, ανθρώπινο δυναμικό) συμπίπτουν με τους τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης (οικονομικός, κοινωνικός, περιβαλλοντικός). Σε δεύτερο επίπεδο επιχειρεί να αναδείξει τη σημασία των νομικών κειμένων τόσο υποχρεωτικού όσο και μη υποχρεωτικού χαρακτήρα και της συμμόρφωσης των επιχειρήσεων σε αυτά για την εκπλήρωση των στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης μέσω της στρατηγικής ΕΚΕ χωρίς η τελευταία να χάνει τον εθελοντικό χαρακτήρα της.

Σε τελική ανάλυση, η εργασία έχει στόχο να αποδείξει ότι οι επιχειρήσεις στη σημερινή παγκοσμιοποιημένη κοινωνία που έχει ορίσει τη βιώσιμη ανάπτυξη ως αυτοσκοπό οφείλουν να ενεργούν ως υπεύθυνοι εταιρικοί πολίτες σεβόμενοι τις διεκδικήσεις των συμμετόχων τους. Ο μόνος τρόπος να μπορέσουν να επιτύχουν τη διαβούλευση με τους συμμετόχους τους με στόχευση την εκπλήρωση των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών είναι μέσω της ενσωμάτωσης στρατηγικής Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Αυτή η ενσωμάτωση μπορεί να είναι λειτουργική κι αποτελεσματική μόνο αν περάσει από τα στάδια της διαβούλευσης, του σχεδιασμού, της εφαρμογής, της αποτύπωσης και της αξιολόγησης.

I. Η Βιώσιμη ανάπτυξη και οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών

1. Ο εννοιολογικός προσδιορισμός της αειφορίας

Θα ξεκινήσουμε την έρευνα με μια μικρή εισαγωγή στην έννοια της αειφορίας πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των Στόχων της Αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs) στο επόμενο κεφάλαιο.

Αρχικά, οφείλουμε να ξεκαθαρίσουμε τί ορίζουμε ως αειφορία και τί ορίζουμε ως βιώσιμη ανάπτυξη. Οι ξένοι όροι sustainability και sustainable development είναι από την ίδια ρίζα, από το ρήμα sustain που σημαίνει «διατηρώ», στην ελληνική βιβλιογραφία όμως συναντάμε τον όρο αειφορία και βιώσιμη ανάπτυξη αντίστοιχα. Οι δύο όροι συχνά συγχέονται τόσο στην ελληνική όσο και στην ξένη βιβλιογραφία κι αρθρογραφία και συχνά ταυτίζονται. Αειφορία ορίζεται «η ικανότητα ή η δυνατότητα να συντηρούμε ή να διατηρούμε κάτι»¹. Τι ορίζουμε ως βιώσιμη ανάπτυξη; Ο ορισμός που είναι αποδεκτός από όλη την παγκόσμια κοινότητα και ο οποίος διατυπώνεται στην «Έκθεση Brundtland» που εξέδωσε η Παγκόσμια Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (World Commission on Environment and Development) το 1987, είναι η ακόλουθη: «βιώσιμη είναι η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να μειώνει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους».²

Ορίζουμε λοιπόν ότι «η αειφορία και οι παράμετροι της αντιμετωπίζονται ως οι στόχοι της διαδικασίας που ονομάζεται βιώσιμη ανάπτυξη»³. Μια βιώσιμη κοινωνία θεωρείται ότι είναι μια κοινωνία που έχει πετύχει τη βιωσιμότητα μέσω αυτής της διαδικασίας (της βιώσιμης ανάπτυξης).»⁴. Η αειφορία λοιπόν ορίσαμε ότι είναι ο στόχος, το ιδανικό μοντέλο για μία κοινωνία και η βιώσιμη ανάπτυξη η διαδικασία με την οποία μπορεί να επιτευχθεί αυτό το μοντέλο. Για ποιο λόγο αυτοί οι δύο όροι συχνά ταυτίζονται; Μία εξήγηση είναι ότι «πολλοί ένιωσαν άβολα με την ιδέα της «ανάπτυξης», καθώς αυτή συχνά συνδέεται με την καταστροφή του περιβάλλοντος και των κοινωνικών χαρακτηριστικών που αξιώνουν, έτσι αισθάνθηκαν καλύτερα να μιλάμε για «αειφορία» και όχι «βιώσιμη ανάπτυξη» και συνεπώς

¹ P. Sutton, What is sustainability?, The journal of the Victorian Association for Environmental Education 1 July 2004,p.1

² WCED (1987) Our Common Future, Oxford University Press, Oxford; New York

³ M. Diesendorf, Models of Sustainability and Sustainable Development, University of New South Wales, FEBRUARY 2001,DOI: 10.1504/IJARGE.2001.000007 · Source: RePEc

⁴ Ibid.

με την πάροδο του χρόνου «αειφορία» και «βιώσιμη ανάπτυξη» άρχισαν να αντιμετωπίζονται από πολλούς ως συνώνυμα⁵. Παράλληλα, «η τάση αυτή ενισχύθηκε, επειδή κάποιοι άνθρωποι θεώρησαν τον όρο αειφορία ως πιο βολικό στην γλώσσα.»⁶. Στην παρούσα εργασία, θα χρησιμοποιούμε τον όρο βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς το ενδιαφέρον μας συνίσταται στη διαδικασία για την επίτευξη της αειφορίας.

Η αειφορία ή βιώσιμη ανάπτυξη, είναι το μοναδικό μοντέλο ανάπτυξης που μπορεί να λειτουργήσει σήμερα με μακροπρόθεσμα οφέλη, τόσο για τον άνθρωπο, όσο και για το περιβάλλον. Είναι το μοναδικό μοντέλο που μπορεί να δώσει λύσεις στην παγκόσμια οικολογική και περιβαλλοντική κρίση γιατί είναι ένα ολοκληρωμένο μοντέλο που πατάει στους τρεις πυλώνες της οικονομίας, του περιβάλλοντος και της κοινωνίας⁷. Αυτό αποδεικνύουν άλλωστε και οι σύγχρονες στρατηγικές όλων των διεθνών οργανισμών όπως ο ΟΟΣΑ, τα Ηνωμένα Έθνη αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες κινούνται γύρω από αυτό το μοντέλο. Πώς φτάσαμε σε αυτό το σημείο όμως να θεωρείται η βιώσιμη ανάπτυξη ως το βέλτιστο μοντέλο;

Η έκθεση Bruntland ή αλλιώς η έκθεση «Το κοινό μας μέλλον» (Our Common Future) της WCED θεωρείται ως το σημείο εκκίνησης για τις περισσότερες τρέχουσες συζητήσεις σχετικά με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης. Η έκθεση ως ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο, προϊόν μιας παγκόσμιας διαβούλευσης, αποτέλεσε ένα σημαντικό σημείο καμπής για την πολιτική της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης. «Αλλά δεν είναι ούτε το σημείο εκκίνησης ούτε η πιθανή κατάληξη της εννοιολογικής αναπτυξιακής διαδικασίας. Όπως κάθε εννοιολογική διαδικασία διέπεται από τη γενική εξελικτική θεωρία, υπάρχουν ορισμένες σημαντικές εννοιολογικές πρόδρομες ουσίες που έχουν οδηγήσει τον ορισμό της WCED της βιώσιμης ανάπτυξης, που με τη σειρά ακολουθείται από άλλες προσπάθειες σύλληψης (της έννοιας)»⁸. Η διαδικασία αυτή διακρίνεται σε τρεις ιστορικές περιόδους: την περίοδο πριν τη Στοκχόλμη, που καλύπτει την περίοδο μέχρι πριν την Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον στη Στοκχόλμη το 1972 (-1972), την περίοδο από τη Στοκχόλμη μέχρι την έκθεση της WCED (1972-1987) και μετά την περίοδο μετά την έκθεση της WCED (1987-1997).

Στην πρώτη περίοδο που ξεκινά πριν τη Στοκχόλμη και τελειώνει λίγο πριν τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον στη Στοκχόλμη

⁵ Οπ. π. (σημείωση 1)

⁶ Ibid.

⁷ WCED (1987) *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford; New York

⁸ D. Mebratu, Sustainability and Sustainable Development: historical and conceptual review, International Institute for Industrial Environmental Economics, Lund University ENVIRON IMPACT ASSES REV 1998;18:493–520, 1998 Elsevier Science Inc.

το 1972, «εντοπίζουμε στις παραδόσεις των αυτοχθόνων πληθυσμών την παραδοχή ότι η σημασία της ζωής είναι η αρμονία με τη φύση» που οδηγεί σε «μία ολιστική θεώρηση ότι είναι εγγενής σε όλες τις πεποιθήσεις και τη σημασία που αποδίδεται στην ύπαρξη σε συνεχή επικοινωνία με τη φύση»⁹. Στη συνέχεια, το οικονομικό μοντέλο του David Ricardo¹⁰ υποστηρίζει ότι η «οικονομική ανάπτυξη υποχωρεί σε μακροπρόθεσμη βάση λόγω της σπανιότητας των φυσικών πόρων»¹¹ ενώ κινούμενος στο ίδιο σκεπτικό, ο Thomas Robert Malthus¹² διατύπωσε τη σκέψη του σχετικά με τα περιβαλλοντικά όρια «όσον αφορά τα όρια για την παροχή καλής ποιότητας γεωργικής γης και την προκύπτουσα μείωση των εσόδων της γεωργικής παραγωγής», σκέψη που μπορεί «να θεωρηθεί προάγγελος της βιώσιμης ανάπτυξης»¹³. Στα μέσα της δεκαετίας του 70' το βιβλίο του Ernest F. Schumacher¹⁴ «Small is Beautiful» που μιλούσε για την εξάντληση των πόρων, «έδωσε νέα ώθηση σε μια ολόκληρη γενιά περιβαλλοντικών υπερασπιστών, ενώ η προσπάθειά του να φανούν οι οικονομικές, οικολογικές και κοινωνικές πτυχές ενός συγκεκριμένου συστήματος, προσέθεσε μία νέα διάσταση στην συζήτηση για την « κλίμακα της οργάνωσης»¹⁵. «Σύμφωνα με τον Dubose (1995) «βιώσιμη ανάπτυξη μπορεί να αναχθεί τουλάχιστον στα μέσα της δεκαετίας του 1960, όταν η κατάλληλη τεχνολογία (appropriate technology) προήχθη ως τρόπος για να αναπτυχθούν οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες»¹⁶.

Η δεύτερη περίοδος που ξεκινά με την Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον στη Στοκχόλμη το 1972 η οποία «αναγνώρισε σημασία της περιβαλλοντικής διαχείρισης και της χρήσης της περιβαλλοντικής αξιολόγησης ως εργαλείο διαχείρισης»¹⁷, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς την ανάπτυξη της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης. Η Συνδιάσκεψη ανέδειξε την αδυναμία της να υιοθετήσει νομικά κείμενα

⁹ Ο.π. π.(σημείωση 8)

¹⁰ Ο David Ricardo (1772-1823), θεωρείται ένας από τους πατέρες της κλασικής σχολής των οικονομικών, με μεγαλύτερη συμβολή του στην εξέλιξη της οικονομικής θεωρίας τη θεωρία του σχετικού συγκριτικού πλεονεκτήματος μιας οικονομίας (πηγή: Encyclopedia Britannica)

¹¹ Ο.π. π.(σημείωση 8)

¹² Ο Thomas Robert Malthus(1766–1834) ήταν ένας άγγλος πολιτικός οικονομολόγος και δημογράφος. Η κύρια συμβολή του ήταν στο ότι έδωσε προσοχή στους πιθανούς κινδύνους από την αύξηση του πληθυσμού: Η δύναμη του πληθυσμού είναι ακαθόριστα μεγαλύτερη από την δύναμη της γης να παρέχει βιωσιμότητα για τον άνθρωπο. (πηγή: Encyclopedia Britannica)

¹³ Ο.π. π.(σημείωση 8)

¹⁴ Ο Ernst Friedrich Schumacher (1911 -1977) ήταν ένας διεθνούς επιρροής οικονομικός στοχαστής, στατιστικολόγος και οικονομολόγος, είναι γνωστός για την κριτική του στις δυτικές οικονομίες και τις προτάσεις του για την ανθρώπινη κλίμακα και για την αποκεντρωμένη και κατάλληλη τεχνολογία. (πηγή: Encyclopedia Britannica)

¹⁵ Ο.π. π.(σημείωση 8)

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

υποχρεωτικού χαρακτήρα, όμως «από το σύνολο των μη υποχρεωτικών κειμένων (soft law) της Συνδιάσκεψης προκύπτει η σύνδεση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης με την εξασφάλιση ενός ευνοϊκού φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος»¹⁸. Η Διακήρυξη της Στοκχόλμης, ως αποτέλεσμα της Συνδιάσκεψης, «πρόκειται, χωρίς καμία αμφιβολία, για το πλέον συνολικό και βασικό κείμενο του διεθνούς δικαίου περιβάλλοντος που, στο γενικότερο νομικό κενό που αντιμετώπιζε, πρόσφερε την αποκρυστάλλωση ενός αριθμού κανόνων σε παγκόσμιο επίπεδο με στόχο τη μελλοντική εφαρμογή τους για το καλό της ανθρωπότητας»¹⁹. Παρατηρούμε συνεπώς, ότι η ιδέα της ανάπτυξης που δεν αφορά μόνο την οικονομική, αλλά στηρίζεται και στην κοινωνική ανάπτυξη συνεπικουρούμενη από ένα ευνοϊκό φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον με μελλοντική στόχευση, έχει τις ρίζες της σε αυτή την πρώτη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον.

Στη συνέχεια, η έκθεση «Το Κοινό μας Μέλλον» ή αλλιώς «Έκθεση Bruntland»²⁰ που συνέταξε η Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (WCED) το 1987 αποτέλεσε τη γέφυρα μεταξύ της Συνδιάσκεψης της Στοκχόλμης το 1972 και αυτής του Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992. Η Επιτροπή συστάθηκε με την απόφαση 38/161,1983 της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών και η οποία καλεί την επιτροπή «να διαμορφώσει δέσμη συστάσεων για ένα παγκόσμιο οδηγό αλλαγών (“a global agenda for change”) και πιο συγκεκριμένα να προτείνει μακροχρόνιες περιβαλλοντικές στρατηγικές που θα συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου της αυτοσυντηρούμενης ανάπτυξης (sustainable development) μέχρι το 2000 αλλά και πέραν αυτού του χρονικού ορίου»²¹. Η «Έκθεση Bruntland» πρότεινε την αυτοσυντηρούμενη ανάπτυξη, όπως διατυπώθηκε σε πρώτο στάδιο η βιώσιμη ανάπτυξη, ως λύση όλων των αναπτυξιακών προβλημάτων και της έδωσε τον επίσημο ορισμό της, ο οποίος ισχύει μέχρι και σήμερα, αυτούσιο ως εξής: «development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs»²². Ο εννοιολογικός ορισμός της Επιτροπής Brundtland «περιέχει δύο βασικές έννοιες : την έννοια των «αναγκών», ιδίως των βασικών αναγκών των φτωχών του κόσμου όπου πρέπει να δοθεί απόλυτη

¹⁸ Π. Η. Γρηγορίου, Γ. Δ. Σαμιώτης, Γ. Ι. Τσάλτας, Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, Νομική και Θεσμική Διάσταση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1993, Σελ.29

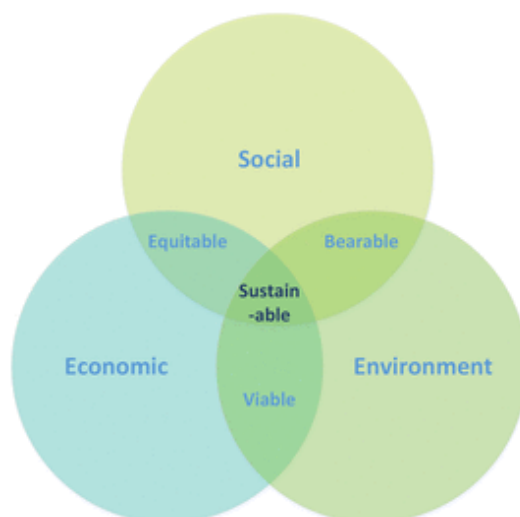
¹⁹ Γ.Δ.Σαμιώτης, Γ. Ι.Τσάλτας, Διεθνής Προστασία του Περιβάλλοντος, Τόμος Ι:Διεθνείς Πολιτικές και Δίκαιο του Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1990, Σελ. 124

²⁰ WCED (1987) *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford; New York

²¹ Π. Η.Γρηγορίου, Γ. Δ.Σαμιώτης, Γ. Ι.Τσάλτας, Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, Νομική και Θεσμική Διάσταση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1993, Σελ.31

²² WCED (1987) *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford; New York

προτεραιότητα και την ιδέα των περιορισμών που επιβάλλονται από την εξέλιξη της τεχνολογίας και της κοινωνικής ανάγκης στην ικανότητα του περιβάλλοντος να ανταποκριθεί στις παρούσες και μελλοντικές ανάγκες»²³. Με αυτόν τον τρόπο, η Επιτροπή υπογραμμίζει την ισχυρή σύνδεση «ανάμεσα στη μείωση της φτώχειας, στη βελτίωση του περιβάλλοντος και στην κοινωνική ισότητα μέσω της βιώσιμης ανάπτυξης» σχηματοποιώντας τους τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης σε οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό (σχήμα 1).

Σχήμα 1: Sustainability Venn Diagram Πηγή: www.circularecology.com

Επιπλέον, οι άλλοι κρίσιμοι στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης που θέτει η έκθεση είναι: «να καλύπτει τις βασικές ανάγκες για εργασία, φαγητό, ενέργεια, νερό κι υγιεινή, να διασφαλίζει ένα βιώσιμο επίπεδο του πληθυσμού, να διατηρεί και να βελτιώνει την βάση των πηγών, να επαναπροσανατολίζει την τεχνολογία και να διαχειρίζεται τους κινδύνους και να συγχωνεύει το περιβάλλον με τα οικονομικά στη λήψη αποφάσεων».²⁴ Ο τελευταίος αυτός στόχος είναι αυτός που εγείρει τις περισσότερες συζητήσεις σε επίπεδο οικονομικών, φυσικών, πολιτικών επιστημών, στη φιλοσοφία και στο δίκαιο. Η κύρια κριτική «είναι η ασάφεια του ορισμού και το

²³ H.C. Bugg 1987-2007 “Our Common Future” Revisited, p.9 in H.C. Bugg & C.Voigt, Sustainable Development in International and National Law, Europa Law Publishing, Groningen, 2008

²⁴ H .C. Bugg 1987-2007 “Our Common Future” Revisited in H.C. Bugg & C.Voigt, Sustainable Development in International and National Law, Europa Law Publishing, Groningen, 2008,p.6

πώς, αν το πρόβλημα είναι η οικονομική ανάπτυξη, μπορεί να είναι η ανάπτυξη η λύση;»²⁵.

Η τρίτη και τελευταία περίοδος που ξεκινά μετά τη δημοσιοποίηση της «Έκθεσης Bruntland» σηματοδοτείται από την Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στο Ρίο ντε Τζανέιρο το 1992 (UNCED), η οποία «μόνο από το όνομα της σηματοδοτεί την αλλαγή στην προσέγγιση σε σχέση με την προηγούμενη Συνδιάσκεψη για το Ανθρώπινο Περιβάλλον στη Στοκχόλμη το 1972».²⁶ Υιοθετήθηκαν δύο συμβάσεις: «Η Σύμβαση για την Κλιματική Αλλαγή»²⁷ και «Η Σύμβαση για την Βιολογική Ποικιλομορφία»²⁸, οι οποίες απλά εξέθεταν τα αντίστοιχα ζητήματα χωρίς να προτείνουν ριζοσπαστικές λύσεις. Παράλληλα όμως υιοθετήθηκαν τρία διακηρυκτικά μη δεσμευτικού χαρακτήρα κείμενα ως αποτέλεσμα των εργασιών της Συνδιάσκεψης, τα οποία έθεσαν σημαντικά θεμέλια για τη διαμόρφωση πλαισίου για την έννοια της αειφορίας : «Η Διακήρυξη Αρχών για μία παγκόσμια συμφωνία για τη Διαχείριση, την Προστασία και τη Διαρκή Ανάπτυξη των Δασών όλων των τύπων»²⁹, «Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη»³⁰ και η περίφημη «Agenda 21»³¹. Τα δύο τελευταία δύο κείμενα «επαναλαμβάνουν διαδικαστικά απλώς τις προσπάθειες της Πρώτης Συνδιάσκεψης για το Περιβάλλον, της Στοκχόλμης, το 1972. Εντούτοις η τεράστια σημασία τους εντοπίζεται στη δρομολόγηση τους στη σωστή κατεύθυνση, που είναι εκείνη της άμεσης σχέσης που αποπνέει το αναπτυξιακό φαινόμενο, κάτω από τη σφαιρική του διάσταση, με την ανάγκη για περιβαλλοντική προστασία/διάσωση»³², άρα με την βαρύτητα που προσδίδουν στον περιβαλλοντικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης. Η πιο «σημαντική κληρονομιά της UNCED ήταν η ίδια η φύση της προπαρασκευαστικής διαδικασίας, η οποία, στις περισσότερες χώρες, συμπεριέλαβε τη συμμετοχή των κύριων ενδιαφερόμενων μερών κάτω από το επίπεδο της βάσης .

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

²⁷ The United Nations Framework Convention on Climate Change, διαθέσιμη εδώ:

http://unfccc.int/essential_background/convention/items/6036.php

²⁸ The United Nations Convention on Biological Diversity, διαθέσιμη εδώ:

<https://www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf>

²⁹ The Statement of Forest Principles, διαθέσιμη εδώ:

<http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-3annex3.htm>

³⁰ The Rio Declaration on Environment and Development, διαθέσιμη εδώ:

<http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>

³¹ Agenda 21, διαθέσιμη εδώ: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

³² Π. Η.Γρηγορίου, Γ. Δ.Σαμιώτης, Γ. Ι.Τσάλτας, Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, Νομική και Θεσμική Διάσταση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1993, Σελ.83

Αυτή η διαδικασία πήγε την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξη σε κάθε γωνιά του κόσμου, εκθέτοντάς ερωτήματα όπως : Τι πραγματικά σημαίνει για κάθε κοινότητα; Πώς μπορούμε εμείς ξεπεράσουμε τις γενικότητες και να βάλουμε τα θέματα (της βιώσιμης ανάπτυξης) στην πράξη ; Πώς ξέρουμε αν κινούμαστε προς ένα βιώσιμο κόσμο;»³³.

Η Agenda 21 αποτελεί «ένα τόσο κατανοητό, όσο και δυναμικό, Πρόγραμμα Δράσης για υιοθέτηση και υλοποίηση από τις κυβερνήσεις της Συνδιάσκεψης. Προβλέπει δράση σε όλους τους τομείς της διαρκούς ανάπτυξης που αφορά τον Πλανήτη, από την ημέρα υιοθέτησης του μέχρι τον 21^ο αιώνα.»³⁴. Η προστιθέμενη αξία της Agenda 21 είναι ότι «αποτελεί ένα ιστορικό ήδη, όσο και μνημειώδες, τεχνοκρατικό κείμενο, με έντονη την πολιτική διάσταση όλων των προβλημάτων που αντιμετωπίζει στα πλαίσια δρομολόγησης μέτρων για την επίλυσή τους».³⁵ Ο σκοπό της Agenda 21 ήταν «να σταματήσει και να ανατρέψει την περιβαλλοντική υποβάθμιση και να προωθήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη σε όλες τις χώρες»³⁶.

Το κεφάλαιο 8 της Agenda 21 αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα καθώς τονίζει την ανάγκη της υιοθέτησης στρατηγικού σχεδιασμού για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης, που μπορεί να λύσει ως ένα βαθμό την ασάφεια της που αναφέρθηκε πριν, καλώντας τα κράτη-μέλη «να υιοθετήσουν εθνικές στρατηγικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη (National Sustainable Development Strategies) που μπορούν να χτιστούν πάνω και να εναρμονίζονται με τις διάφορες τομεακές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πολιτικές που λειτουργούν στην κάθε χώρα».³⁷ Πέντε χρόνια αργότερα, η Ειδική Σύνοδος της Γενικής Συνέλευσης του 1997 σημείωσε και πάλι τη σημασία σχεδιασμού και υλοποίησης των NSDS και έθεσε ως στόχο το 2002 για τη διαμόρφωση και επεξεργασία τους. Επιπλέον, η Agenda 21 υπογράμμισε ότι ως μέσο εφαρμογή της «είναι αναγκαίο για την παγκόσμια δράση να κωδικοποιηθεί και να αναπτυχθεί διεθνής νομοθεσία για τη βιώσιμη ανάπτυξη».³⁸ Το 2000 οι προσπάθειες για τον στρατηγικό σχεδιασμό για τη βιώσιμη ανάπτυξη, ενσωματώνονται αυτούσιες στον Αναπτυξιακό Στόχο 8 των Ηνωμένων Εθνών που αφορά την προώθηση μιας παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη.³⁹ Οι επιμέρους στόχοι του Αναπτυξιακού Στόχου

³³ Ο.π. π. (σημείωση 8)

³⁴ Π. Η. Γρηγορίου, Γ. Δ. Σαμιώτης, Γ. Ι. Τσάλτας, Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, Νομική και Θεσμική Διάσταση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1993, Σελ. 99

³⁵ Ibid.

³⁶ M.C. Cordonier Segger Sustainable Development in International Law in H. C. Bugg, C. Voigt, Sustainable Development in International and National Law, Europa Law Publishing, Groningen, 2008, p. 100

³⁷ Βλ. UN Agenda 21, διαθέσιμη εδώ:

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

³⁸ Ο.π.π. (σημείωση 36)

³⁹ Περισσότερες πληροφορίες για τους Αναπτυξιακούς Στόχους των Ηνωμένων Εθνών για τη Χιλιετία βλέπε επόμενη ενότητα.

8 είναι ποσοτικοί με σαφή χρονοδιαγράμματα και αναφέρονται κυρίως στην περαιτέρω ανάπτυξη ενός ανοικτού, χωρίς διακρίσεις εμπορικού και οικονομικού συστήματος και στην κάλυψη των ειδικών αναγκών των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών, των περικόλειστων αναπτυσσόμενων χωρών και των μικρών νησιωτικών αναπτυσσόμενων κρατών καθώς και στη σφαιρική αντιμετώπιση των προβλημάτων χρέους αυτών των χωρών.

Για την σωστή κι αποτελεσματική εφαρμογή και παρακολούθηση της Agenda 21 δημιουργήθηκε η Επιτροπή Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (Commission on Sustainable Development – CSD) ως λειτουργικό όργανο του ECOSOC, με την υπ’ αριθμόν 1993/207 απόφασή του, το πρώτο ουσιαστικά θεσμοθετημένο παγκόσμιο όργανο που άρχισε να εργάζεται συστηματικά για τα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης. Με τη δημιουργία της Επιτροπής Β.Α. «τα κράτη-μέλη της οργανωμένης διακρατικά διεθνούς κοινότητας, αλλά και οι συμμετέχοντες στην νέα εξελιγμένη μορφή της διεθνούς κοινότητας, η οποία αποδέχεται και την οργανωμένη συμμετοχική παρουσία φυσικών προσώπων, μέσω Μη κυβερνητικών Οργανώσεων, επιστημονικών ενώσεων αλλά και εκπροσώπων μεγάλων οικονομικών φορέων, αποφάσισαν αρχικά την αποδοχή της σφαιρικότητας του αναπτυξιακού φαινομένου και ταυτόχρονα την αναβάθμιση της περιβαλλοντικής συνιστώσας σε ισότιμη με εκείνη της οικονομικής και κοινωνικής παραμέτρου.»⁴⁰.

Παρατηρούμε ότι ενώ η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του 1992 διέψευσε τις μεγάλες προσδοκίες που είχε εμπνεύσει κατά την προεργασία της, ταυτόχρονα ενίσχυσε την θεσμοποίηση της βιώσιμης ανάπτυξης, «συνεισέφερε στην παγκόσμια κατανόηση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης»⁴¹ κι εισήγαγε την έννοια της συμμετοχικότητας στις διαδικασίες για την επίτευξη της.

Το 2002, πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ, η Συνδιάσκεψη Κορυφής των Η.Ε. για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, 10 χρόνια μετά τη Συνδιάσκεψη του 1992 στο Ρίο, και 30 χρόνια μετά τη Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης το 1972. Η Συνδιάσκεψη στο Γιοχάνεσμπουργκ «φέρει ως τίτλο την Αειφόρο Ανάπτυξη, επιθυμώντας να καταδείξει ότι η όποια αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων περνά πλέον απαραίτητα μέσα από την αποτελεσματική αντιμετώπιση του αναπτυξιακού φαινομένου, κάτω από την καθόλα σφαιρική του διάσταση.»⁴² . Παρόλα αυτά δεν υπήρξε ιδιαίτερη πρόοδος στα θέματα της βιώσιμης

⁴⁰Γ. Ι.Τσάλτας, Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης, νέα επικαιροποιημένη έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2010, Σελ.314-315

⁴¹ M.C. Cordonier Segger Sustainable Development in International Law in H. C. Bugg, C. Voigt, Sustainable Development in International and National Law, Europa Law Publishing, Groningen, 2008, p.101

⁴²Γ.Ι.Τσάλτας, Από τη Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στην πολιτική διακήρυξη του Γιοχάνεσμπουργκ για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Γ. Ι.Τσάλτας, Γιοχάνεσμπουργκ: Το Περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ.39

ανάπτυξης κατά τη διάρκεια της Συνδιάσκεψης, αντιθέτως «πρέπει να επισημανθεί το διαπραγματευτικό αδιέξοδο (..) με αποτέλεσμα την επίτευξη συμβιβαστικής φόρμουλας με δύο όψεις: την απλή επανάληψη της γενικής πολιτικής δέσμευσης ως προς το σύνολο των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης και την εμφαντική διακριτική αναφορά στην αρχή της κοινής αλλά διαφοροποιημένης ευθύνης.»⁴³. Επιπλέον, «η σταδιακή υποχώρηση της περιβαλλοντικής και κοινωνικής συνιστώσας της βιώσιμης ανάπτυξης υπέρ της οικονομίας και ειδικότερα του εμπορίου, υπήρξε ένα βασικό στοιχείο στις Συνδιάσκεψης του Γιοχάνεσμπουργκ.»⁴⁴. Τέλος, το 2012 στη Συνδιάσκεψη Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (Ρίο+20)⁴⁵, γίνεται μία ακόμα προσπάθεια ενίσχυσης του οικονομικού άξονα, καθώς «η πράσινη οικονομία χαρακτηρίζεται ως ένα πολύτιμο όχημα για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης.»⁴⁶

⁴³ Ε.Ραυτόπουλος, Όψεις της διαδρομής του διεθνούς δικαίου του περιβάλλοντος από τη Στοκχόλμη στο Γιοχάνεσμπουργκ (1997-2002) στο Γ. Ι.Τσάλτας, Γιοχάνεσμπουργκ: Το Περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ.97

⁴⁴ Μ. Μοδινός Τα πορίσματα του Γιοχάνεσμπουργκ: μία πρώτη ανάγνωση, στο Γ. Ι.Τσάλτας, Γιοχάνεσμπουργκ: Το Περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2003, σελ.54

⁴⁵ Βλ. ενότητα 3

⁴⁶ Ε.Δούση, Η περιβαλλοντική διακυβέρνηση σε κρίση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2014, σελ.238

2. Η πορεία προς τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης: Οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών / UN Millennium Development Goals (MDGs)

Η Συνδιάσκεψη Κορυφής της Χιλιετίας της Γενικής Συνέλευσης των Η.Ε. (Millennium Summit) πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2000 στην Νέα Υόρκη, και οδήγησε στη Διακήρυξη της Χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών και στην υιοθέτηση των πέντε τομέων προτεραιότητας για δράση, γνωστών ως WEHAB (Water, Health, Agriculture, and Biodiversity and Ecosystem Management), δηλαδή του νερού, της ενέργειας, της υγείας, της γεωργίας και της βιοποικιλότητας⁴⁷. Συμμετείχαν 149 επικεφαλής κυβερνήσεων και ηγέτες κρατών και υψηλόβαθμα υπηρεσιακά στελέχη από 40 χώρες. Επικαλούμενη την ελευθερία, την ισότητα (των ατόμων και των εθνών), την αλληλεγγύη, την ανεκτικότητα, το σεβασμό για τη φύση και την κοινή ευθύνη ως έξι θεμελιώδεις αξίες για τις διεθνείς σχέσεις για τον εικοστό πρώτο αιώνα, η Συνδιάσκεψη Κορυφής προσδιορίζει επίσης συγκεκριμένους ποσοτικούς παγκόσμιους στόχους για την καταπολέμηση της φτώχειας, της πείνας, των ασθενειών, του αναλφαριθτισμού, της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών. Αυτοί οι στόχοι ορίζονται ως οι 8 Στόχοι της Χιλιετίας για την Ανάπτυξη (Millennium Development Goals - MDGs) που χωρίζονται σε 21 επιμέρους στόχους, οι οποίοι καθορίζονται με τη σειρά τους από 60 δείκτες. Οι 8 Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας και οι επιμέρους επιδιώξεις τους ετέθησαν ως προτεραιότητα στην παγκόσμια ατζέντα με χρονικό πλαίσιο επίτευξης τους το 2015 και συμπεριελήφθησαν στη Διακήρυξης

⁴⁷ Promoting Sustainable Development / SG/SM/8239-ENV/DEV/637
<http://www.un.org/press/en/2002/sgsm8239.doc.htm>

της Χιλιετίας, στην οποία κατέληξε η Συνδιάσκεψη⁴⁸. Η Διακήρυξη της Χιλιετίας κατοχυρώνει μεγάλο φάσμα δεσμεύσεων στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της χρηστής διακυβέρνησης και δημοκρατίας και υιοθετήθηκε από όλα τα μέλη της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ⁴⁹. Στη Διακήρυξη, αποτυπώνονται οι απαντήσεις στις προκλήσεις, που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα στο κατώφλι της χιλιετίας και καθιερώνονται συγκεκριμένα μέτρα αξιολόγησης δράσεων μέσω ενός πλέγματος αλληλοσχετιζόμενων δεσμεύσεων, στόχων και επιδιώξεων σχετικά με την ανάπτυξη, τη διακυβέρνηση, την ειρήνη, την ασφάλεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα⁵⁰.

Οι MDGs αναλυτικά αφορούν⁵¹:

MDG.1: την εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και της πείνας (eradicate extreme poverty and hunger)

MDG.2: την επίτευξη παγκόσμιας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (achieve universal primary education)

MDG.3: την προώθηση της ισότητας των φύλων και την αναβάθμιση του ρόλου των γυναικών (promote gender equality and empower women)

MDG.4: την μείωση της παιδικής θνησιμότητας (reduce child mortality)

MDG.5: την βελτίωση της υγείας των μητέρων (improve maternal health)

MDG.6: την καταπολέμηση του HIV, της ελονοσίας και άλλων λοιμωδών νόσων (combat HIV/AIDS, malaria and other diseases)

MDG.7: την διασφάλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας (ensure environmental sustainability)

MDG.8: την προώθηση μια παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη (global partnership for development)

⁴⁸Βλ. Millennium Declaration, the United Nations, διαθέσιμη εδώ: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰Βλ. Millennium Declaration, the United Nations, διαθέσιμη εδώ: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm>

⁵¹ Ibid.

Παρόλη την προσπάθεια και τη δέσμευση της διεθνούς κοινότητας στους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας, μικρό μέρος αυτών έχει επιτευχθεί μέχρι την παρούσα χρονική στιγμή. Σύμφωνα με την έκθεση του 2013 του ΟΗΕ για τους MDGs⁵², κάποια θετικά αποτελέσματα είναι η μείωση κατά 50% του παγκόσμιου πληθυσμού που ζει με λιγότερο από 1,25€ την ημέρα, πάνω από 2 δισ. άνθρωποι απέκτησαν πρόσβαση σε ποιοτικό πόσιμο νερό και το ποσοστό θνησιμότητας από ελονοσία μειώθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο στο 50%.

Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με την ίδια έκθεση⁵³, οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα αυξάνονται με ραγδαίους ρυθμούς και σήμερα είναι κατά 46% υψηλότεροι από το 1990, η μείωση της θνησιμότητας των μητέρων είναι στο 47% ενώ έπρεπε να έχει φτάσει στο 75% και τα παιδιά που ζουν σε φτωχές οικογένειες είναι 3 φορές πιο πιθανό να μην πηγαίνουν στο σχολείο απ' ό,τι τα παιδιά εύπορων οικογενειών. Σύμφωνα με την ίδια έκθεση, κάποιοι από τους MDGs είναι επιτεύξιμοι μέχρι το 2015, ενώ αρκετοί θα μείνουν στα μισά της πορείας τους. Η έκθεση τονίζει ότι η προσπάθεια για την επίτευξη των MDGs πρέπει να διπλασιαστεί, κυρίως στις περιοχές που είναι απαραίτητο να υλοποιηθούν οι στόχοι περισσότερο από άλλες.⁵⁴

Σύμφωνα με την έκθεση του 2015 για τους MDGs, αν και έχει σημειωθεί μεγάλη πρόοδος σε πολλούς Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας, «η πρόοδος είναι άνιση μεταξύ των περιφερειών και των χωρών, αφήνοντας σημαντικά κενά»⁵⁵. Εκατομμύρια άνθρωποι έμειναν πίσω, ειδικά οι φτωχότεροι και εκείνοι που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση λόγω του φύλου, της ηλικίας, της αναπηρίας, της εθνικότητας ή της γεωγραφικής τοποθεσίας και αυτό το λόγο θα απαιτηθούν συγκεκριμένες προσπάθειες για την υποστήριξη των ευάλωτων ατόμων στην Ατζέντα για την Ανάπτυξη μετά το 2015 των Ηνωμένων Εθνών.

Τα πιο σημαντικά ζητήματα τα οποία δεν κατάφεραν να λύσουν οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας σύμφωνα με την έκθεση του 2015 είναι ότι η φυλετική ανισότητα παραμένει, ότι η κλιματική αλλαγή και η περιβαλλοντική υποβάθμιση υποβαθμίζουν την επιτευχθείσα πρόοδο επηρεάζοντας κυρίως τους φτωχούς, ότι οι διαμάχες και οι πολεμικές συρράξεις αποτελούν την μεγαλύτερη απειλή για την ανάπτυξη παγκοσμίως κι ότι εκατομμύρια ανθρώπων εξακολουθούν να ζουν κάτω από το καθεστώς της πείνας και της φτώχειας χωρίς πρόσβαση σε βασικά αγαθά. Ο λόγος για τον οποίο αυτά τα ζητήματα δεν επιλύθηκαν μέσω των ΑΣΧ,

⁵²The UN Millennium Goals 2013 Report, διαθέσιμη εδώ:

<http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/report-2013/mdg-report-2013-english.pdf>

⁵³ Ibid.

⁵⁴The UN Millennium Goals 2013 Report, διαθέσιμη εδώ:

<http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/report-2013/mdg-report-2013-english.pdf>

⁵⁵ The UN Millennium Goals 2015 Report, διαθέσιμη εδώ:

[http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%2015\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%2015).pdf)

είναι ότι η στοχοθέτηση ήταν ανεπαρκής. Όσον αφορά την περιβαλλοντική υποβάθμιση και την ανισότητα «ενώ είναι πιθανόν τα δύο πιο κρίσιμα και αμφιλεγόμενα ζητήματα στην ανάπτυξη συχνά αγνοούνται ή παρακάμπτονται»⁵⁶. Όσον αφορά την φτώχεια και την πείνα, οι ΑΣΧ «συγκλίνουν σε ορισμό των ελάχιστων βασικών δικαιωμάτων που περιλαμβάνουν το δικαίωμα για επαρκή τροφή, ένδυση, βασική πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, καθαρό νερό, και την υγιεινή και την εκπαίδευση σε τουλάχιστον πρωτοβάθμια εκπαίδευση»⁵⁷.

Επιπλέον, ο σκοπός των ΑΣΧ εκτός από την επίτευξη τους και ήταν αφενός η αλλαγή σκέψης της παγκόσμιας κοινότητας στα αναπτυξιακά ζητήματα αλλά και αφετέρου η αλλαγή πολιτικών και αποτελεσμάτων για την ανάπτυξη των αναπτυσσομένων χωρών. Αυτό τον σκοπό τον πέτυχαν; Το συμπέρασμα είναι ότι «τα αποτελέσματα της υιοθέτησης των ΑΣΧ πρέπει να χαρακτηριστούν από μια αίσθηση ταπεινότητας καθώς οι στόχοι έχουν μια ισχυρή δύναμη στη διαμόρφωση της συζήτησης και την παροχή ενός πλαισίου δράσης. Ωστόσο, η ανάπτυξη ευρείας βάσης είναι μια σύνθετη και μακροχρόνια προσπάθεια που μία υψηλού επιπέδου διάσκεψη δεν μπορεί να επιτύχει πολλά πράγματα»⁵⁸. Αυτά τα ζητήματα κυρίως αλλά και άλλα επιπλέον θα κληθούν να επιλύσουν οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης που θα αναλύσουμε στη συνέχεια, οι οποίοι θα συνεχίσουν τη δουλειά που έκαναν οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας απαντώντας σε νέες προκλήσεις και δίνοντας π βάση στην βιώσιμη ανάπτυξη ενσωματώνοντας τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές της. Οι λόγοι για τους οποίους απέτυχαν οι MDGs θα αναλυθούν σε επόμενη ενότητα του παρόντος κεφαλαίου παράλληλα με τα χαρακτηριστικά που θα φέρουν οι SDGs και θα τους καταστήσουν πιο επιτυχημένους σε σχέση με τους προκατόχους τους.

⁵⁶ S.Khoo, The Millennium Development Goals: a critical discussion, ResearchGate Publications, January 2005, διαθέσιμο εδώ: http://www.researchgate.net/publication/242157552_The_Millennium_Development_Goals_A_Critical_Discussion

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ C. Kenny, A. Sumner More Money or More Development: What Have the MDGs Achieved?, Center for Global Development, working paper 278, December 2011, διαθέσιμο εδώ: http://www.cgdev.org/sites/default/files/1425806_file_Kenny_Sumner_MDGs_FINAL.pdf

3. Οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης ή Οι Στόχοι της Αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών/ UN SDGs (Sustainable Development Goals)

Στις 20-22 Ιουνίου 2012 πραγματοποιήθηκε η Συνδιάσκεψη Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (Ρίο+20) στο Ρίο Ντε Τζανέιρο, 20 χρόνια μετά την ιστορική συνδιάσκεψη του 1992 στην ίδια πόλη για να εξεταστεί η παγκόσμια πρόοδος στα αναπτυξιακά ζητήματα και να επαναπροσδιοριστούν κάποιες βασικές παράμετροι του θέματος της επίτευξης των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας.

Η συνδιάσκεψη του Ρίο+20 αυτοχαρακτηρίστηκε ως «η πιο συμμετοχική Διάσκεψη στην ιστορία» καθώς και ότι αποτέλεσε «μια παγκόσμια έκφραση της δημοκρατίας» (United Nations Conference on Sustainable Development (UNCSD) President Dilma Rousseff). Οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ συμφώνησαν στο γεγονός ότι «η Διάσκεψη αποτέλεσε ευκαιρία κινητοποίησης και ενεργού δράσης των πολιτών»⁵⁹. Τόσο στις επίσημες όσο και στις ανεπίσημες συνεδριάσεις που πραγματοποιούνταν παράλληλα, έγινε φανερό ότι κάθε ενδιαφερόμενο μέρος, οραματίζεται την έννοια της «πράσινης ανάπτυξης» με διαφορετικό τρόπο. Από τις παράλληλες συνεδριάσεις, έγινε φανερό ότι για να αντιμετωπιστούν οι περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές αναπτυξιακές προκλήσεις απαιτείται ολιστική προσέγγιση⁶⁰.

Παρά την έλλειψη σαφών στόχων και χρονοδιαγραμμάτων, το τελικό κείμενο του Ρίο + 20 (“the future we want”) περιλαμβάνει σαφείς αναφορές στην πράσινη οικονομία, την ανάπτυξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης και στην ανάγκη ενίσχυσης της βιώσιμης επικοινωνίας τόσο σε εταιρικό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Επιπλέον, για πρώτη φορά

⁵⁹ Ε. Μιχαηλίδου.,Α. Γεροντέλη «Διάσκεψη Κορυφής Rio+20 (UNCSD) «Το μέλλον που θέλουμε» (The future we want) Μετά είκοσι έτη», Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) Ε.Μ.Π.,2012

⁶⁰ R. Cléménçon, 2012, “Welcome to the Anthropocene: Rio+20 and the Meaning of Sustainable Development” Journal of Environment & Development 21(3), σελ.311

αναφέρεται στην διακήρυξη η ανάγκη για χρηματοδότηση του γεωγραφικού σχήματος Νότου-Νότου⁶¹. Επιπλέον, τα κράτη υπογράμμισαν ότι «μια αποτελεσματική διακυβέρνηση σε τοπικό, υποεθνικό, εθνικό περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο που να αντιπροσωπεύει τις φωνές και τα συμφέροντα όλων είναι θεμελιώδης για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης». Τα κράτη απλά επαναδιατύπωσαν τη δέσμευση στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης αλλά, «απέφυγαν να διευκρινίσουν τι εννοούν με τον όρο διακυβέρνηση ή να προσδιορίσουν τις προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότητά της.»⁶². Συνεπώς, το καταληκτικό κείμενο του Ρίο +20 έδωσε ώθηση στα ζητήματα περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, καθώς ακολουθώντας το η 67η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ (21/12/2012) αποφάσισε την κατάργηση και της επιτροπής Βιώσιμης Ανάπτυξης και την αναμόρφωση της λειτουργίας του UNEP (United Nations Environmental Program), δίνοντας τη δυνατότητα σε όλα τα κράτη να γίνουν μέλη της και εγκαθιστώντας μια ολομελειακή διαδικασία (η πρώτη έγινε στις 22/2/ 2013).⁶³ Δεδομένων των νέων ευνοϊκότερων συνθηκών λειτουργίας του, το UNEP θα πρέπει να φροντίζει για την ευρεία επικοινωνία και να προασπίζει τα περιβαλλοντικά θέματα, συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης των απαραίτητων αλλαγών συμπεριφοράς, όπως των προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής και να καθορίζει την ατζέντα, εντοπίζοντας τα σημαντικά ζητήματα σε επίπεδο συστήματος και να τα φέρνει στα κατάλληλα φόρα λήψης αποφάσεων, σε παγκόσμιο, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, με προτάσεις για νέα νομικά ή άλλα μέσα.⁶⁴ Όμως δεν είναι βέβαιο ότι με αυτές τις αλλαγές το UNEP θα καταφέρει να λειτουργήσει πιο αποτελεσματικά καθώς «μία από τις βασικές αιτίες αναποτελεσματικότητας είναι η έλλειψη ενός μηχανισμού που θα επιλύει τις αντιφάσεις μεταξύ των πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών και θα συντονίζει τη διοικητική, χρηματοδοτική και τεχνική υποστήριξη μεταξύ των υπηρεσιών των Η.Ε. και των περιβαλλοντικών καθεστώτων.»⁶⁵. Αυτό το ρόλο θα τον διαδραμάτιζε εύστοχα ένας Παγκόσμιος Οργανισμός Περιβάλλοντος, όπως είχε συζητηθεί έντονα την περίοδο πριν τη Συνδιάσκεψη, αλλά δεν είναι στα πλαίσια της παρούσας εργασίας η ανάλυση για τη μη θεσμοθέτησή του.

⁶¹ Βλ. *BASD analysis of The future we want*”, διαθέσιμη εδώ: <http://basd2012.org/basd-analysis-of-the-future-we-want/>

⁶² Ε.Δούση Η περιβαλλοντική διακυβέρνηση σε κρίση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2014, σελ.287

⁶³ G.Kostakos, *International Environmental Governace and UNEP’s Future, Funds, Briefing 16, April 2014*, <http://www.futureun.org/media/archive1/briefings/FUNDSBriefing16-Kostakos.pdf>

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ε.Δούση Η περιβαλλοντική διακυβέρνηση σε κρίση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2014, σελ.293

Σε αυτή τη Συνδιάσκεψη εκτός των άλλων, τα κράτη-μέλη των Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου να αντιμετωπίσουν την κατάσταση της καθυστέρησης της αναπτυξιακής προόδου και προκειμένου να υπάρξει καλύτερη παρακολούθηση των στρατηγικών για τη βιώσιμη ανάπτυξη, στο τελικό έγγραφο της Συνδιάσκεψης, συζήτησαν πρόταση για τη γενική υιοθέτηση των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals-SDGs), σε συνέχεια των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας (Millennium Development Goals – MDGs). Το τελικό έγγραφο της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, με τίτλο «Το μέλλον που θέλουμε» (The future we want), μεταξύ άλλων, έδωσε την εντολή για τη δημιουργία μιας ανοικτής ομάδας εργασίας (Open Working Group), ώστε να αναπτύξει ένα σύνολο στόχων βιώσιμης ανάπτυξης για εξέταση και λήψη κατάλληλων μέτρων από τη Γενική Συνέλευση των Η.Ε. κατά την 68η σύνοδό της⁶⁶. Παρείχε επίσης τη βάση για την σύλληψη τους. Το έγγραφο παράλληλα, δίνει την σαφή εντολή ότι οι στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης θα πρέπει να είναι συνεπείς και ενσωματωμένοι στην agenda των Ηνωμένων Εθνών για την ανάπτυξη πέραν του 2015 (UN development agenda beyond 2015)⁶⁷. Όμως «η συζήτηση για την ενδυνάμωση του θεσμικού πλαισίου διακυβέρνησης επικεντρώθηκε σε ορισμένες όψεις της διακυβερνητικής διαδικασίας, αφήνοντας εκτός ημερήσιας διάταξης τις σύγχρονες προκλήσεις της διακυβέρνησης για τη βιώσιμη ανάπτυξη».⁶⁸

Στην παράγραφο 248 του τελικού εγγράφου του Ρίο +20 ορίζεται η έναρξη μίας διαδικασίας με στόχο την ανάπτυξη του συνόλου των SDGs, η οποία συστήνει διάφορες «ροές εργασίας» με τη μορφή μίας «διαφανούς και χωρίς αποκλεισμούς διαφανούς διακυβερνητικής εργασίας». Οι ροές αυτές είναι η Ομάδα Εργασίας της Γενικής Συνέλευσης για τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης (Open Working Group of the General Assembly on Sustainable Development Goals (OWG)), το Υψηλού Επιπέδου Πάνελ για την Αναπτυξιακή Ατζέντα των Ηνωμένων Εθνών μετά το 2015 (High-Level Panel of Eminent Persons on the Post-2015 UN Development Agenda), την Ομάδα Συστήματος των Ηνωμένων Εθνών για την Αναπτυξιακή Ατζέντα των Ηνωμένων Εθνών μετά το 2015 (UN System Task Team on the Post-2015 UN Development Agenda), Εθνικές, παγκόσμιες και θεματικές διαβουλεύσεις (National, global and thematic consultations), Περιφερειακές διαβουλεύσεις (Regional consultations), το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) και το Δίκτυο για την επίλυση ζητημάτων για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (Sustainable Development Solutions Network (SDSN)).

⁶⁶ The United Nations-The future we want, διαθέσιμο εδώ:

http://www.un.org/disabilities/documents/rio20_outcome_document_complete.pdf

⁶⁷ UN Development agenda beyond 2015, διαθέσιμη εδώ:

<http://www.un.org/en/development/desa/development-beyond-2015.html>

⁶⁸ Ε.Δούση, Η περιβαλλοντική διακυβέρνηση σε κρίση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2014, σελ.283

Το αποτέλεσμα αυτής της διακυβερνητικής διαδικασίας ήταν η εντατική δημόσια διαβούλευση για δύο περίπου χρόνια με συμμετοχή της Κοινωνίας των Πολιτών και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη σε όλο τον κόσμο. Το Δεκέμβριο του 2014, ο Γενικός Γραμματέας της Ομάδας Εργασίας της Γενικής Συνέλευσης για τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης, εξέδωσε μία αναφορά που συνέθετε τα αποτελέσματα της διαβούλευσης (synthesis report) και στην οποία πρότεινε την τελική μορφή των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Αυτοί οι Στόχοι όπως προτάθηκαν, επικυρώθηκαν αυτούσιοι και τέθηκαν σε λειτουργία από τους ηγέτες του κόσμου στη Σύνοδο Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη που έλαβε χώρα στις 25-27 Σεπτεμβρίου 2015 στη Νέα Υόρκη στα 70α γενέθλια λειτουργίας των Ηνωμένων Εθνών. Το αποτέλεσμα της Συνόδου ήταν το διακηρυκτικό κείμενο «Transforming our World: the 2030 agenda for Sustainable Development», η οποία θέτει τις προϋποθέσεις για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο μέχρι το 2030. Οι SDGs με βάση τη διακήρυξη, είναι 17, έχουν 169 επιμέρους στόχους κι έχουν διαμορφωθεί ως εξής:⁶⁹

SDG 1: Λήξη της φτώχειας σε όλες τις μορφές της παντού (End poverty in all its forms everywhere)

SDG 2: Λήξη της πείνας, και επίτευξη της επισιτιστικής ασφάλειας και βελτίωση της διατροφής και προώθηση της αειφόρου γεωργίας (End hunger, achieve food security and improved nutrition and promote sustainable agriculture)

SDG 3: Εξασφαλίστε υγιείς ζωές και προωθήστε την ευημερία για όλους και σε όλες τις ηλικίες (Ensure healthy lives and promote well-being for all at all ages)

SDG 4: Εξασφαλίστε δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς ποιότητα της εκπαίδευσης και προώθηση των ευκαιριών διά βίου μάθησης για όλους (Ensure inclusive and equitable quality education and promote life-long learning opportunities for all)

SDG 5: Να επιτευχθεί η ισότητα των φύλων και η χειραφέτηση όλων των γυναικών και κοριτσιών (Achieve gender equality and empower all women and girls)

SDG 6: Διασφάλιση της διαθεσιμότητας και της αειφόρου διαχείρισης του νερού και της αποχέτευσης για όλους (Ensure availability and sustainable management of water and sanitation for all)

⁶⁹ UN Declaration «Transforming our World: the 2030 agenda for Sustainable Development», διαθέσιμη εδώ: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/7891Transforming%20Our%20World.pdf>

SDG 7: Διασφάλιση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή, αξιόπιστη, βιώσιμη και σύγχρονη ενέργεια για όλους (Ensure access to affordable, reliable, sustainable, and modern energy for all)

SDG 8: Προωθείστε τη βιώσιμη, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, την πλήρη και παραγωγική απασχόληση και την αξιοπρεπή εργασία για όλους (Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all)

SDG 9: Η δημιουργία ανθεκτικών υποδομών, η προώθηση βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς εκβιομηχάνιση, και προώθηση της καινοτομίας (Build resilient infrastructure, promote inclusive and sustainable industrialization and foster innovation)

SDG 10: Μείωση των ανισοτήτων εντός και μεταξύ των χωρών (Reduce inequality within and among countries)

SDG 11: Καταστήστε τις πόλεις και ανθρώπινους οικισμούς χωρίς αποκλεισμούς, ασφαλής, ανθεκτικούς και βιώσιμους (Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable)

SDG 12: Εξασφάλιση βιώσιμων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής (Ensure sustainable consumption and production patterns)

SDG 13: Αναλάβετε επείγουσα δράση για την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος και τις επιπτώσεις της (λαμβάνοντας γνώση των συμφωνιών που έχουν συναφθεί από το φόρουμ UNFCCC) (Take urgent action to combat climate change and its impacts)

SDG 14: Συντηρήστε και χρησιμοποιήστε συγκρατημένα τους ωκεανούς, τις θάλασσες και τους θαλάσσιους πόρους για τη βιώσιμη ανάπτυξη (Conserve and sustainably use the oceans, seas and marine resources for sustainable development)

SDG 15: Προστατεύστε, αποκαταστήστε και προωθήστε τη βιώσιμη χρήση των επίγειων οικοσυστημάτων, διαχειριστείτε συγκρατημένα τα δάση, καταπολεμήστε την ερήμωση και να σταματήσει και να αντιστραφεί η υποβάθμιση του εδάφους, και η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας (Protect, restore and promote sustainable use of terrestrial ecosystems, sustainably manage forests, combat desertification, and halt and reverse land degradation and halt biodiversity loss)

SDG 16: Προωθήστε τις ειρηνικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίες για την αειφόρο ανάπτυξη, την παροχή πρόσβασης στη δικαιοσύνη για όλους και οικοδομήστε τις αποτελεσματικά, υπεύθυνα και χωρίς αποκλεισμούς των θεσμών σε όλα τα επίπεδα (Promote

peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels)

SDG 17: Ενίσχυση των μέσων υλοποίησης και αναζωογόνηση της παγκόσμιας εταιρικής σχέσης για την αειφόρο ανάπτυξη. (Strengthen the means of implementation and revitalize the global partnership for sustainable development)

Χάρη στην υιοθέτηση αυτών των Στόχων της Αειφορίας, μπορούμε πλέον να συζητάμε για παγκόσμια διακυβέρνηση της αειφορίας στην κορυφή της οποίας θα βρίσκεται το High Level Political Forum on sustainable development (HLPF), το οποίο «θα έχει κεντρικό ρόλο στην εποπτεία ενός δικτύου παρακολούθησης και επανεξέτασης των διαδικασιών σε παγκόσμιο επίπεδο, και θα συνεργάζεται στενά με τη Γενική Συνέλευση, το ECOSOC και με άλλα σχετικά όργανα και φόρουμ και σύμφωνα με τις υφιστάμενες εντολές. Επιπλέον, θα διευκολύνει την ανταλλαγή εμπειριών, συμπεριλαμβανομένων των επιτυχιών, των προκλήσεων και των διδαγμάτων και θα παρέχει πολιτική ηγεσία, καθοδήγηση και συστάσεις για παρακολούθηση. Θα προωθεί τη συνοχή και το συντονισμό του συστήματος των πολιτικών αειφόρου ανάπτυξης. Θα εξασφαλίζει ότι το πρόγραμμα παραμένει επίκαιρο και φιλόδοξο και θα πρέπει να επικεντρωθεί στην αξιολόγηση της προόδου, των επιτευγμάτων και των προκλήσεων που θα αντιμετωπίζουν οι ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς και σε νέα και αναδυόμενα ζητήματα.»⁷⁰

⁷⁰ UN Declaration «Transforming our World: the 2030 agenda for Sustainable Development», διαθέσιμη εδώ: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/7891Transforming%20Our%20World.pdf>

4. Η σύνδεση μεταξύ των Αναπτυξιακών Στόχων και των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών

Στις προηγούμενες ενότητες παρακολουθήσαμε την πορεία των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας και πώς αυτή η πορεία οδήγησε την παγκόσμια κοινότητα στην διαμόρφωση των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Σε αυτή την ενότητα θα δούμε πώς οι τελευταίοι μπορούν να είναι πιο επιτυχημένοι σε σχέση με τους προγενέστερους, γιατί οι Αναπτυξιακοί Στόχοι δεν κατάφεραν να στεφθούν με πλήρη επιτυχία και πώς μπορούν οι δύο κατηγορίες στόχων να συνδυαστούν.

Αρχικά, μεταξύ των δύο κατηγοριών στόχων MDGs και SDGs υπάρχουν ομοιότητες-κλειδιά. Ο Γ.Γ. του ΟΗΕ Ban-Ki-Moon διεμήνυσε ότι οι SDGs θα διατηρήσουν τα επιτυχημένα βασικά συστατικά των MDGs, οι οποίοι είναι ξεκάθαροι, συνοπτικοί, μετρίσιμοι και χρονικά προσδιορισμένοι⁷¹. Διευκρινίζεται ότι οι SDGs χτίστηκαν στα θεμέλια των MDGs με σκοπό να ολοκληρώσουν τη δουλειά που οι τελευταίοι δεν κατάφεραν και με σκοπό να ανταποκριθούν σε νέες προκλήσεις.⁷² Οι νέοι στόχοι αυτοί αποτελούν ένα σύνολο παγκόσμιων προτεραιοτήτων για τη βιώσιμη ανάπτυξη, προσδιορίζονται ως φιλόδοξοι και προϋποθέτουν την εθνική στοχοθέτηση από κάθε κράτος-μέλος ξεχωριστά.⁷³ Επιπλέον, περιλαμβάνουν τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές κάθε χώρας και

⁷¹ Bl.J. D Sachs, From Millennium Development Goals to Sustainable Development Goals, Lancet 2012; 379: 2206–11, διαθέσιμο εδώ: http://www.grips.ac.jp/forum/IzumiOhno/lectures/2015_Lecture_texts/S16_From-MDGs-to-SDGs-Lancet-June-2012.pdf

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

αναγνωρίζουν την εμπλοκή τους για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλη της την έκταση.⁷⁴

Το Μάιο του 2013 το Υψηλού Επιπέδου Πάνελ 27 ατόμων, το οποίο δημιουργήθηκε από τον Γ.Γ. του ΟΗΕ στα πλαίσια της συνδιάσκεψης του Ρίο του 2012 με σκοπό την διατύπωση προτάσεων όσον αφορά την αναπτυξιακή agenda των Ηνωμένων Εθνών μετά το 2015, εξέδωσε μία αναφορά σχετικά με τις πέντε μεταμορφωτικές αλλαγές (“Five Transformative Shifts”) που θα χαρακτηρίζουν τους SDGs σε σχέση με τους MDGs⁷⁵.

Σύμφωνα με την αναφορά, «οι αλλαγές αυτές αφορούν όλες τις χώρες και μπορούν να εφαρμοστούν σε όλες τις χώρες». Είναι προφανές ότι υπάρχουν διαφορές στις λεπτομέρειες και κυρίως στις γενικές υποχρεώσεις και στις οικονομικές υποχρεώσεις της κάθε χώρας, λόγω των εθνικών συνθηκών και της ξεχωριστής ικανότητας τους να ανταποκριθούν, αλλά θεωρούνται ως παγκόσμιες από τα Η.Ε.. Επιπρόσθετα, το πάνελ αναγνωρίζει ότι «υπάρχουν τεράστιες διαφορές μεταξύ χωρών, διαφορετικές δυνατότητες, διαφορετικές εθνικές «πραγματικότητες», διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης και σέβεται τις εθνικές προτεραιότητες και πολιτικές, ωστόσο κάθε χώρα οφείλει να συνεισφέρει στην επίτευξη αυτών των αλλαγών».⁷⁶ Οι χώρες δεν υποχρεώνονται να εφαρμόσουν αυτές τις αλλαγές, κάθε χώρα ερωτάται τι θέλει να κάνει, σε εθελοντική βάση, τόσο όσον αφορά την ίδια, όσο και για να βοηθήσει τις υπόλοιπες χώρες-μέλη.⁷⁷

Οι 5 αυτές αλλαγές σύμφωνα με την άποψη του πάνελ είναι συνοπτικά⁷⁸:

1. Κανείς δεν μένει πίσω (Leave No One Behind): Είναι απαραίτητο οι χώρες πλέον να μην ασχοληθούν μόνο με την εξάλειψη πείνας και της φτώχειας αλλά και με την εξάλειψη ανισοτήτων. Όλα τα άτομα θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις οικονομικές ευκαιρίες. Η πρώτη αλλαγή δηλώνει την **ολιστικότητα** των SDGs σε σχέση με τους MDGs.
2. Η βιώσιμη ανάπτυξη τίθεται στον πυρήνα των στόχων (Put Sustainable Development at the Core): Οι SDGs θέτουν τη **βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη** στον πυρήνα της στρατηγικής και δίνουν στις χώρες την προοπτική να εφαρμόσουν κοινωνικές αλλαγές βελτιώνοντας τις παραγωγικές

⁷⁴Press Release, UN Secretary General Appoints High-Level Panel on Post-2015 Development Agenda, διαθέσιμο εδώ: <http://www.un.org/sg/management/pdf/PRpost2015.pdf>

⁷⁵High-level Panel of Eminent Persons on the Post-2015 Development Agenda, Five Transformative Shifts Report, διαθέσιμη εδώ: <http://report.post2015hlp.org/index.html>

⁷⁶Ibid.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸Ibid.

διαδικασίες. . Οι ανεπτυγμένες χώρες έχουν σημαντικό ρόλο σε αυτό το κομμάτι με την παραχώρηση νέων τεχνολογιών και τη μείωση μη βιώσιμης κατανάλωσης. Επιπλέον, οι αναπτυσσόμενες χώρες οφείλουν να επενδύσουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, κυρίως μόλις τους δοθεί η πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες.

3. Οι οικονομίες μεταμορφώνονται προς την κατεύθυνση της απασχόλησης και της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς (Transform Economies for Jobs and Inclusive Growth) : Όλες οι χώρες του πλανήτη οφείλουν να διασφαλίσουν καλές εργασιακές προοπτικές κινούμενες ταυτόχρονα προς βιώσιμα πρότυπα εργασίας και διαβίωσης που είναι απαραίτητα σε ένα κόσμο με περιορισμένους φυσικούς πόρους. Αυτό σημαίνει γρήγορη μετάβαση σε **βιώσιμα πρότυπα κατανάλωσης και παραγωγής**, ενθάρρυνση της καινοτομίας και της τεχνολογίας και δημιουργία διαδικασιών βιώσιμης ανάπτυξης από την πλευρά των ιδιωτικών επιχειρήσεων χωρίς αποκλεισμούς. Στόχος είναι οι διαφοροποιημένες οικονομίες με ίσες ευκαιρίες για όλους που απελευθερώνουν δυναμική που μπορεί να δημιουργήσει θέσεις εργασίας ιδιαίτερα για τους νέους και τις γυναίκες. Οι MDGs δεν προβλέπουν μία τέτοια προοπτική.
4. Η οικοδόμηση της ειρήνης και των αποτελεσματικών, ανοιχτών και υπεύθυνων δημοσίων Ιδρυμάτων (Build Peace and Effective, Open and Accountable Public Institutions) : Οι πολίτες όλων των χωρών απαιτούν από τις κυβερνήσεις τους να είναι διαφανείς και υπεύθυνες και να διαμορφώνουν κοινωνίες ελεύθερες από το φόβο και τη βία, προϋποθέσεις που αποτελούν το θεμέλιο για να δημιουργηθούν ειρηνικές και προσοδοφόρες κοινωνίες. Μία νέα παγκόσμια συνεργασία πρέπει να βασιστεί σε μία κοινή κατανόηση της κοινής ανθρωπότητας που θέτει τα θεμέλια για τον αμοιβαίο σεβασμό και το αμοιβαίο όφελος σε ένα κόσμο που συνέχεια συρρικνώνεται κι έρχεται πιο κοντά. Η **ένταξη της οικοδόμησης της ειρήνης** είχε αγνοηθεί από τους MDGs και τώρα ενσωματώνεται στους SDGs, ως μέθοδος καταπολέμησης της πείνας και της φτώχειας
5. Η σφυρηλάτηση μίας νέας παγκόσμιας συνεργασίας (Forge a new Global Partnership): Αυτή είναι η **πιο σημαντική αλλαγή** προς ένα νέο πνεύμα αλληλεγγύης, συνεργασίας , κοινής ευθύνης και διαφάνειας. Είναι η ώρα για τη διεθνή κοινότητα να βρει νέους τρόπους συνεργασίας, να προχωρήσει πιο

μακριά από ένα πρόγραμμα απλής βοήθειας όπως έθεταν οι MDGs και να τακτοποιήσει «τα του οίκου της». Με τους SDGs δηλώνεται ξεκάθαρα πως «όλοι είναι εμπλεκόμενοι και όλοι είναι υπεύθυνοι».

Το πάνελ σε αυτή την αναφορά του καταλήγει ότι οι SDGs πρέπει να βασίζονται στη φωνή των ανθρώπων και στις προτεραιότητες που αναγνωρίζονται στις διαβουλεύσεις, να βασίζονται σε διαδικασίες συναίνεσης (consensus-based) και να χτίζονται σε ήδη υφιστάμενες συμφωνίες των κρατών-μελών, ενώ παράλληλα να προσπαθούν να βοηθούν τους λαούς όλων των κρατών-μελών να ζουν καλύτερα. Επιπλέον, να ενσωματώνουν ένα ισχυρό μήνυμα σε θέματα που ενεργοποιούν ανθρώπους, εταιρίες και κυβερνήσεις και να βασίζονται στη φωνή των ανθρώπων και στις προτεραιότητες που αναγνωρίζονται στις διαβουλεύσεις, ιδίως των παιδιών, των γυναικών και των περιθωριοποιημένων και αποκλεισμένων ομάδων. Τέλος, να είναι μετρήσιμοι χρησιμοποιώντας αξιόπιστους και διεθνώς συγκρίσιμους στόχους, μετρήσεις και δεδομένα και να υπόκεινται σε συνεχή παρακολούθηση

Πέρα από αυτές τις αλλαγές που θέτει το πάνελ, έχουμε εντοπίσει και κάποιες άλλες διαφορές μεταξύ MDGs και SDGs που αναδεικνύουν την προστιθέμενη αξία των SDGs που μπορεί να τους οδηγήσει σε μεγαλύτερη επιτυχία από τους MDGs. Αρχικά, οι MDGs τέθηκαν για να διανύσουν τη μισή απόσταση προς την εξάλειψη της φτώχειας και της πείνας, ενώ οι SDGs τίθενται για να ολοκληρώσουν αυτή την αποστολή, για να φτάσουν σε ένα σημείο μηδέν της πείνας, της φτώχειας και της παιδικής θνησιμότητας. Αυτή η οπτική είναι εντελώς διαφορετική από την προηγούμενη καθώς σε αυτή την περίπτωση χρειάζεται η πλήρης συγκέντρωση σε όσους δυσκολεύονται να επιτύχουν το στόχο (zero goals approach/Brookings Institute).⁷⁹

Επιπλέον, οι MDGs ήταν 8 και ήταν πιο γενικοί. Οι SDGs είναι πιο κατανοητοί στόχοι, είναι 17 και εκτείνονται παραπέρα από τα συμπτώματα της φτώχειας σε θέματα ειρήνης, σταθερότητας, ανθρώπινων δικαιωμάτων και σωστής διακυβέρνησης. Αυτή η προσέγγιση καθιστά τους στόχους πιο δύσκολους και ωθεί προς την κατανόηση της περιπλοκότητας της παγκόσμιας ανάπτυξης, κάτι που δεν ήταν ξεκάθαρο στους MDGs.⁸⁰

Παρόλο που οι MDGs ήταν ταγμένοι στην καταπολέμηση της πείνας, αγνόησαν τρεις πυλώνες που θεωρούνται ζωτικοί για τη βιώσιμη καταπολέμηση της πείνας: την ενδυνάμωση των γυναικών, την κινητοποίηση των πάντων και την συνεργασία με τις τοπικές κοινότητες.

⁷⁹J. Coonrod, MDGs to SDGs : Top 10 Differences, The hunger project, August 8, 2014, διαθέσιμο

εδό: <http://advocacy.thp.org/2014/08/08/mdgs-to-sdgs/>

⁸⁰ Ibid.

Οι SDGs διατυπώνουν αυτά τα θέματα πιο αποτελεσματικά και θέτουν φυλετικούς στόχους και απαιτούν τη συμμετοχή των ατόμων και των κυβερνήσεων «σε όλα τα επίπεδα».⁸¹ Παράλληλα, οι MDGs θεωρούν τη φτώχεια και την πείνα ως ενιαίο στόχο προς καταπολέμηση και ότι η λύση του ενός θέματος συνεπάγεται και τη λύση του άλλου. Οι SDGs διαχωρίζουν τους στόχους της καταπολέμησης της πείνας και της εξάλειψης της φτώχειας.⁸²

Όσον αφορά στην εκπαίδευση, οι MDGs επικεντρώθηκαν στην ποσότητα της (π.χ. υψηλά επίπεδα νέων εγγραφών σε σχολεία) κι αγνόησαν την ποιότητά της. Οι SDGs αντιπροσωπεύουν την πρώτη προσπάθεια της διεθνούς κοινότητας να εστιάσει στην ποιότητα της εκπαίδευσης και στο ρόλο της να διαμορφώσει ένα πιο ανθρώπινο κόσμο. Θέτουν την ανάγκη για εκπαίδευση με θεματική τη βιώσιμη ανάπτυξη και το βιώσιμο τρόπο ζωής και τα ανθρώπινα δικαιώματα.⁸³

Ένα μειονέκτημα των MDGs που δυσκόλεψε την επίτευξη τους, ήταν ότι δεν αναφέρονταν στην παρακολούθηση, την αξιολόγηση και την ευθύνη, ενώ οι SDGs θέτουν στόχο μέχρι το 2020 να αυξηθεί σημαντικά η διαθεσιμότητα υψηλής ποιότητας έγκυρων και αξιόπιστων δεδομένων που αναλύονται με βάση το εισόδημα, το γένος, την ηλικία, τη φυλή, την εθνικότητα, το γεωγραφικό στίγμα, την αναπηρία, το μεταναστευτικό status και άλλα χαρακτηριστικά σχετικά σε εθνικά πλαίσια.⁸⁴

Τέλος, όσον αφορά τη διαδικασία διαμόρφωσης των στόχων, οι MDGs δημιουργήθηκαν μέσα από μία διαδικασία top-down. Αντίθετα, οι SDGs δημιουργούνται με μία συνοπτική συμμετοχική διαδικασία της Κοινωνίας των πολιτών που δεν έχει ξαναδεί η ανθρωπότητα, με διαβουλεύσεις σε πάνω από 100 χώρες και με την ανατροφοδότηση από τους πολίτες μέσω Internet.⁸⁵

⁸¹J. Coonrod, MDGs to SDGs : Top 10 Differences, The hunger project, August 8, 2014, διαθέσιμο εδώ: <http://advocacy.thp.org/2014/08/08/mdgs-to-sdgs/>

⁸²Ibid.

⁸³Ibid.

⁸⁴Ibid.

⁸⁵Ibid.

Post-2015 Examples of Potential Impact- By 2030 the world would have:
1.2 billion fewer people hungry and in extreme poverty
100 million more children who would otherwise have died before they were five
4.4 million more women who would otherwise have died during pregnancy or childbirth
1.3 billion tons of food per year saved from going to waste
470 million more workers with good jobs and livelihoods
200 million more young people employed with the skills they need to get good work
1.2 billion more people connected to electricity
190 to 240 million hectares more of forest cover
\$30 trillion spent by governments worldwide transparently accounted for people everywhere participating in decision-making and holding officials accountable
Average global temperatures on a path to stabilise at less than 2° C above pre-industrial levels
220 million fewer people who suffer crippling effects of natural disasters

Σχήμα 2: Post-2015 Examples of Potential Impact by 2030

Πηγή: The Report of the High-Level Panel of Eminent Persons on the Post-2015 Development Agenda, διαθέσιμη εδώ: http://www.un.org/sg/management/pdf/HLP_P2015_Report.pdf

Σύμφωνα με τον διευθυντή του Environment and Energy Group του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (United Nations Development Program (UNDP)), οι SDGs θα καθοδηγήσουν την Ατζέντα για τη βιώσιμη ανάπτυξη και θα σηματοδοτήσουν ορόσημο σε αυτή, θα συνεισφέρουν στα επιτεύγματα της βιώσιμης ανάπτυξης και θα βοηθήσουν στη διαμόρφωση προτεραιοτήτων, συντονισμού και κινητοποίησης όλων των συμμετόχων της βιώσιμης ανάπτυξης, ενώ παράλληλα θα ενισχύσουν την λογοδοσία για θέματα βιώσιμης ανάπτυξης.⁸⁶ Σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα, οι SDGs για να είναι αποτελεσματικοί πρέπει να αντιστοιχούν στους τομείς προτεραιότητας της βιώσιμης

⁸⁶ Dr. V. Vandeweerd, Director, Environment and Energy Group, UNDP Analytical Framework for post-2015 SDGs

ανάπτυξης, να είναι καθολικοί, περιορισμένοι σε αριθμό, προσανατολισμένοι στη δράση, φιλόδοξοι αλλά και πρακτικοί και λειτουργικοί παράλληλα⁸⁷.

Παρατηρούμε ότι οι στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι πιο ώριμοι σε σχέση με τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας κι έχουν όλες τις προϋποθέσεις για να επιτύχουν, όπως και την υψηλή δέσμευση του Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Επιπλέον, έχει διανυθεί μεγάλη απόσταση από το 1972 και η διεθνής κοινότητα είναι πλέον αποφασισμένη και προετοιμασμένη να αναπτύξει κοινή στρατηγική για την επίτευξη ενός αειφόρου μέλλοντος.

Οι SDGs είναι στόχοι ολιστικοί, σύγχρονοι, εφικτοί και στοχευόμενοι προς την ευημερία όλης της ανθρωπότητας. Στα θετικά τους είναι επιπλέον τα μαθήματα από τους MDGs και η πίεση από την ηγεσία των Η.Ε για την άμεση εφαρμογή τους καθώς και η απειλή της κλιματικής αλλαγής. Στα αρνητικά μπορούμε να συμπεριλάβουμε την απουσία ποσοτικών χαρακτηριστικών και την δυσκολία να ανταποκριθούν σε αυτούς κάποιες ΕΑΧ και αναπτυσσόμενες χώρες.

⁸⁷ Ο.π. π. (σημείωση 75)

5. Οι επιχειρήσεις και οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι σύγχρονοι, ολιστικοί, εφικτοί και στοχευόμενοι προς το καλό όλης της ανθρωπότητας. Η επίτευξη τους μέσα στο χρονικό πλαίσιο που έχει τεθεί απαιτεί τη δέσμευση όλων των φορέων: των κυβερνήσεων, της Κοινωνίας των Πολιτών, κάθε ατόμου ξεχωριστά, των διεθνών φορέων, των επιχειρήσεων κ.α. Καθώς στο επόμενο κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με την εργαλειακή χρήση της στρατηγικής Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην επίτευξη των Στόχων, θεωρούμε απαραίτητο να διερευνήσουμε στην παρούσα στιγμή τη σχέση των επιχειρήσεων με τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Η έννοια της «εταιρικής αειφορίας» (corporate sustainability) ορίζεται από το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών⁸⁸ ως «η απόδοση μακροπρόθεσμης αξίας με οικονομικούς, περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και ηθικούς όρους»⁸⁹. Αυτή η αξία μπορεί να παραχθεί μόνο με το σεβασμό και την υποστήριξη των οικουμενικών αρχών και με την δέσμευση στην ελάχιστη ευθύνη απέναντι στην κοινωνία και το περιβάλλον από τις επιχειρήσεις. Εκτός από αυτή την ελάχιστη ευθύνη για σεβασμό, «οι επιχειρήσεις ενθαρρύνονται να υλοποιήσουν επιπρόσθετες υποστηρικτικές ενέργειες μέσω του πυρήνα της λειτουργίας τους, της φιλανθρωπίας τους, της συλλογική δράση και της υπεράσπισης της δημόσιας πολιτικής»⁹⁰. Με αυτό τον τρόπο, «η εταιρική αειφορία επαναδιατυπώνει την έννοια της υπεύθυνης επιχείρησης (responsible business) με ένα προσανατολισμό προς την κατεύθυνση προς τη «βιωσιμότητα» για τη βιώσιμη ανάπτυξη».⁹¹

Οι νέοι στόχοι των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη μπορούν να δημιουργήσουν ένα νέο πεδίο δράσης για τις επιχειρήσεις, μπορούν να τις εμπνεύσουν, να τις βοηθήσουν να αξιολογήσουν την πορεία τους, να εντοπίσουν τις αδυναμίες τους αλλά και τις ευκαιρίες που εμφανίζονται. Άλλωστε σε παγκόσμιο επίπεδο, εκπρόσωποι των επιχειρήσεων συμμετείχαν στη διαβούλευση για την διαμόρφωση τους, κυρίως επιχειρήσεις-μέλη του Οικουμενικού Συμφώνου. Αυτές οι επιχειρήσεις μπορούν να δείξουν και στις υπόλοιπες το δρόμο για το πώς μπορούν να αξιοποιήσουν τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης και τον επείγοντα χαρακτήρα αυτής της πρόκλησης.

⁸⁸ Βλ. Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών, κεφάλαιο II

⁸⁹ Corporate sustainability: the delivery of long-term value in financial, environmental, social and ethical terms

⁹⁰ UN Global Compact White Paper: The Role of Business and Finance in Supporting the Post-2015 Agenda, 2 July 2014, διαθέσιμο σε: https://www.unglobalcompact.org/docs/news_events/9.6/Post2015_WhitePaper_2July14.pdf

⁹¹ Ibid.

Μια αξιοσημείωτη προσπάθεια που διαμορφώνεται προς αυτή την κατεύθυνση είναι η δημιουργία ενός πακέτου εργαλείων για την υποστήριξη της εταιρικής μέτρησης και στοχοθέτησης σε ευθυγράμμιση με τους τελικούς Στόχους. Τρεις μεγάλες οργανώσεις με πιστοποιήσεις σε αυτόν τον χώρο έχουν συνεργαστεί για την ανάπτυξη εργαλείων για την εταιρική πληροφόρηση: η Παγκόσμια Πρωτοβουλία Αποτύπωσης (Global Reporting Initiative (GRI)), το Παγκόσμιο Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) και το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact).

Τρεις εντολές διαμορφώνουν τη βάση για το έργο αυτό⁹²:

Αρχικά, η έκφραση των επιχειρήσεων, «αν μπορείς να το μετρήσεις, μπορείς να το διαχειριστείς». Δεν θα είναι δυνατόν να μετρηθούν τα αποτελέσματα της βιώσιμης ανάπτυξης και να βελτιωθούν χωρίς μέτρα για τις τρέχουσες επιπτώσεις μιας επιχείρησης - θετικές και αρνητικές - σε ένα συγκεκριμένο θέμα της βιώσιμης ανάπτυξης, χωρίς την έγκαιρη πρόσβαση σε δεδομένα και, πιο σημαντικό, χωρίς ένα πλαίσιο που να μπορεί να αναδείξει ποια δεδομένα είναι σημαντικά κι επίκαιρα.

Έπειτα, η ανάγκη για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης. Οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξουν στους μετόχους τους τις επιπτώσεις των ενεργειών τους, χρησιμοποιώντας μια αναγνωρισμένη μεθοδολογία είτε ενεργούν για δικό τους λογαριασμό ή εκ μέρους τοπικών, εθνικών ή διεθνών συνεργασιών και πρέπει να θεωρούνται ως αξιόπιστοι εταίροι που δραστηριοποιούνται με καλή πίστη. Θα πρέπει να είναι σε θέση να ταιριάζουν ή υπερβαίνουν παρόμοια επίπεδα διαφάνειας με τον δημόσιο τομέα και με την κοινωνία των πολιτών.

Και τέλος, η ευελιξία: Οι SDGs θα καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα τομέων με διαφοροποιημένη φύση, θέματα ενέργειας και φυσικών πόρων, χειραφέτηση των γυναικών και κοινωνική δικαιοσύνη, φτώχεια και οικονομική ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς. Διαφορετικά ζητήματα έχουν διαφορετικό βαθμό συνάφειας σε διάφορες βιομηχανίες. Οι εταιρείες θα πρέπει να παρακολουθούν και να θέτουν στόχους όπου έχουν τις πιο σημαντικές επιπτώσεις. Μια απλοποιημένη εργαλειοθήκη θα πρέπει επίσης να είναι διαθέσιμη για λιγότερο εξελιγμένες επιχειρήσεις, όπως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις ή οι συνεταιρισμοί.

Οι επιχειρήσεις μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην επίτευξη καθενός από τους SDGs υιοθετώντας απλές διαδικασίες που είναι ενσωματωμένες ήδη στη λειτουργία τους με παράλληλη προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων και των περιβαλλοντικών

⁹² Ο.π. π (σημείωση 87)

προτύπων. Άλλωστε τα Η.Ε. έχουν εκφράσει ξεκάθαρα τις προσδοκίες τους από την επιχειρηματική κοινότητα για την επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Πρώτον, οι επιχειρήσεις μπορούν να βοηθήσουν στην επίτευξη των Στόχων με το να μην δημιουργούν προβλήματα τα οποία θα πρέπει να διορθώσουν οι εθνικές κυβερνήσεις: η τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας μπορεί να μειώσει τη ρύπανση, η μη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των παιδιών, μπορεί να οδηγήσει στη μείωση των ανισοτήτων και συνεπώς στην ανάπτυξη των χωρών αυτών. Τέλος, «οι πρακτικές υποστήριξης των πολέμων και των συγκρούσεων στο όνομα της αξίας για τους μετόχους, αν θέλουμε να επιτύχουμε συλλογικά τους SDGs, πρέπει να σταματήσουν»⁹³.

Επιπλέον, οι επιχειρήσεις μπορούν να συνεργάζονται με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη για την επίτευξη των στόχων μέσω της βιώσιμης επιχειρηματικής πρακτικής, των υπεύθυνων επενδύσεων και της καινοτομίας. Για παράδειγμα, «το διεθνές εμπόριο μπορεί να αποτελέσει μέρος της λύσης, με τη χρήση των αλυσίδων εφοδιασμού ως ένα ισχυρό μηχανισμό για την παροχή βοήθειας και πόρων και στον αναπτυσσόμενο κόσμο»⁹⁴. Για παράδειγμα, ο στόχος SDG 12 «Διασφάλιση βιώσιμης κατανάλωσης και προτύπων παραγωγής (Ensure sustainable consumption and production patterns)» είναι ένας στόχος που απευθύνεται ξεκάθαρα στις επιχειρήσεις καθώς αγγίζει θέματα όπως οι ανισότητες, ο βιώσιμος τουρισμός, η εφοδιαστική αλυσίδα, η δημοσίευση πληροφοριών βιωσιμότητας, ο έλεγχος της εφοδιαστικής αλυσίδας, η ανάπτυξη ενός ανοιχτού ελεγχόμενου, χωρίς διακρίσεις εμπορικού και οικονομικού συστήματος, η παροχή πληροφόρησης και τεχνολογικών εργαλείων στον αναπτυσσόμενο κόσμο και η μείωση της παραγωγής αποβλήτων καθόλη την αλυσίδα παραγωγής. Άλλωστε, «η επιτυχής εφαρμογή των SDGs θα ενισχύσει το περιβάλλον για την επιχειρηματική δραστηριότητα και τη δημιουργία αγορών καθώς ακόμα και οι πιο υπεύθυνες εταιρείες αγωνίζονται να ευδοκιμήσουν σε κοινότητες που χαρακτηρίζονται από αστάθεια και τις συγκρούσεις, να βρουν ειδικευμένο εργατικό δυναμικό όπου η επαρκής εκπαίδευση είναι ανύπαρκτη, ή να αντέχουν οι δραστηριότητές τους τις φυσικές καταστροφές που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή»⁹⁵.

Τα Η.Ε. δεν είναι αφελή: «όλοι γνωρίζουμε ότι το κέρδος θα συνεχίσει να είναι το κύριο κίνητρο για πολλές επιχειρήσεις και κάποιες θα πρέπει ακόμα και να παρακολουθούνται. Ενώ κάποιιοι ζητούν πιο δραστικά μέτρα, όπως είναι η αφαίρεση της οικονομικής ευημερίας, σαν έναν από τους τρεις βαθύτερους στόχους των SDGs, άλλοι καταλαβαίνουν ότι η συνεργασία

⁹³ Debbie Haski-Leventhal, Yes, it is our business: how corporations can help on Sustainable Development Goals, September 29, 2015, διαθέσιμο εδώ: <http://theconversation.com/yes-it-is-our-business-how-corporations-can-help-on-sustainable-development-goals-48247>

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Ο.π. π (σημείωση 90)

στο πλαίσιο του υφιστάμενου επιχειρηματικού περιβάλλοντος θα μπορούσε να πετύχει μια καλύτερη δέσμευση.»⁹⁶

Βλέπουμε λοιπόν ότι οι επιχειρήσεις θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης αποσκοπώντας στην «εταιρική αειφορία» που αναφέραμε στην αρχή. Η εργαλειοθήκη που αναλύθηκε νωρίτερα θα συμβάλει στην σωστή ενσωμάτωση, μέτρηση και παρακολούθηση των Στόχων από τις επιχειρήσεις.

Αφού διατρέξαμε τον εννοιολογικό προσδιορισμό της αειφορίας, τονίσαμε τη διαφορά της με τη βιώσιμη ανάπτυξη κι αναλύσαμε τους Στόχους της, μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η βιώσιμη ανάπτυξη είναι το μοναδικό μοντέλο που μπορεί να λειτουργήσει με μακροπρόθεσμα οφέλη για τον άνθρωπο και το περιβάλλον. Οι στόχοι της, εφόσον περιλαμβάνουν όλα αυτά τα χαρακτηριστικά που αναλύσαμε νωρίτερα, είναι σίγουρο ότι θα πετύχουν με την προϋπόθεση της δέσμευσης από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και την ύπαρξη κατάλληλων εργαλείων. Ένα άλλο εργαλείο που θα αναλυθεί στο επόμενο κεφάλαιο και μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά στην Αναπτυξιακή Ατζέντα των Ηνωμένων Εθνών για μετά το 2015 είναι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη.

⁹⁶Ο.π. π (σημείωση 90)

II. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και το πλαίσιο της σε διεθνές, ευρω-ενωσιακό κι εθνικό επίπεδο

1. Ορισμός της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ)

Αφού αναλύσαμε στο πρώτο κεφάλαιο την έννοια της αειφορίας και αφού διατρέξαμε τους Στόχους της Αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών, σε αυτό το κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να ορίσουμε την έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (Corporate Social Responsibility-CSR), ώστε να δούμε στη συνέχεια με ποιο τρόπο αυτές οι δύο έννοιες μπορούν να συνδεθούν και να παράγουν προστιθέμενη αξία για την επίτευξη της αειφορίας.

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) είναι μία έννοια σχετικά καινούργια και η οποία εξελίσσεται συνεχώς. Ενδεχομένως, ο πιο εύκολος τρόπος για να ορίσουμε την ΕΚΕ κι είναι αυτός που θα ακολουθήσουμε αρχικά, είναι να δηλώσουμε τι δεν είναι ΕΚΕ και όχι τι είναι, καθώς ο όρος έχει συνδεθεί λανθασμένα με όρους όπως η φιλανθρωπία (Charity) και το κοινωνικό Marketing. Επομένως, ορίζουμε εξ αρχής ότι η ΕΚΕ δεν είναι **φιλανθρωπία (philanthropy)** καθώς η ad hoc οικονομική χορηγία μίας επιχείρησης σε μία δομή που παράγει κοινωνικό έργο με σκοπό να ενισχύσει τις δράσεις της, δεν αποτελεί ΕΚΕ⁹⁷. Επιπλέον, η ΕΚΕ δεν είναι **κοινωνικό marketing (Social Marketing)** καθώς η πρακτική να προσφέρει μία εταιρία ένα ποσοστό από τις πωλήσεις του προϊόντος της σε ένα κοινωφελή οργανισμό με σκοπό να αυξήσει τις πωλήσεις της ευαισθητοποιώντας το αγοραστικό κοινό, δεν αποτελεί ΕΚΕ⁹⁸. Επίσης, η ΕΚΕ δεν είναι **πράσινο marketing (Green Marketing)** καθώς η προώθηση των προϊόντων μιας επιχείρησης που είναι περιβαλλοντικά ασφαλή και φιλικά, δεν αποτελεί ΕΚΕ⁹⁹. Επιπροσθέτως, η ΕΚΕ δεν είναι **δημόσιες σχέσεις** καθώς μία εκδήλωση που διοργανώνει μία επιχείρηση και διοχετεύει τα έσοδά της για τους

⁹⁷ M. Hopkins, Corporate Social Responsibility and International Development: Is Business the Solution?, Earthscan, London, 2007, pg 115

⁹⁸ L. Brennan, W. Binney, L. Parker, T. Aleti, D. Nguyen, Edward Elgar Socio-cultural ecological models in L. Brennan, W. Binney, L. Parker, T. Aleti, D. Nguyen, Edward Elgar Social Marketing and Behaviour Change: Models, Theory and Applications, edited by Publishing LTD, USA, 2014, pg 130

⁹⁹ K. Paetzold, Corporate Social Responsibility: An International Marketing Approach, Verlag, GmbH, Hamburg, 2010, pg 62

σκοπούς ενός κοινωφελούς οργανισμού, δεν αποτελεί ΕΚΕ¹⁰⁰. Αντίστοιχα, η ΕΚΕ δεν είναι **πρακτική που αντιτίθεται στην επιχειρηματική στρατηγική** καθώς εναρμονίζεται με την επιχειρηματική στρατηγική και σε ειδικά σε επιχειρήσεις, όπου υπάρχει μεγάλη δέσμευση στην ΕΚΕ, είναι αυτή που καθορίζει και διαμορφώνει την επιχειρηματική στρατηγική¹⁰¹.

Και τέλος, η ΕΚΕ δεν αφορά τη **συμμόρφωση με τη νομοθεσία** καθώς η υποχρέωση μιας επιχείρησης στη νομοθετική συμμόρφωση, δεν αποτελεί ΕΚΕ¹⁰², αν και έχει διαμορφωθεί ισχυρό θεσμικό πλαίσιο τόσο σε εθνικό, όσο και σε κοινοτικό και διεθνές επίπεδο, το οποίο θα αναλύσουμε σε άλλο κεφάλαιο.

Αφού έχουμε ξεκαθαρίσει τι δεν είναι η ΕΚΕ, θα συνεχίσουμε με την προσπάθεια καταγραφής της μέσα από ορισμούς που της έχουν δοθεί ανά διαστήματα. Η έννοια της ΕΚΕ αποτυπώνεται πρώτη φορά από την Donna Wood το 1991 ως «μία μορφή εταιρικής αυτο-δέσμευσης ενσωματωμένης σε ένα επιχειρηματικό μοντέλο»¹⁰³. Σε αυτό το πρώιμο χρονικό σημείο εμφανίζονται δύο χαρακτηριστικά της ΕΚΕ, τα οποία διατηρούνται μέχρι και σήμερα και περιλαμβάνονται και τα δύο στη λέξη αυτό-δέσμευση :το χαρακτηριστικό του εθελοντικού χαρακτήρα της ΕΚΕ και το χαρακτηριστικό της συνέχειά της.

Το 1998 το World Business Council for Sustainable Development σε έκθεση του ορίζει την ΕΚΕ ως «τη διαρκή δέσμευση των επιχειρήσεων για συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη με παράλληλη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των εργαζομένων και των οικογενειών τους όπως επίσης των κοινοτήτων και της κοινωνίας γενικότερα»¹⁰⁴. Το χαρακτηριστικό της δέσμευσης με εθελοντικό χαρακτήρα και της συνέχειας διατηρείται και σε αυτόν τον ορισμό, ενώ δειλά προστίθεται και η έννοια της συμβολής στην οικονομική ανάπτυξη αλλά με

¹⁰⁰ A. Duru, Corporate Social Responsibility or Corporate Public Relation?, March 22, 2012, διαθέσιμο εδώ: <http://venturesafrica.com/corporate-social-responsibility-or-corporate-public-relation/>

¹⁰¹ K.McElhaney, A Strategic Approach to Corporate Social Responsibility, Executive Forum, διαθέσιμο εδώ: [http://responsiblebusiness.haas.berkeley.edu/documents/Strategic%20CSR%20\(Leader%20to%20Leader,%20McElhaney\).pdf](http://responsiblebusiness.haas.berkeley.edu/documents/Strategic%20CSR%20(Leader%20to%20Leader,%20McElhaney).pdf)

¹⁰² T. Lambooy, Legal Aspects of Corporate Social Responsibility, (2014) 30(78) Utrecht Journal of International and European Law 1, DOI: <http://dx.doi.org/10.5334/ujiel.bz>

¹⁰³ Donna J. Wood, Corporate Social Performance Revisited, The Academy of Management Review Vol. 16, No. 4 (Oct., 1991)

¹⁰⁴ World Business Council for Sustainable Development (1998). Corporate Social Responsibility: Meeting Changing Expectations. Διαθέσιμο στο σύνδεσμο

<http://www.wbcsd.org/pages/edocument/edocumentdetails.aspx?id=82&nosearchcontextkey=true>

παράλληλη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των ενδιαφερομένων μερών της επιχείρησης (stakeholders). Τα ενδιαφερόμενα μέρη που περιλαμβάνονται σε αυτόν τον ορισμό και τα οποία επηρεάζονται από τη λειτουργία της επιχείρησης αλλά και την επηρεάζουν, παραμένουν τα ίδια και σήμερα, και αποτελούν ταυτόχρονα και τους άξονες της δραστηριοποίησης της: η αγορά («οικονομική ανάπτυξη»), το ανθρώπινο δυναμικό («οι εργαζόμενοι και οι οικογένειές τους») και η κοινωνία («κοινωνία γενικότερα»).

Ο τελευταίος άξονας της ΕΚΕ έρχεται να προστεθεί λίγα χρόνια αργότερα, το 2001 με την Πράσινη Βίβλο που εκδίδει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η οποία ορίζει την ΕΚΕ ως «την έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρίες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα «ενδιαφερόμενα μέρη» (stakeholders).»¹⁰⁵ Με αυτόν τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προστίθεται και ο τελευταίος άξονας της ΕΚΕ, ο περιβαλλοντικός, ο οποίος ολοκληρώνει και τους άξονες της βιώσιμης ανάπτυξης, ενώ παράλληλα διατηρείται κι η έννοια του «εθελοντικού» χαρακτήρα.

Δέκα χρόνια μετά, η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ανακοίνωσή της το 2011 με ένα νέο ορισμό, θα προσθέσει και το τελευταίο χαρακτηριστικό της ΕΚΕ, αυτό που την ολοκληρώνει και λειτουργεί συμπληρωματικά με το χαρακτηριστικό της δέσμευσης: το χαρακτηριστικό της «ευθύνης». Σύμφωνα λοιπόν με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η ΕΚΕ ορίζεται ως «η ευθύνη των επιχειρήσεων για τον αντίκτυπό τους στην κοινωνία»¹⁰⁶. Αναγνωρίζεται συνεπώς ότι η επιχειρηματική δραστηριότητα έχει αντίκτυπο στη κοινωνία-τόσο θετικό, όσο και αρνητικό-και ότι οι επιχειρήσεις οφείλουν να αναλαμβάνουν την ευθύνη τους για αυτόν μέσω της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Αυτή η αντίληψη σε σχέση με τις επιχειρήσεις συνδέεται και με

¹⁰⁵ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2001). Πράσινο Βιβλίο – Προώθηση ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. COM(2001) 366 τελικό, 18 Ιουλίου 2001, Βρυξέλλες, Βέλγιο. Διαθέσιμο στο σύνδεσμο <http://eurlex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001DC0366&from=EN>

¹⁰⁶ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2011). Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Μια Ανανεωμένη Στρατηγική ΕΕ 2011-14 για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. COM(2011) 681 τελικό, 25 Οκτωβρίου 2011, Βρυξέλλες, Βέλγιο. Διαθέσιμη στο σύνδεσμο <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:EL:PDF>

τις σύγχρονες τάσεις για την ανάληψη ευθύνης και τη λογοδοσία των δημόσιων αρχών.

Στο ελληνικό Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη του 2014 δηλώνεται ότι «η έννοια της ΕΚΕ περιλαμβάνει την ευθύνη κάθε επιχείρησης ή οργανισμού απέναντι στους ανθρώπους, την κοινωνία και το περιβάλλον για τον τρόπο που τους επηρεάζει από την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας»¹⁰⁷, ορισμός που συνοψίζει όλους τους προηγούμενους και περιλαμβάνει τις λέξεις κλειδιά «επιχείρηση», «ευθύνη» και «επηρεάζει».

Ένας άλλος ορισμός που έχει δοθεί στην ΕΚΕ είναι ότι «είναι η αφοσίωση στη βελτίωση της ευημερίας και της τοπικής κοινωνίας μέσα από επιλεκτικές επιχειρηματικές πρακτικές και τη συνδρομή εταιρικών πόρων».¹⁰⁸ Όπως αναφέρουν και οι συγγραφείς «κλειδί σε αυτόν τον ορισμό είναι ο όρος επιλεκτικές. Δεν αναφερόμαστε εδώ σε επιχειρηματικές δραστηριότητες τις οποίες επιβάλλει ο νόμος ή οι ηθικοί κανόνες και οι οποίες είναι ίσως αναμενόμενες. Αναφερόμαστε σε μια υποχρέωση την οποία η επιχείρηση αναλαμβάνει εθελοντικά, να επιλέξει και να εφαρμόζει αυτές τις πρακτικές.»¹⁰⁹. Πρόκειται για ένα ακόμη ορισμό, ο οποίος τονίζει κι ισχυροποιεί την εθελοντική φύση της ΕΚΕ. Επιπλέον, ο οργανισμός Business for Social Responsibility όρισε την ΕΚΕ το 2005 ως «τη λειτουργία μιας επιχείρησης κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται ή και να ξεπερνά τις ηθικές, νομικές, εμπορικές και δημόσιες προσδοκίες της κοινωνίας για τις επιχειρήσεις.»¹¹⁰ Ο συγκεκριμένος ορισμός προσθέτει τη διαδικασία της λήψης αποφάσεων πέρα από τις υφιστάμενες προσδοκίες της κοινωνίας για τις επιχειρήσεις.

Ένας πιο περιεκτικός ορισμός που συναντάμε στη βιβλιογραφία είναι ότι «η ΕΚΕ συμπεριλαμβάνει τις οικονομικές, νομικές, ηθικές και φιλανθρωπικές προσδοκίες της κοινωνίας σε μία δεδομένη χρονική στιγμή»¹¹¹. Με βάση αυτόν τον ορισμό, βλέπουμε ότι η ΕΚΕ συνδυάζει την ικανοποίηση των παραδοσιακών προσδοκιών της αγοράς

¹⁰⁷ Κείμενο εργασίας για το σχέδιο της Εθνικής Στρατηγικής της Ελλάδας για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Γενική Γραμματεία Εμπορίου, Υπουργείο Ανάπτυξης κι Ανταγωνιστικότητας, Αθήνα, 28 Ιουλίου 2014, διαθέσιμο εδώ: <http://www.opengov.gr/ypoiian/wp-content/uploads/downloads/2014/07/eke.pdf>

¹⁰⁸ P.Kotler, N.Lee, Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, εκδόσεις ΚΕΡΚΥΡΑ, 2009, σελ.17

¹⁰⁹ Kotler, N.Lee, Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, εκδόσεις ΚΕΡΚΥΡΑ, 2009, σελ.17

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ D.Wood Corporate Social Responsibility in W.Visser, D.Matten, M.Pohl and N. Tolhurst The A to Z of Corporate Social Responsibility, John Wiley&Sons Ltd, 2007, p.123

όπως οι οικονομικές και οι νομικές, με νέες προσδοκίες που εκφράζει η κοινωνία όπως οι ηθικές και φιλανθρωπικές προσδοκίες.

Με βάση τους παραπάνω ορισμούς, μπορούμε να συνοψίσουμε ότι τα βασικά χαρακτηριστικά της ΕΚΕ είναι τα εξής: (i) είναι εθελοντική και υπεύθυνη πρακτική, (ii) είναι αυτοδέσμευση των επιχειρήσεων με συνέχεια και συνέπεια, (iii) περιστρέφεται γύρω από τους άξονες της αγοράς, της κοινωνίας, του ανθρώπινου δυναμικού και του περιβάλλοντος, (iv) είναι στρατηγική που ενσωματώνεται σε όλες τις πρακτικές της επιχείρησης που αφορούν τόσο το εσωτερικό όσο και το εξωτερικό περιβάλλον της, (v) αφορά τη λήψη αποφάσεων που ικανοποιούν ή πηγαίνουν και πιο πέρα από τις προσδοκίες της κοινωνίας και (vi) αφορά όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) που επηρεάζονται από την λειτουργία μίας επιχείρησης, αλλά και όσα επηρεάζουν αυτή τη λειτουργία. Σε αυτό το σημείο οφείλουμε να προσθέσουμε ότι τα ενδιαφερόμενα μέρη μιας επιχείρησης χαρτογραφούνται ανάλογα με τη λειτουργία της και μπορούν να ποικίλουν και να περιλαμβάνουν εκτός από τα τέσσερα βασικά και άλλα όπως την Κοινωνία των Πολιτών, την κυβέρνηση, τα ΜΜΕ, τους προμηθευτές, τους μετόχους κ.α.

Όπως εύστοχα δηλώνεται στο κείμενο του ελληνικού Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη του 2014 «η έννοια της ΕΚΕ αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πλέγμα πολιτικών και δράσεων που υιοθετεί κάθε επιχείρηση, προσδιορίζοντας τη σχέση της με την κοινωνία.»¹¹². Και σε αυτό το σημείο, όταν μιλάμε για κοινωνία, εννοούμε το όλον και όταν μιλάμε για προσδιορισμό της σχέσης της με αυτή, εννοούμε την διαρκή (durable στα γαλλικά) προσαρμογή της σχέσης των επιχειρήσεων με την κοινωνία με βάση τις σύγχρονες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις. Τέλος, μιλάμε για «πλέγμα πολιτικών και δράσεων», μία πρόταση που συνοψίζει και τη σημερινή έννοια της ΕΚΕ: είναι σχεδιασμός πολιτικών που σχηματοποιούνται σε δράσεις υπεύθυνες και με συνέχεια και συνέπεια.

Παρατηρούμε ότι σταδιακά αναδύεται η σχέση της ΕΚΕ με την έννοια της βιώσιμης ή αειφόρου ανάπτυξης από το πρώτο κιάλας κεφάλαιο, καθώς έχουμε ήδη παρατηρήσει ότι η ΕΚΕ περιστρέφεται γύρω από τους άξονες της κοινωνίας, του περιβάλλοντος και της αγοράς που παραπέμπουν στους πυλώνες της αειφόρου ή

¹¹² Ο.π. π. (σημείωση 107)

βιώσιμης ανάπτυξης, όπως αυτοί έχουν οριστεί στην agenda 21, το κείμενο που προέκυψε από τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (Ρίο ντε Τζανέιρο, 1992), αλλά και από άλλα κείμενα χαλαρής δεσμευτικότητας που υιοθετήθηκαν στη συνέχεια, όπως το Σχέδιο Εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ. Και όπως διατυπώνει και η Donna Wood που έδωσε στην ΕΚΕ τον πρώτο ορισμό της, όπως είδαμε νωρίτερα, «όποιο ορισμό της ΕΚΕ κι αν χρησιμοποιούμε, η ΕΚΕ αφορά την επίδοση των επιχειρήσεων σε μία ποικιλία κοινωνικών και περιβαλλοντικών θεματικών ενοτήτων που συνήθως περιλαμβάνουν τη διαφορετικότητα, τη φιλανθρωπία, τις υπεύθυνες επενδύσεις, το περιβάλλον, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα ζητήματα του χώρου εργασίας, την ηθική των επιχειρήσεων, την αειφορία, την ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας και την εταιρική διακυβέρνηση.»¹¹³

¹¹³ D.Wood Corporate Social Responsibility in W.Visser, D.Matten, M.Pohl and N. Tolhurst The A to Z of Corporate Social Responsibility, John Wiley&Sons Ltd, 2007, p.125

2. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε διεθνές επίπεδο

i. Το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών

Το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) ιδρύθηκε το 2000 κι αποτελεί μία στρατηγική πρωτοβουλία για επιχειρήσεις που δεσμεύονται στην ευθυγράμμιση των στρατηγικών τους με τις δέκα παγκόσμιες αρχές του Συμφώνου στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της εργασίας, του περιβάλλοντος και της καταπολέμησης της διαφθοράς. Οι επιχειρήσεις που καλούνται να το υπογράψουν δεσμεύονται να τηρούν αυτές τις αρχές σε όλο το φάσμα της λειτουργίας τους και σε όλες τις γεωγραφικές περιοχές που αυτές δραστηριοποιούνται. Επιπλέον, καλούνται να αποτελέσουν «πρέσβεις» (“ambassadors”) του Συμφώνου σε όλη την αλυσίδα εφοδιασμού τους (supply chain) και σε όλους τους συμμετόχους τους (stakeholders). Επιπλέον στόχος του Συμφώνου είναι να συνεισφέρει στην εφαρμογή των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας των Η.Ε. και πλέον σε αυτή των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Η.Ε..

Το Οικουμενικό Σύμφωνο αποτελεί εθελοντική πρωτοβουλία στο κέντρο της οποίας είναι το Γραφείο του Οικουμενικού Συμφώνου κι έξι υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών: OHCHR (Office of the High Commissioner for Human Rights), ILO (International Labor Organization), UNEP (United Nations Environment Program), UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime), UNDP (United Nations Development Program) και UNIDO (United Nations Industrial Development Organization). Σήμερα το έχουν υπογράψει 8,381 επιχειρήσεις από 161 χώρες και αποτελεί τη μεγαλύτερη πρωτοβουλία εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στον κόσμο¹¹⁴.

Το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών θέτει ως ζητούμενο από τις επιχειρήσεις-μέλη του να ενστερνιστούν και να υποστηρίξουν μέσα στη σφαίρα επιρροής τους, κάποιες βασικές αξίες οι οποίες απορρέουν από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, την Διακήρυξη της Διεθνούς

¹¹⁴ Πηγή: <https://www.unglobalcompact.org/>

Οργάνωσης Εργασίας για τις Θεμελιώδεις Αρχές και τα Δικαιώματα στην Εργασία, την Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη και την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς.

Οι δέκα αρχές χωρίζονται σε τέσσερις ενότητες και είναι οι εξής¹¹⁵:

Στην πρώτη ενότητα με τίτλο Ανθρώπινα Δικαιώματα περιλαμβάνεται η αρχή 1 η οποία ορίζει την υποστήριξη και το σεβασμό των διεθνώς διακηρυγμένων ανθρώπινων δικαιωμάτων και η αρχή 2 που ορίζει τη διασφάλιση ότι δεν συνεργούν σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στην δεύτερη ενότητα με τίτλο Εργασία ανήκει η αρχή 3 που ορίζει την προάσπιση της ελευθερίας του συνδικαλιζέσθαι και η ενεργή αναγνώριση του δικαιώματος για συλλογικές διαπραγματεύσεις, η αρχή 4 που ορίζει την προάσπιση της εξάλειψης κάθε μορφής καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας, η αρχή 5 που ορίζει την κατάργηση της παιδικής εργασίας και η αρχή 6 που ορίζει την εξάλειψη των διακρίσεων σε προσλήψεις και απασχόληση. Στην τρίτη ενότητα με τίτλο Περιβάλλον ανήκει η αρχή 7 που ορίζει την υποστήριξη προληπτικής προσέγγισης σε περιβαλλοντικές προκλήσεις, η αρχή 8 που ορίζει την ανάληψη πρωτοβουλιών για την προώθηση της περιβαλλοντικής υπευθυνότητας και η αρχή 9 που ορίζει την ενθάρρυνση της ανάπτυξης και διάδοσης τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον. Στη τέταρτη ενότητα με τίτλο Καταπολέμησης της Διαφθοράς ανήκει η αρχή 10 που ορίζει την καταπολέμηση της διαφθοράς σε όλες τις μορφές της συμπεριλαμβανομένων του εκβιασμού και της δωροδοκίας.

Το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών είναι εργαλείο εθελοντικής εφαρμογής, το οποίο όμως προϋποθέτει τη δέσμευση από το υψηλότερο επίπεδο διοίκησης (high commitment) από πλευράς των επιχειρήσεων και των φορέων απέναντι στην κοινωνία και στην παγκόσμια κοινότητα. Η δέσμευση στο υψηλότερο επίπεδο διοίκησης διασφαλίζεται από τη διαδικασία υπογραφής: για να γίνει μέλος μία επιχείρηση στο Σύμφωνο πρέπει το ανώτατο στέλεχος διοίκησης (Πρόεδρος ή Διευθύνων Σύμβουλος) να απευθύνει επιστολή στο Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, με την οποία αποδέχεται την τήρηση των δέκα αρχών. Η υπογραφή του επιτρέπει τη συμμετοχή της επιχείρησης ή του φορέα στην επίσημη κατάσταση όσων το έχουν υπογράψει και η οποία είναι διαθέσιμη στην επίσημη ιστοσελίδα του Οικουμενικού Συμφώνου. Επιπλέον, τα μέλη του Οικουμενικού

¹¹⁵ The Ten UN Global Compact Principles, διαθέσιμες εδώ: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>

Συμφώνου είναι υποχρεωμένα να υποβάλουν ετήσια έκθεση προόδου (COP-Communication on Progress) πάνω στις δέκα αρχές

Όσον αφορά τη χρησιμότητα του Συμφώνου για την επίτευξη των Στόχων της Αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών, αυτή θα αναλυθεί στο τέταρτο κεφάλαιο διεξοδικά. Μπορούμε όμως να σημειώσουμε το εξής, ότι καθώς η έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης είναι ευρεία όπως και το πεδίο εφαρμογής της και οι επιπτώσεις της, ευνοεί την υλοποίηση μίας καινούργιας πολυδιάστατης μορφής συνεργασίας που θα έχει ως στόχο την αειφόρο ανάπτυξη στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία κι οικονομία. Αυτή η καινούργια μορφή συνεργασίας μπορεί να είναι μόνο αποτέλεσμα εθελοντικής πρωτοβουλίας και να έχει ως κινητήρια δύναμη την αυτοδέσμευση. Λόγω αυτών των χαρακτηριστικών, αυτή η συνεργασία μπορεί να αντικατοπτριστεί μόνο στην δέσμευση των αρχών του Οικουμενικού Συμφώνου. Αυτή η συνεργασία βρίσκει εφαρμογή στο ρόλο που αναλαμβάνουν οι επιχειρήσεις να λειτουργούν ως πρέσβεις των αρχών του Συμφώνου για το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την προάσπιση των κατάλληλων συνθηκών εργασίας, την προστασία του περιβάλλοντος και την καταπολέμηση της διαφθοράς σε όλη την εφοδιαστική τους αλυσίδα και σε όλη τη σφαίρα επιρροής τους. Οι επιχειρήσεις-μέλη του Συμφώνου μπορούν να λειτουργήσουν ως κινητήρια δύναμη της παγκόσμιας οικονομίας και να συμβάλλουν στην τήρηση αυτών των αρχών. «Ο σκοπός του Οικουμενικού Συμφώνου είναι να από τη μία πλευρά να κάνει τις αρχές αναπόσπαστο στοιχείο της επιχειρηματικής δραστηριότητας αλλά και παράλληλα να ενθαρρύνει και να διευκολύνει το διάλογο και τις συνεργασίες μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών ώστε να προωθηθεί η στήριξη στο Σύμφωνο και σε άλλες πρωτοβουλίες των Η.Ε.»¹¹⁶

Ουσιαστικά η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου αποτελεί προστιθέμενη αξία για κάθε επιχείρηση που συμμετέχει σε αυτό, καθώς με αυτή την κίνηση δηλώνει ότι δεσμεύεται σε κάτι παραπάνω από την απλή νομοθετική συμμόρφωση σε αυτούς τους τομείς. Είναι ξεκάθαρη δήλωση, όπως αναφέρεται και στο γράμμα που αποστέλλεται στον Γενικό Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών το οποίο ονομάζεται «επιστολή δέσμευσης» (letter of commitment), ότι δεσμεύεται ¹¹⁷:να κάνει τις αρχές του

¹¹⁶ K.Leisinger UN Global Compact in W.Visser, D.Matten, M.Pohl and N. Tolhurst The A to Z of Corporate Social Responsibility, John Wiley&Sons Ltd, 2007, p.473

¹¹⁷ UN Global Compact sample letter of commitment for companies, διαθέσιμο εδώ: https://www.unglobalcompact.org/docs/how_to_participate_doc/Business_Commitment_Letter.pdf

Συμφώνου κομμάτι της στρατηγικής και της καθημερινής λειτουργίας της επιχείρησης, να υλοποιεί συνεργατικές δράσεις για την επίτευξη των Στόχων της Αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών, να κοινοποιήσει στους συμμετόχους της και στο ευρύ κοινό τη δέσμευση της στο Σύμφωνο και στις αρχές του, να τηρήσει την ετήσια υποβολή έκθεσης προόδου που αφορούν την προσπάθεια της επιχείρησης να ενσωματώσει τις δέκα αρχές, να τηρεί τις διαδικασίες της διαφάνειας και της δημοσιοποίησης στοιχείων και τέλος να συμπεριλάβει επιπλέον στοιχεία για σχετικές δράσεις, πολιτικές και τα αποτελέσματά των δεικτών τους.

Ο αντίλογος για την υπογραφή του Συμφώνου προέρχεται από εκπροσώπους κάποιων ΜΚΟ και υποστηρίζει ότι « η υπογραφή των αρχών του Συμφώνου από τις επιχειρήσεις δεν τις υποχρεώνει σε πολλά πράγματα, καθώς η παρακολούθηση και η επιβολή κυρώσεων δεν υπήρχε αρχικά στο σχέδιο του Συμφώνου»¹¹⁸, καθώς όμως αυτό το θέμα έχει λυθεί και το Σύμφωνο υποχρεώνει στην υποβολή ετήσιων εκθέσεων και στην διαγραφή κάποιας επιχείρησης από το Σύμφωνο αν δεν τηρεί τα προβλεπόμενα, το νέο επιχείρημα τους είναι ότι οι επιχειρήσεις καταφεύγουν μέσω του Συμφώνου στο *bluewashing*¹¹⁹. Τα επιχειρήματα για το *bluewashing*, εφόσον υπάρχει υποχρέωση λογοδοτικής ευθύνης στο Σύμφωνο μπορούμε να τα θεωρήσουμε ως ανακριβή.

Σύμφωνα με την έρευνα του 2015 που διεξήγαγε η εταιρία DNV GL Group Communications εκ μέρους του Συμφώνου¹²⁰, η πρωτοβουλία στα 15 χρόνια λειτουργίας της έχει να επιδείξει ήδη σημαντικά αποτελέσματα, με σημαντικότερο το συμπέρασμα ότι το Οικουμενικό Σύμφωνο, ως η μεγαλύτερη πρωτοβουλία «εταιρικής αειφορίας» μαζί με τις επιχειρήσεις, έχουν καταφέρει να επιδράσουν στην εξέλιξη της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης.

¹¹⁸ K.Leisinger UN Global Compact in W.Visser, D.Matten, M.Pohl and N. Tolhurst The A to Z of Corporate Social Responsibility, John Wiley&Sons Ltd, 2007, p.473

¹¹⁹ Το *bluewashing* είναι ο όρος που έχει αποδοθεί στην πρακτική των επιχειρήσεων οι οποίες δεσμεύονται σε πρωτοβουλίες των Ηνωμένων Εθνών και αποκτούν παγκόσμια αξιοπιστία «κάτω από τη μπλε σημαία» των Ηνωμένων Εθνών ενώ δεν τηρούν τα προαπαιτούμενα. Ο όρος αποτελεί παράφραση του γνωστού όρου *greenwashing* που αφορά τις περιβαλλοντικές πρακτικές που υποστηρίζουν κάποιες επιχειρήσεις ότι ακολουθούν, ενώ δεν τις ακολουθούν. (J. Cohen *Bluewash in W.Visser, D.Matten, M.Pohl and N. Tolhurst The A to Z of Corporate Social Responsibility, John Wiley&Sons Ltd, 2007, p.47*)

¹²⁰ S. I. Leirgulen, New global study reveals :United Nations transforms business' commitment to sustainability, 25 June 2015, διαθέσιμο εδώ: <https://www.dnvgl.com/news/new-global-study-reveals-united-nations-transforms-business-commitment-to-sustainability-28245>

Τα σημαντικότερα αποτελέσματα αυτής της έρευνας είναι τα εξής:

Η έννοια της αειφορίας σταδιακά διεισδύει βαθιά στις αγορές και τομείς σε όλο τον κόσμο καθώς οι υπογράφοντες του Συμφώνου ανήκουν σε 156 χώρες και το 25 % από τις μεγαλύτερες εταιρείες του κόσμου έχουν ενταχθεί σε αυτό. Επιπλέον, το νέο πρότυπο εταιρικής σχέσης είναι η συνεργασία, καθώς έχει προκύψει μέσω του Συμφώνου η βαθύτερη κατανόηση της πολυπλοκότητας κι αλληλεξάρτησης των παγκόσμιων προκλήσεων. Στα ίδια πλαίσια, οι επιχειρήσεις έχουν αναπτύξει μια πιο συνεργατική, διαφανή κι ολοκληρωμένη στρατηγική στα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης, στην οποία έχουν συμπεριλάβει τα θέματα της κλιματικής αλλαγής, της ισότητας και της διαφθοράς ως δείκτες που επηρεάζουν την απόδοση της επιχείρησης. Επίσης, πολλές επιχειρήσεις έχουν αρχίσει να μιλάνε για ένα καθαρό μηδενικό αποτύπωμα (net zero footprint) στα θέματα του διοξειδίου του άνθρακα, του νερού και των αποβλήτων και ήδη κάποιες έχουν θεσπίσει συγκεκριμένους στόχους για την επίτευξη του μηδενικού αποτυπώματος, πρωτοβουλία που προβλέπεται να ακολουθήσουν κι άλλες επιχειρήσεις παγκοσμίως. Τέλος, κάποιες μεγάλες επιχειρήσεις προσπαθούν να μετατρέψουν κάποιους κινδύνους της βιώσιμης ανάπτυξης σε επιχειρηματικές ευκαιρίες.

Σε μία άλλη έρευνα που διεξήχθη σε επιχειρήσεις της Ισπανίας που έχουν υπογράψει το Οικουμενικό Σύμφωνο¹²¹, τα αποτελέσματα είναι επίσης ενθαρρυντικά για την πρόοδο των σκοπών του Συμφώνου. Αρχικά, η έρευνα διαπιστώνει ότι οι εξωτερικές θεσμικές δυνάμεις καθώς και οι εσωτερικοί οργανωτικοί πόροι των επιχειρήσεων δημιουργούν κίνητρα για την υπογραφή των αρχών του Συμφώνου και τη δέσμευση των επιχειρήσεων σε αυτές. Επιπλέον, συγκριτικά με το παρελθόν τα οικονομικά κέρδη από την υπογραφή ήταν σημαντικό κίνητρο για τις επιχειρήσεις που υιοθέτησαν το Σύμφωνο. Τέλος, ένα άλλο εύρημα της έρευνας είναι ότι τόσο οι επιχειρήσεις που υιοθέτησαν το Σύμφωνο νωρίτερα, όσο και αυτές που το υιοθέτησαν πρόσφατα, παρακινήθηκαν για την υιοθέτησή του από τα σημαντικά αποτελέσματα που έχει το Σύμφωνο στην εικόνα της επιχείρησης.

¹²¹ Arevalo, J. A., Aravind, D., Ayuso, S. and Roca, M. (2013), The Global Compact: an analysis of the motivations of adoption in the Spanish context. *Business Ethics: A European Review*, 22: 1–15. doi: 10.1111/beer.12005

ii. Άλλα διεθνή κείμενα για την ΕΚΕ

Άλλα διεθνή κείμενα τα οποία αξίζει να αναφερθούν κι αφορούν την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι οι UN Guiding Principles on Business and Human Rights, οι OECD Guidelines on Multinational Enterprises και η ILO Tripartite Declaration of principles concerning Multinational Companies.

Το κείμενο χαλαρής δεσμευτικής ισχύος «**UN Guiding Principles on Business and Human Rights**»¹²² του 2011 αποτελεί ένα πλαίσιο προς τις επιχειρήσεις το οποίο στηρίζεται σε τρεις πυλώνες. Ο πρώτος αφορά την ευθύνη κάθε κράτους-μέλους των Ηνωμένων Εθνών να προστατεύεται απέναντι στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τρίτα κράτη, συμπεριλαμβανομένων και των επιχειρήσεων τους, με τις κατάλληλες πολιτικές, νομοθετικές ρυθμίσεις και δικαστικές αποφάσεις, ο δεύτερος πυλώνας αφορά το σεβασμό της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων προς τα ανθρώπινα δικαιώματα, το οποίο σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις οφείλουν να δρουν με τη δέουσα επιμέλεια ώστε να αποφεύγουν την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των άλλων και των δυσμενών συνεπειών στις οποίες μπορεί να είναι μπλεγμένες και ο τρίτος πυλώνας αφορά την ανάγκη των θυμάτων της παραβίασης των Α.Δ. στην αποτελεσματική θεραπεία, είτε δικαστικά είτε εξωδικαστικά. Ο δεύτερος πυλώνας που μας αφορά στην παρούσα έρευνα, χαρακτηρίζεται ως πολύ σημαντικός γιατί «αφορά την εταιρική κοινωνική ευθύνη που είναι η βασική επιδίωξη που έχει η κοινωνία από τις επιχειρήσεις όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα.»¹²³. Το κείμενο διατυπώνει τις αρχές στις οποίες πρέπει να βασιστούν όλες οι επιχειρήσεις ώστε να διαφυλάξουν την τήρηση των Α.Δ. μέσω της ΕΚΕ: (i) οι επιχειρήσεις οφείλουν να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα, (ii) η ευθύνη αυτή αναφέρεται στο Χάρτη με τα Θεμελιώδη Δικαιώματα του Ανθρώπου και στη Διακήρυξη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, (iii) οι επιχειρήσεις πρέπει να αποφεύγουν να προκαλούν την παραβίαση των Α.Δ. και να αντιμετωπίζουν άμεσα τις επιπτώσεις αν συμβεί κάτι τέτοιο, ενώ παράλληλα να προσπαθούν να αποτρέψουν αυτή την παραβίαση έστω κι αν την προκαλούν έμμεσα μέσω της εφοδιαστικής αλυσίδας τους ακόμα κι αν δεν συνέβαλλαν συνειδητά σε αυτή, (iv) η ευθύνη για το σεβασμό των Α.Δ. εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη-μέλη των Η.Ε. και σε όλες τις επιχειρήσεις ανεξαρτήτως μεγέθους, τομέα, δομής, τοποθεσίας κι ιδιοκτησιακού

¹²² United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights, A/HRC/17/31, 21 March 2011

¹²³ Ibid.

καθεστώς και (ν) οι επιχειρήσεις πρέπει να έχουν μία πολιτική δέσμευσης στην τήρηση και των Α.Δ. και πολιτικές για τον εντοπισμό, την πρόληψη και τον περιορισμό της παραβίασης των Α.Δ. και διαδικασίες για αποκατάσταση για τυχόν παραβιάσεις που έχουν προκαλέσει ή συμβάλλει σε αυτές.

Την ίδια χρονιά, το 2011, εξέδωσε και ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) τις κατευθυντήριες οδηγίες «**OECD Guidelines on Multinational Enterprises**»¹²⁴, που αποτελούν «συστάσεις από τις κυβερνήσεις προς τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και παρέχουν μη δεσμευτικές αρχές και προδιαγραφές για την υπεύθυνη συμπεριφορά των επιχειρήσεων σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο σύμφωνα με τους ισχύοντες νόμους και τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα»¹²⁵. Σε αυτές τις συστάσεις γίνονται πολλαπλές αναφορές στην ευθύνη των επιχειρήσεων στα θέματα των επιπτώσεων των δραστηριοτήτων τους στα ανθρώπινα δικαιώματα, της βελτίωσης του νομοθετικού και ρυθμιστικού πλαισίου και της εταιρικής διακυβέρνησης μέσω πίεσης προς τις κυβερνήσεις, της υιοθέτησης συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης και της ενσωμάτωσης περιβαλλοντικών προβληματισμών στις επιχειρηματικές δραστηριότητες, της διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη τους για τα ζητήματα που τους απασχολούν, της εκπαίδευσης των εργαζομένων τους σε περιβαλλοντικά θέματα και κυρίως σε αυτά που αφορούν την υγιεινή και την ασφάλεια, του ελέγχου της διαφθοράς και της δωροδοκίας εντός της επιχείρησης αλλά και στην εφοδιαστική τους αλυσίδα, της δημιουργίας σχέσεων με τους εργαζόμενους έτσι ώστε να αποφευχθεί η στήριξη, ενθάρρυνση ή συμμετοχή τους σε συγκεκριμένες πρακτικές απασχόλησης και της σύστασης μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής διαχείρισης κινδύνων που επιτρέπει στην επιχείρηση να λειτουργεί ως σωστός εταιρικός πολίτης. Όλα αυτά τα ζητήματα άπτονται της και ενσωματώνονται στην στρατηγική Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης των επιχειρήσεων και για αυτό το λόγο σε αυτό το κείμενο ο ΟΟΣΑ καλεί τα μέλη του να συμμετάσχουν στις συναντήσεις Στρογγυλής Τραπέζης με θέμα την ΕΚΕ (Corporate Responsibility Roundtables) που διεξάγονται στα πλαίσια αυτών των συστάσεων, ενώ παράλληλα, στα πλαίσια της λογοδοτικής ευθύνης που διέπει την ΕΚΕ σε όλες τις εκφάνσεις της, καλεί τις χώρες να υποβάλλουν ετήσια αναφορά για την πρόοδο αυτών των συστάσεων στην Επιτροπή Επενδύσεων του (Investment Committee).

124OECD (2011), OECD Guidelines for Multinational Enterprises, OECD Publishing.

<http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en>

¹²⁵ Ibid.

Νωρίτερα, το 2006, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας είχε εκδώσει την διακήρυξη «**ILO Tripartite Declaration of principles concerning Multinational Companies**»¹²⁶ η οποία προσφέρει κατευθυντήριες γραμμές για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, τις κυβερνήσεις, τους εργοδότες και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις σε τέσσερις τομείς: στην απασχόληση, στην κατάρτιση, στις συνθήκες εργασίας και διαβίωσης και στις εργασιακές σχέσεις. Αυτό το κείμενο «παρέχει τις κατευθυντήριες γραμμές της κοινωνικής πολιτικής σε ένα ευαίσθητο κι εξαιρετικά πολύπλοκο τομέα των δραστηριοτήτων και η τήρηση τους από όλους τους ενδιαφερόμενους θα μπορούσε να συμβάλει σε ένα κλίμα πιο ευνοϊκό για την οικονομική και την κοινωνική ανάπτυξη»¹²⁷. Όσον αφορά την εκπαίδευση, οι κυβερνήσεις πρέπει να ακολουθήσουν ως μείζονα στόχο μια ενεργή πολιτική που θα προωθεί την πλήρη, παραγωγική και ελεύθερα επιλεγμένη εργασία. Επιπλέον, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις θα πρέπει να δίνουν προτεραιότητα στην απασχόληση, την επαγγελματική ανάπτυξη και την προώθηση κι εξέλιξη των εργαζομένων από τις χώρες υποδοχής, να συνεργάζονται με τις κυβερνητικές αρχές και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και παράλληλα όταν επενδύουν σε αναπτυσσόμενες χώρες οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τη σημασία που έχει η χρήση νέων τεχνολογιών στη δημιουργία θέσεων εργασίας. Όσον αφορά την κατάρτιση, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να αναπτύξουν πολιτικές σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη για την επαγγελματική κατάρτιση, ένα πλαίσιο το οποίο θα πρέπει να αξιοποιήσουν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις για όλα τα επίπεδα εργαζομένων σε όλες τις χώρες υποδοχής, ώστε να τους εξασφαλίσουν την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την ευκαιρία σταδιοδρομίας. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις αναπτυσσόμενες χώρες πρέπει να αξιοποιούν τους οικονομικούς πόρους από τα προγράμματα στο ντόπιο προσωπικό ώστε να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της χώρας. Όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας και διαβίωσης, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις που λειτουργούν σε αναπτυσσόμενες χώρες που δεν υπάρχουν συγκρίσιμοι εργοδότες θα πρέπει να παρέχουν τους καλύτερους δυνατούς μισθούς, τα καλύτερα επιδόματα και τις καλύτερες συνθήκες στα πλαίσια των κυβερνητικών πολιτικών. Όσον αφορά τις εργασιακές σχέσεις, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να τηρούν τα βέλτιστα πρότυπα ανεξάρτητα από αυτά που ακολουθούν οι ντόπιοι εργοδότες.

¹²⁶ Tripartite Declaration of Principles concerning Multinational Enterprises and Social Policy, International Labour Office, March 2006

¹²⁷ Ibid.

3. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε ευρω-ενωσιακό επίπεδο

i. Η Οδηγία 2014/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2014

Η Οδηγία 2014/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2014 αποτελεί τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Ιουνίου 2013 όσον αφορά τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών και πληροφοριών για την πολυμορφία από ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις και ομίλους και καταργεί της οδηγίες 78/660/ΕΟΚ και 83/349/ΕΟΚ του Συμβουλίου.

Η Οδηγία ορίζει ότι «ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις θα πρέπει να καταρτίζουν μια μη χρηματοοικονομική κατάσταση που θα περιέχει τουλάχιστον πληροφορίες για περιβαλλοντικά θέματα, κοινωνικά θέματα και θέματα σχετικά με τους εργαζομένους, τον σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, την καταπολέμηση της διαφθοράς και θέματα σχετικά με τη δωροδοκία»¹²⁸. Είναι ξεκάθαρη η συσχέτιση της Οδηγίας τόσο με τις αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών, όσο και με τους πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης και με τους άξονες της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης: οι πληροφορίες τις οποίες υποχρεώνονται κάποιες εταιρίες να δημοσιεύουν αφορούν την κοινωνία, το περιβάλλον, το ανθρώπινο δυναμικό και την αγορά-διαφθορά. Στην αρχή της οδηγίας εξάλλου δηλώνεται ότι «το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με τα ψηφίσματά του της 6ης Φεβρουαρίου 2013 με θεματικό αντικείμενο, αντιστοίχως, «Εταιρική κοινωνική ευθύνη: αξιόπιστη, διαφανής και υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά και βιώσιμη ανάπτυξη» και «Εταιρική κοινωνική ευθύνη: αξιόπιστη προώθηση των συμφερόντων της κοινωνίας και οδηγός προς μια βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη», αναγνώρισε τη σημασία της δημοσιοποίησης, εκ μέρους των επιχειρήσεων, πληροφοριών σχετικά με τη βιωσιμότητα, όπως κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων, με στόχο τον εντοπισμό κινδύνων για τη βιωσιμότητα»¹²⁹, γεγονός που αποδεικνύει την άμεση

¹²⁸ Οδηγία 2014/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2014 αποτελεί τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Ιουνίου 2013 όσον αφορά τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών και πληροφοριών για την πολυμορφία από ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις και ομίλους.

¹²⁹ Ibid.

σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτό το απόσπασμα αναγνωρίζει την εργαλειακή χρήση της έκθεσης μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών ή έκθεσης αειφορίας για την προληπτική δράση για τη βιωσιμότητα. Επιπλέον, ορίζεται ότι «η κατάσταση θα πρέπει να περιλαμβάνει περιγραφή των πολιτικών, των αποτελεσμάτων και των κινδύνων που συνδέονται με τα εν λόγω θέματα και θα πρέπει να περιέχεται στην έκθεση διαχείρισης της ενδιαφερομένης επιχείρησης»¹³⁰, γεγονός που παραπέμπει στην έννοια της παρακολούθησης (monitoring) που είδαμε πόσο σημαντική θεωρείται για την επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.

Παράλληλα, η οδηγία κάνει συγκεκριμένη αναφορά και στην παράγραφο 47 του τελικού εγγράφου της Διάσκεψης Rio+20 των Ηνωμένων Εθνών, με τίτλο «Το μέλλον που θέλουμε», όπου από τότε «αναγνωρίζεται η σημασία της υποβολής εκθέσεων για τη βιωσιμότητα εκ μέρους των επιχειρήσεων και ενθαρρύνονται οι επιχειρήσεις, όπου ενδείκνυται, να εξετάσουν το ενδεχόμενο ενσωμάτωσης πληροφοριών για τη βιωσιμότητά τους στον κύκλο υποβολής στοιχείων τους. Επίσης, ενθαρρύνονται η βιομηχανία, οι ενδιαφερόμενες κυβερνήσεις και οι ενδιαφερόμενοι φορείς με την υποστήριξη του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών, κατά περίπτωση, να αναπτύξουν μοντέλα για βέλτιστες πρακτικές και να διευκολύνουν τη δράση για την ενσωμάτωση χρηματοοικονομικών και μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, λαμβάνοντας υπόψη εμπειρίες από ήδη υφιστάμενα πλαίσια.»¹³¹

Η δημοσίευση της έκθεσης αειφορίας (sustainability report) ή αλλιώς έκθεση μη χρηματοοικονομικής κατάστασης που επιβάλει η κοινοτική Οδηγία 2014/95/ΕΕ ταυτίζεται απόλυτα με την ετήσια έκθεση προόδου προς το Οικουμενικό Σύμφωνο που αναλύσαμε νωρίτερα. Η εν λόγω έκθεση απαιτεί αποτύπωση των στοιχείων σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα καθώς «οι επιχειρήσεις που εμπίπτουν στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας μπορούν να βασίζονται σε εθνικά πλαίσια, πλαίσια βασισμένα στην Ένωση όπως το σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS), ή διεθνή πλαίσια, όπως το παγκόσμιο σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), οι κατευθυντήριες αρχές σχετικά με τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα για την εφαρμογή του πλαισίου του ΟΗΕ «Προστασία, σεβασμός και επανόρθωση», οι κατευθυντήριες γραμμές του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, το πρότυπο

¹³⁰ Ο.π. π. (σημείωση 128)

¹³¹ Ibid.

26000 του Διεθνούς Οργανισμού Τυποποίησης ISO, η τριμερής δήλωση αρχών της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική πολιτική, η πρωτοβουλία για την υποβολή εκθέσεων απολογισμού σε παγκόσμιο επίπεδο (Global Reporting Initiative), ή άλλα αναγνωρισμένα διεθνή πλαίσια»¹³². Βλέπουμε λοιπόν πόσο άμεσα συνδέεται η κοινοτική Οδηγία με το Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών και της έκθεσης προόδου των επιχειρήσεων. Αντιλαμβανόμαστε ότι πλέον για τις επιχειρήσεις κυρίως εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης υφίσταται ένα ενιαίο πλαίσιο που περιλαμβάνει τις έννοιες της αειφορίας και της ΕΚΕ και τις συνδέει μέσω της Οδηγίας και του Οικουμενικού Συμφώνου. Εδώ βρίσκει πλήρη εφαρμογή η έννοια της συνέχειας και της συνέπειας της ΕΚΕ, καθώς μία ευρωπαϊκή επιχείρηση που έχει ήδη υπογράψει το Σύμφωνο κι έχει ακολουθήσει τη διαδικασία εκθέσεων προόδου (COPs) μπορεί με ομαλό τρόπο να προβεί στη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών στοιχείων που απαιτεί η Οδηγία. Σε αυτό το σημείο πρέπει να παρατηρήσουμε, ότι η κοινοτική Οδηγία ακολουθεί το διεθνές πλαίσιο κι ορίζει ως ελάχιστη υποχρέωση την υπογραφή του Συμφώνου για την εκπλήρωση της, δηλαδή θέτει ως προαπαιτούμενο τη συμμόρφωση στο διεθνές πρότυπο.

Σύμφωνα με την Οδηγία, αυτές οι μη-χρηματοοικονομικές πληροφορίες για τις οποίες γίνεται λόγος συντάσσονται σε έκθεση, η οποία πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες για περιβαλλοντικά, κοινωνικά θέματα, θέματα που σχετίζονται με το ανθρώπινο δυναμικό, τα δικαιώματα του ανθρώπου, την καταπολέμηση της διαφθοράς και της δωροδοκίας.

Όσον αφορά τα περιβαλλοντικά θέματα, πρόκειται για πληροφορίες για τις υφιστάμενες και τις προβλεπόμενες επιπτώσεις των δραστηριοτήτων μίας επιχείρησης στο περιβάλλον, και κατά περίπτωση, την υγεία και την ασφάλεια, στη χρήση των ανανεώσιμων και μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, στη χρήση των υδάτων και στην ατμοσφαιρική ρύπανση.¹³³:

Όσον αφορά τα κοινωνικά θέματα και τα θέματα που σχετίζονται με το ανθρώπινο δυναμικό, πληροφορίες που αφορούν δράσεις για την ισότητα των φύλων, που σχετίζονται με την εφαρμογή θεμελιωδών συμβάσεων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, των συνθηκών εργασίας, του κοινωνικού διαλόγου, του σεβασμού του δικαιώματος των εργαζομένων για ενημέρωση και διαβούλευση, του σεβασμού των

¹³²Ο.π. π. (σημείωση 128)

¹³³ Ibid.

συνδικαλιστικών δικαιωμάτων, της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία και του διαλόγου με τις τοπικές κοινότητες και/ή τις δράσεις που αναλαμβάνονται για τη διασφάλιση της προστασίας και της ανάπτυξης των κοινοτήτων αυτών¹³⁴.

Όσον αφορά τα δικαιώματα του ανθρώπου, την καταπολέμηση της διαφθοράς και της δωροδοκίας, η μη χρηματοοικονομική κατάσταση μπορεί να περιλαμβάνει πληροφορίες για την πρόληψη των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου και/ή για τα υφιστάμενα μέσα για την καταπολέμηση της διαφθοράς και της δωροδοκίας¹³⁵.

Με βάση τη φύση των στοιχείων που ζητούνται προς αποτύπωση, η οποία πρέπει να είναι τόσο ποιοτική όσο και ποσοτική καθώς επιβάλλεται αυτή η διπλή μορφή αποτύπωσης από όλα τα διεθνή πρότυπα, μπορούμε να μιλάμε για μία πρωτοποριακή οδηγία, η οποία συνδέει τις πρακτικές Εταιρική Κοινωνικής Ευθύνης με τη βιωσιμότητα και την επίτευξή της. Διαμορφώνει ένα νομοθετικό πλαίσιο που υποχρεώνει τις επιχειρήσεις με μέσο αριθμό εργαζομένων τους 500 να αναπροσδιοριστούν ως υπεύθυνοι εταιρικοί πολίτες και όχι ως μηχανισμοί κερδοφορίας αποτυπώνοντας μόνο χρηματοοικονομικά στοιχεία. Τις θέτει «υπόλογες» όχι μόνο απέναντι στο διεθνές οικονομικό σύστημα αλλά και απέναντι στο παγκόσμιο κοινωνικό σύστημα. Σε τελική ανάλυση, μέσω της υποχρέωσης της αποτύπωσης στοιχείων αειφορίας, στοιχείων ΕΚΕ ή αλλιώς μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, τις ωθεί να προβούν σε τέτοιες αντίστοιχες δράσεις κατ' ελάχιστο ώστε να είναι σε θέση να τις δημοσιοποιήσουν. Η μεγάλη σημασία αυτής της οδηγίας είναι ότι μέσω της υποχρέωσης της δημοσίευσης ωθεί στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση δράσεων αειφορίας.

Συνεπώς σε αυτό το σημείο, βρισκόμαστε σε μία αντίφαση σχετικά με τον εθελοντικό χαρακτήρα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και την υποχρέωση στη νομοθετική συμμόρφωση; Ουσιαστικά όχι, γιατί όπως αναλύσαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο οι επιχειρήσεις σε πρώτο στάδιο υποχρεούνται να τηρούν την εθνική, κοινοτική και διεθνή νομοθεσία που αφορά τα εργασιακά δικαιώματα, τα κοινωνικά δικαιώματα, την περιβαλλοντική προστασία και την τήρηση της διαφάνειας, θέματα που άπτονται της ΕΚΕ, ανεξαρτήτως όμως αν διαθέτουν στρατηγική ΕΚΕ. Καμία νομοθεσία δεν υποχρεώνει οποιαδήποτε επιχείρηση να υλοποιεί πρακτικές ΕΚΕ, για αυτό και

¹³⁴ Ο.π. π. (σημείωση 128)

¹³⁵ Ibid.

παραμένει εθελοντική δέσμευση. Η παρούσα οδηγία δεν υποχρεώνει τις επιχειρήσεις-στις οποίες έχει εφαρμογή-να υλοποιήσουν δράσεις ΕΚΕ, αλλά να αποτυπώσουν στοιχεία που αναφέρονται έμμεσα στους άξονες της, όπως και στους πυλώνες της βιωσιμότητας. Έτσι, μία επιχείρηση δεν υποχρεούται να μετράει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα από τη λειτουργία της, όμως υποχρεούται να αποτυπώσει τον αντίστοιχο δείκτη στο διεθνές πρότυπο που θα ακολουθήσει. Αντίστοιχα, η οδηγία δεν υποχρεώνει μια επιχείρηση να έχει συγκεκριμένο αριθμό γυναικών στο ανώτατο επίπεδο διοίκησης, όμως θα υποχρεωθεί να αποτυπώσει τον αντίστοιχο δείκτη που αφορά την ισότητα των φύλων στη διοίκηση της. Ως συνέπεια, αυτοί οι δείκτες θα αποτυπωθούν από την επιχείρηση ως μηδενικοί, γεγονός που θα έχει μεγάλο αντίκτυπο σε όλους τους συμμετόχους της είτε αυτοί είναι επενδυτές, είτε περιβαλλοντικές οργανώσεις, είτε η τοπική κοινωνία, είτε η κυβέρνηση. Στη συνέχεια, η επιχείρηση έχοντας τα αποτελέσματα της αποτύπωσης των πληροφοριών και του αντίκτυπου της στους συμμετόχους, θα θελήσει να προβεί σε διορθωτικές ενέργειες για να βελτιώσει αυτούς τους δείκτες και την εταιρική της εικόνα. Ο μοναδικός τρόπος να το πραγματοποιήσει αυτό είναι να ενσωματώσει πρακτικές ΕΚΕ, να σχεδιάσει αντίστοιχες δράσεις και να διαμορφώσει τη στρατηγική της, εφόσον πάντα ενδιαφέρεται για το εταιρικό της προφίλ και την εικόνα που προβάλλει στην παγκοσμιοποιημένη πλέον αγορά και κοινωνία στην οποία λειτουργεί. Προφανώς ο αριθμός των επιχειρήσεων που δεν ενδιαφέρονται για την εικόνα τους είναι ελάχιστος, έως μηδενικός, συνεπώς όλες οι επιχειρήσεις θα επηρεαστούν από τη διαδικασία στην οποία τους υποβάλλει η παρούσα οδηγία. Μια διαδικασία που ξεκινά από την υποχρέωση της δημοσιοποίησης πληροφοριών, προχωρά στην έρευνα στοιχείων μέσα στην επιχείρηση, συνεχίζει με την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και ολοκληρώνεται με την εθελοντική χάραξη στρατηγικής ΕΚΕ και τη στοχοθέτηση. Καταλήγοντας, το συμπέρασμα είναι ότι η παρούσα οδηγία θέτει τις μεγάλες επιχειρήσεις απέναντι στην ευθύνη τους και όχι στην υποχρέωσή τους να λειτουργούν ως παγκόσμιοι εταιρικοί πολίτες που σέβονται τις αρχές της βιωσιμότητας και δρουν με σκοπό την επίτευξη των στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών έχοντας ως σημαντικό εργαλείο την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη.

ii. Η Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ΕΚΕ 2011-2014

Το 2011 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει την ανακοίνωση 681 με θέμα «**Μια ανανεωμένη στρατηγική ΕΕ 2011-14 για την εταιρική κοινωνική ευθύνη**»¹³⁶, η οποία έχει σαν στόχο να προάγει την ΕΚΕ ως εργαλείο που μπορεί να δημιουργήσει ευνοϊκές συνθήκες για τη βιώσιμη ανάπτυξη, την υπεύθυνη συμπεριφορά των επιχειρήσεων και τη δημιουργία βιώσιμης απασχόλησης τόσο μεσοπρόθεσμα, όσο και μακροπρόθεσμα και περιλαμβάνει δεσμεύσεις από την ίδια την Επιτροπή αλλά και υποδείξεις προς τις επιχειρήσεις, τα κράτη-μέλη κι άλλα ενδιαφερόμενα μέρη για την ενσωμάτωση της ΕΚΕ.

Όπως δηλώνεται ξεκάθαρα στην ανακοίνωση, η ΕΚΕ μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης καθώς «μέσω της ΕΚΕ, οι επιχειρήσεις μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην επίτευξη των στόχων της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για αειφόρο ανάπτυξη και για μια άκρως ανταγωνιστική κοινωνική οικονομία της αγοράς. Η ΕΚΕ υποστηρίζει τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη»¹³⁷.

Στην παρούσα ανακοίνωση παρατίθενται όλα τα θέματα που καλύπτει η ΕΚΕ μέσω της πολυδιάστατης φύσης της ως κάτωθι: ανθρώπινα δικαιώματα, πρακτικές εργασίας κι απασχόλησης (όπως κατάρτιση, ποικιλομορφία, ισότητα των φύλων, υγεία και ευημερία των εργαζομένων), περιβαλλοντικά θέματα (όπως βιοποικιλότητα, κλιματική αλλαγή, αποδοτικότητα των πόρων, αξιολόγηση του κύκλου ζωής και πρόληψη της ρύπανσης), καταπολέμηση της δωροδοκίας και της διαφθοράς, συμμετοχή κι ανάπτυξη των κοινοτήτων, ένταξη των ατόμων με αναπηρίες, συμφέροντα των καταναλωτών, προαγωγή της κοινωνικής και περιβαλλοντικής ευθύνης μέσω της αλυσίδας εφοδιασμού, διάδοση μη χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, εθελοντισμός των εργαζομένων και οι τρεις αρχές της χρηστής δημοσιονομικής διακυβέρνησης δηλαδή διαφάνεια, ανταλλαγή πληροφοριών και θεμιτός φορολογικός ανταγωνισμός στις σχέσεις μεταξύ κρατών. Με βάση αυτά τα θέματα η ανακοίνωση προτείνει ένα θεματολόγιο δράσης για την περίοδο 2011-2014.

¹³⁶ COM(2011) 681 τελικό, Μια ανανεωμένη στρατηγική ΕΕ 2011-14 για την εταιρική κοινωνική ευθύνη

¹³⁷ Ibid.

Το θεματολόγιο δράσης για την περίοδο 2011-2014 κινείται γύρω από οχτώ (8) άξονες και για την επίτευξη τους προτείνει αντίστοιχα εργαλεία. Αρχικά, το θεματολόγιο εστιάζει στην **αύξηση της προβολής της ΕΚΕ και στην διάδοση των ορθών πρακτικών** μέσω δημιουργίας πολυμερών πλατφορμών ΕΚΕ για την ανάληψη δεσμεύσεων από τις επιχειρήσεις και μέσω της δημιουργίας ευρωπαϊκών βραβείων για εταιρικές σχέσεις ΕΚΕ και άλλων ενδιαφερομένων μερών.

Στη συνέχεια, επικεντρώνεται στην **βελτίωση και παρακολούθηση των επιπέδων εμπιστοσύνης των επιχειρήσεων** και δεσμεύεται να αντιμετωπίσει το θέμα των ισχυρισμών του green washing μέσω της διοργάνωσης συζητήσεων με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη με σκοπό την ενθάρρυνση της αμοιβαίας κατανόησης.

Στα ίδια πλαίσια, το θεματολόγιο στηρίζει τη **βελτίωση των διαδικασιών αυτορρύθμισης και από κοινού ρύθμισης** μέσω της δημιουργίας διαδικασίας για την εκπόνηση κώδικα ορθής πρακτικής σε συνεργασία με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη για αυτά τα θέματα για τη βελτίωση της διαδικασίας της ΕΚΕ.

Έπειτα, προωθεί την **ενίσχυση της αναγνώρισης της ΕΚΕ στην αγορά** μέσω ευρωπαϊκών πολιτικών και σχεδίων δράσεις στους τομείς της κατανάλωσης, των δημοσιών συμβάσεων και των επενδύσεων.

Επιπρόσθετα, αναδεικνύει την ανάγκη **βελτίωσης της γνωστοποίησης κοινωνικών και περιβαλλοντικών πληροφοριών εκ μέρους των εταιριών** καθώς αποτελεί σημαντικό εργαλείο λογοδοσίας που μπορεί να αυξήσει την εμπιστοσύνη του κοινού στις επιχειρήσεις.

Επιπλέον, υπογραμμίζει την **περαιτέρω ένταξη της ΕΚΕ στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την έρευνα** και δεσμεύεται να προσφέρει επιπλέον χρηματοδοτική στήριξη στο πλαίσιο του προγράμματος για τη διά βίου μάθηση και του προγράμματος «Νεολαία σε δράση» της ΕΕ.

Επίσης, δίνει έμφαση στη **σημασία των εθνικών και περιφερειακών πολιτικών της ΕΚΕ** και προτείνει να δημιουργήσει έναν μηχανισμό αξιολόγησης αυτών το 2012.

Τέλος, το θεματολόγιο δράσης τονίζει τη σημασία της **καλύτερης ευθυγράμμισης των ευρωπαϊκών και παγκόσμιων προσεγγίσεων της ΕΚΕ** μέσω της δέσμευσης από όλες τις μεγάλες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις σε ένα από τα διεθνή πρότυπα Οικουμενικό Σύμφωνο των Η.Ε., πρότυπο ISO 26000 για την ΕΚΕ και κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις.

4. Το Σχέδιο της Εθνικής Στρατηγικής της Ελλάδας για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Η Γενική Γραμματεία Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας στον απόηχο της υιοθέτησης της Οδηγίας για τη δημοσίευση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, η οποία ολοκληρώθηκε από την Ελληνική Προεδρία το 2014, συντόνισε την πρωτοβουλία ανάπτυξης κειμένου Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη με απώτερο σκοπό την κατάρτιση της Εθνικής Στρατηγικής για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Όπως ορίζεται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού : «Σκοπός της Εθνικής Στρατηγικής για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) είναι η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλαισίου δράσης για την εμπέδωση, διάδοση και εφαρμογή των αρχών της ΕΚΕ στην Ελλάδα για την περίοδο 2014-2020. Οι Ελληνικές επιχειρήσεις αλλά και οι φορείς του Δημοσίου καλούνται να ενσωματώσουν την ΕΚΕ στην επιχειρησιακή στρατηγική τους και να αναπτύξουν δράσεις και πρακτικές εταιρικής υπευθυνότητας»¹³⁸.

Αρχικά, η Γενική Γραμματεία Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας συγκάλεσε επιτροπή εργασίας για τη σύνταξη του Σχεδίου Δράσης η οποία αποτελούνταν από εκπρόσωπους των τριών Υπουργείων Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και από εκπροσώπους της επιχειρηματικής κοινότητας, οι οποίοι δραστηριοποιήθηκαν μέσω του Ελληνικού Δικτύου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη¹³⁹ και του Συμβουλίου ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη¹⁴⁰. Στη συνέχεια, το κείμενο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την

¹³⁸ Κείμενο εργασίας για το Σχέδιο της Εθνικής Στρατηγικής της Ελλάδας για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, διαθέσιμο εδώ: <http://www.opengov.gr/ypoiain/?p=5187>

¹³⁹ Το ΕΔΕΚΕ (<http://csrhellas.eu/>) είναι ένα μη κερδοσκοπικό επιχειρηματικό σωματείο με έδρα την Αθήνα που ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2000 από ομάδα 3 επιχειρηματικών φορέων και 13 επιχειρήσεων. Σήμερα (Σεπτέμβριος 2014) τα μέλη του ανέρχονται σε 117 επιχειρήσεις και 7 επιχειρηματικούς φορείς. Είναι επίσης εθνικός εταίρος του CSR Europe – του ηγετικού Ευρωπαϊκού επιχειρηματικού φορέα για την ΕΚΕ – που εκτός από τις 80 πολυεθνικές επιχειρήσεις μέλη του έχει αναπτύξει και ένα δίκτυο 34 εθνικών εταίρων σε όλη την Ευρώπη. Επιπλέον έχει το συντονισμό της Συντονιστικής Γραμματείας του Ελληνικού Δικτύου του Οικουμενικού Συμφώνου του ΟΗΕ (UN Global Compact) και εκπροσωπεί το Παγκόσμιο Δίκτυο CSR 360 στην Ελλάδα.

¹⁴⁰ Το Συμβούλιο ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (www.sevbcsd.org.gr) αποτελεί μία αστική μη κερδοσκοπική εταιρία που ιδρύθηκε το 2008. Στόχος του είναι να αποτελέσει τον ισχυρό και δυναμικό συντελεστή των επιχειρήσεων, που θέλουν και μπορούν να παίξουν ηγετικό ρόλο στην προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης στην ελληνική επιχειρηματική πραγματικότητα και στη δημιουργία του απαραίτητου πλαισίου διαλόγου για τη συζήτηση και τη στάθμιση των κρίσιμων θεμάτων της

EKE τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση μέσω της πλατφόρμας της Ελληνικής Κυβέρνησης <http://www.opengov.gr> μέχρι τις 22 Σεπτεμβρίου 2014.

Ο στόχος του Σχεδίου ορίστηκε ως εξής: «να διαμορφώσει το πλαίσιο για την εμπέδωση και ουσιαστική εφαρμογή των αρχών της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις σύμπραξης μεταξύ επιχειρήσεων και όλων όσων επηρεάζονται από την επιχειρηματική δραστηριότητα. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η κατανόηση εκ μέρους όλων των ενδιαφερομένων μερών (επιχειρήσεων, εργαζομένων, καταναλωτών, επιχειρηματικών φορέων, τοπικών κοινωνιών, μη κυβερνητικών οργανώσεων, Πολιτείας, κ.λπ.) των πλεονεκτημάτων που απορρέουν από την υιοθέτηση της EKE, με απώτερο σκοπό τη βιώσιμη ανάπτυξη με οικονομική μεγέθυνση, περιβαλλοντική μέριμνα και κοινωνική συνοχή.»¹⁴¹ Βλέπουμε λοιπόν ότι ο απώτερος σκοπός του Εθνικού Σχεδίου EKE είναι η βιώσιμη ανάπτυξη που θα προκύψει από τα πλεονεκτήματα που επιφέρει η υιοθέτηση της EKE και η υλοποίηση αντίστοιχων προγραμμάτων και δράσεων από τις επιχειρήσεις. Ξεκάθαρα συνεπώς ορίζεται σε αυτό το κείμενο η εργαλειακή χρήση της EKE για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης και συμπερασματικά για την επίτευξη των Στόχων της Αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών.

Η διαβούλευση για το Σχέδιο υπήρξε μία από τις πιο συμμετοχικές διαδικασίες που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας καθώς το ΕΔΕΚΕ μαζί με το Συμβούλιο ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη οργάνωσαν συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης, στις οποίες συμμετείχαν 60 εκπρόσωποι από επιχειρήσεις και επιχειρηματικούς φορείς, μαζί με μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας και της Κοινωνίας των Πολιτών.

Τα σημαντικότερα αποτελέσματα στα οποία κατέληξε η παραπάνω διαβούλευση και τα οποία αφορούν την παρούσα εργασία είναι τα εξής¹⁴²:

1.Η EKE είναι εθελοντική και δομημένη δέσμευση. Αν όλοι οι ενδιαφερόμενοι αναλάβουν την ευθύνη που τους αναλογεί και συνενώσουν τις δυνάμεις τους, τότε θα είναι δυνατή η ανταπόκριση στις προκλήσεις που θέτει το παρόν Σχέδιο Εθνικής Στρατηγικής.

Βιώσιμης Ανάπτυξης μεταξύ επιχειρήσεων, Πολιτείας και γενικότερα, της κοινωνίας. Το Συμβούλιο συμμετέχει στο περιφερειακό δίκτυο του World Business Council for Sustainable Development (WBCSD).

¹⁴¹ Ο.π. π. (σημείωση 138)

¹⁴²Υπουργείο Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού / Δικτυακός Τόπος Διαβουλεύσεων: <http://www.opengov.gr/ypoian/?p=5179>

2.Στόχος της διαμόρφωσης μιας Εθνικής Στρατηγικής για την προώθηση της ΕΚΕ είναι η δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών που θα επιτρέπουν τη στενή συνεργασία επιχειρήσεων, επιχειρηματικών φορέων, Πολιτείας, κοινωνίας και άλλων φορέων, η οποία θα προσβλέπει στην ανάπτυξη ενός οράματος για το μέλλον της χώρας λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές και αξίες της.

3.Η ύπαρξη ενός προγράμματος δράσης συμβάλει σημαντικά στην εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής για την ΕΚΕ και στη μετάβαση από τις Αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης σε ουσιαστικές δράσεις.

4. Στόχος του προγράμματος δράσης είναι η αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν την ΕΚΕ για διαμόρφωση των στρατηγικών τους σύμφωνα με τις αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης, διότι προληπτικές κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιχειρηματικές πρακτικές μειώνουν τους κινδύνους και δίνουν στις επιχειρήσεις πλεονεκτήματα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Τα συμπεράσματα συνοψίζονται σε τέσσερις λέξεις-κλειδιά που ορίζουν την ΕΚΕ και την εφαρμογή της: ευθύνη, συνεργασία, δράσεις, διάχυση. Κάθε επιχείρηση αναλαμβάνει την ευθύνη της απέναντι στην κοινωνία, το περιβάλλον και το ανθρώπινο δυναμικό, στη συνέχεια μέσω συνεργασιών με τους συμμετόχους της διαμορφώνει δράσεις με ορίζοντα την αειφορία και στη συνέχεια διαχέει την πληροφορία για τη χρησιμότητα της ΕΚΕ ώστε όλο και περισσότερες επιχειρήσεις να ενσωματώσουν τις πρακτικές της στη στρατηγική τους.

Παρατηρούμε συνεπώς ότι η διαβούλευση και τα αποτελέσματά της αποτέλεσαν υπόδειγμα συμμετοχικής διαδικασίας για τα ελληνικά δεδομένα με μοναδικό σκοπό την επιτυχημένη εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την ΕΚΕ με συμμετοχή από εκπροσώπους της αγοράς, της κυβέρνησης, της ακαδημαϊκής κοινότητας και της Κοινωνίας των Πολιτών. Το ίδιο το πλαίσιο της ΕΚΕ ευνοεί ασφαλώς, αλλά και προαπαιτεί παράλληλα τέτοιου είδους συμμετοχικές διαδικασίες, όπως η παρούσα διαβούλευση.

Το κείμενο του Σχεδίου Δράσης, το οποίο ακόμα δεν έχει υιοθετηθεί λόγω πολιτικών εξελίξεων στη χώρα, αποτελεί σημαντικό εργαλείο τόσο για τις επιχειρήσεις που έχουν ενσωματώσει την ΕΚΕ στις δραστηριότητές τους, όσο και για τις επιχειρήσεις που δεν έχουν προχωρήσει ακόμα σε αυτό το βήμα. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειώσουμε ότι σύμφωνα με την πλατφόρμα του Global Reporting Initiative (GRI), οι ελληνικές επιχειρήσεις που αποτυπώνουν σε απολογισμό τις δράσεις ΕΚΕ είναι 54, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι όσες επιχειρήσεις αποτυπώνουν τις δράσεις είναι και όσες

τις εφαρμόζουν, δηλαδή μπορεί κάποια επιχείρηση να έχει πρακτικές ΕΚΕ, αλλά να μην τις αποτυπώνει καθώς η αποτύπωση μέσω των διεθνών αναγνωρισμένων προτύπων αποτελεί μία χρονοβόρα και ταυτόχρονα πολυέξοδη διαδικασία, στην οποία μπορεί κάποια, συνήθως μικρομεσαία, επιχείρηση να μην μπορεί να ανταποκριθεί.

Στα πλαίσια της μελλοντικής ενσωμάτωσης της κοινοτικής οδηγίας 2014/95/ΕΕ που αναλύσαμε νωρίτερα, ο αριθμός των ελληνικών επιχειρήσεων που θα υποχρεώνονται να δημοσιεύουν μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες, δηλαδή ουσιαστικά τα στοιχεία που αφορούν την ΕΚΕ, με πρόχειρους υπολογισμούς, θα τετραπλασιαστεί από το 2016. Συνεπώς αυτό το Σχέδιο αποτελεί πολύ σημαντικό εγχειρίδιο για όλη την επιχειρηματική κοινότητα για το πώς θα ενσωματώσει και θα υλοποιήσει σωστά τη στρατηγική ΕΚΕ, ώστε να μπορέσει και στη συνέχεια να την αποτυπώσει. Τόσο η συμμετοχική διαδικασία που κατέληξε στο Σχέδιο, όσο και το νομοθετικό πλαίσιο που παρατίθεται αποτελούν σημαντικά εργαλεία για την ενσωμάτωση της Οδηγίας από τις επιχειρήσεις. Η συμμετοχική διαδικασία ουσιαστικά άνοιξε μία πλατφόρμα διαλόγου μεταξύ των μεγάλων επιχειρήσεων που υλοποιούν ΕΚΕ και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δεν έχουν ακόμα ξεκινήσει τη διαδικασία αυτή, οι οποίες όμως δεν υποχρεούνται από την Οδηγία, αλλά και των μεγάλων επιχειρήσεων που δεν υλοποιούν ΕΚΕ και θα υποχρεωθούν να την αποτυπώσουν στη συνέχεια. Άλλωστε «κοινή προσέγγιση όλων των φορέων είναι πως η εθνική στρατηγική για την ΕΚΕ απαιτεί συνεχή συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, ανάληψη ευθυνών και πρωτοβουλιών και τακτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων»¹⁴³. Αυτή η πλατφόρμα διαλόγου που ξεκίνησε με αφορμή το εθνικό Σχέδιο ΕΚΕ, μπορεί να οδηγήσει στην επικοινωνία των επιχειρήσεων για τη δημιουργία ενός πεδίου συνεργασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Το εθνικό, κοινοτικό και διεθνές νομοθετικό πλαίσιο που παρατίθεται στο Σχέδιο και το οποίο αναλύσαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, μπορεί να αποτελέσει εκτός από εγχειρίδιο και έναυσμα για τις επιχειρήσεις για τη συμμόρφωση τους καθώς θέτει ως κίνητρο την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η σημασία συνεπώς του κειμένου του Σχεδίου είναι πολλαπλή: ενεργοποίησε μία συμμετοχική διαδικασία μεταξύ των επιχειρήσεων και των φορέων αλλά και της Κοινωνίας των Πολιτών, ανέδειξε τη σημασία της στρατηγικής ΕΚΕ για την

¹⁴³ Ο.π. π. (σημείωση 138)

λειτουργία μιας επιχείρησης, αποτέλεσε ένα εγχειρίδιο για τη νομοθεσία που διέπει την ΕΚΕ, έθεσε το πλαίσιο για την ενσωμάτωση της κοινοτικής Οδηγίας, τόνισε την προστιθέμενη αξία της αποτύπωσης των δράσεων ΕΚΕ και υπογράμμισε τη σπουδαιότητα της συμβολής της κάθε επιχείρησης ξεχωριστά, είτε μεγάλης είτε μικρομεσαίας στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω μιας ολιστικής προσέγγισης. Αυτή η ολιστική προσέγγιση αποτυπώνεται ξεκάθαρα και στα εργαλεία υλοποίησης της στρατηγικής που προτείνονται από το κείμενο του Σχεδίου τα οποία έχουν ως πεδίο εφαρμογής τους τέσσερις κύριους άξονες της ΕΚΕ¹⁴⁴:

1. Μέτρα Νομοθετικού Χαρακτήρα: εισαγωγή νέων κριτηρίων αξιολόγησης για τις δημόσιες προμήθειες που θα ενσωματώνουν πέρα από τις περιβαλλοντικές παραμέτρους και κοινωνικές παραμέτρους.
2. Μέτρα Οικονομικού Χαρακτήρα :εισαγωγή περιβαλλοντικών και κοινωνικών παραμέτρων στα Κριτήρια Πιστωτικής Αξιολόγησης των επιχειρήσεων από τις Ελληνικές τράπεζες και δημιουργία χρηματιστηριακού δείκτη που θα αναφέρεται σε κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρήσεις.)
3. Μέτρα Ενημέρωσης, Ευαισθητοποίησης και Εκπαίδευσης: δράσεις εκπαίδευσης σχετικά με την Ηθική Συμπεριφορά και την Υπευθυνότητα, τόσο στην εργασιακή, όσο και στην προσωπική ζωή
4. Μέτρα Δικτύωσης: Ηλεκτρονικό Forum Ανοιχτού Διαλόγου
5. Υβριδικά/συνδυαστικά μέτρα : προκύπτουν από το συνδυασμό δύο ή περισσότερων από τις παραπάνω κατηγορίες μέτρων και συνεπώς ανταποκρίνονται ταυτόχρονα σε περισσότερους από έναν στόχους.

Οι προτάσεις του Σχεδίου για την εφαρμογή αποτελούν ένα πακέτο μέτρων το οποίο απευθύνεται σε όλους τους συμμετόχους μίας επιχείρησης. Όπως έχουμε τονίσει πολλές φορές κατά τη διάρκεια αυτής της εργασίας, η ΕΚΕ αποτελεί εθελοντική πρακτική, αλλά στα πλαίσια μίας εθνικής στρατηγικής είναι απαραίτητα να ληφθούν κάποια μέτρα, τα οποία πρέπει να επικουρήσουν σε αυτή την προσπάθεια. Έτσι, αναδεικνύεται έντονα ο ρόλος των δημόσιων φορέων ενώ παράλληλα προτείνεται και η δημιουργία δύο υποστηρικτικών δομών όλης της διαδικασίας της υλοποίησης της στρατηγικής: το Εθνικό Συμβούλιο ΕΚΕ, το οποίο θα έχει ως κύρια μέριμνα την εφαρμογή των κοινοτικών και διεθνών αρχών ΕΚΕ και την Αρχή Εφαρμογής κι Αξιολόγησης ΕΚΕ, η οποία θα μεριμνά για την ορθή εφαρμογή της στρατηγικής.

¹⁴⁴ Ο.π. π. (σημείωση 138)

5. Το ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Το θεσμικό πλαίσιο για την ΕΚΕ έχει αρχίσει να καλλιεργείται τα τελευταία χρόνια τόσο σε εθνικό, όσο και σε κοινοτικό και διεθνές επίπεδο. Μέχρι πρόσφατα το θεσμικό πλαίσιο που διέτρεχε την ΕΚΕ, ήταν αυτό που είχε ως πεδίο εφαρμογής τους τέσσερις άξονες της: την κοινωνία, την αγορά, το περιβάλλον και το ανθρώπινο δυναμικό. Δηλαδή η νομοθεσία που διατρέπει αυτούς τους άξονες, εφαρμόζεται έμμεσα στο πεδίο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης λόγω έλλειψης άμεσης νομοθετικής εφαρμογής μέχρι πρόσφατα. Εύλογα δημιουργείται το ερώτημα, εφόσον δηλώσαμε νωρίτερα ότι η ΕΚΕ είναι εθελοντική πρακτική και δεν αποτελεί υποχρέωση στη νομοθεσία, ποιος ο λόγος να υπάρχει θεσμικό πλαίσιο; Επιπλέον, ακόμα και να υφίσταται το θεσμικό πλαίσιο, είναι υποχρεωμένη μία επιχείρηση να το τηρήσει ή μπορεί απλά να το συμβουλευτεί ως κατευθυντήριες γραμμές;

Η απάντηση είναι απλή: εφόσον μία επιχείρηση δηλώνει ξεκάθαρα ότι ασκεί πρακτική ΕΚΕ και δεσμεύεται, αυτό άμεσα σημαίνει ότι τηρεί τη νομοθεσία που αφορά τους άξονες της, άρα τηρεί τη νομοθεσία που αφορά την εργασία, την περιβαλλοντική νομοθεσία, τη νομοθεσία που αφορά τη διαφθορά και την αντιανταγωνιστική συμπεριφορά, τη νομοθεσία που αφορά τα ανθρώπινα και κοινωνικά δικαιώματα. Αυτή η νομοθεσία αποτελεί το πεδίο αναφοράς του νομοθετικού πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, αλλά διευκρινίζεται ότι η ΕΚΕ δεν αφορά τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία.

Πριν προχωρήσουμε στην παράθεση του νομοθετικού πλαισίου, όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα, είναι ουσιαστικό να αναφερθούμε στην διαμάχη δύο κορυφαίων συγγραφέων οικονομολόγων για τη Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη τόσο για την ουσία της, όσο και για τη σχέση της με τη νομοθεσία: τη διαμάχη μεταξύ του Dr Milton Friedman, τιμημένου με Νόμπελ Οικονομίας και του Dr Keith Davis, του Πανεπιστημίου της Αριζόνα. Αυτή η διαμάχη θα μας ξεκαθαρίσει λίγο το οξύμωρο μεταξύ εθελοντικού χαρακτήρα της ΕΚΕ και της ύπαρξης θεσμικού πλαισίου. Άλλωστε το και το ερώτημα αν η νομοθεσία αποτελεί εργαλείο ή τροχοπέδη για την ΕΚΕ, θα μας απασχολήσει και στο κεφάλαιο IV όπου θα αναλύσουμε τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων από προνομιακούς πληροφορητές.

Ο Friedman και οι οπαδοί του υποστηρίζουν ότι η κοινωνική ευθύνη αφορά αποκλειστικά το κράτος και άρα αν αναλάβει μια επιχείρηση την κοινωνική ευθύνη κι αυτή μετατραπεί σε Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, « η σύνδεση των επιχειρήσεων με το κράτος θα δημιουργήσει μια πολύ ισχυρή δύναμη μέσα στην κοινωνία και σε τελική ανάλυση θα αναγκάσει την κυβέρνηση να συμβιβάζεται όσον αφορά το ρόλο της στον έλεγχο των επιχειρήσεων»¹⁴⁵. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι οι επιχειρήσεις δεν είναι υποχρεωμένες να φέρουν κοινωνική ευθύνη πέρα από τις απαιτήσεις της νομοθεσίας. Η προσέγγιση του Friedman είναι αυτή της «κοινωνικής υποχρέωσης», ότι «η μοναδική ευθύνη της επιχείρησης απέναντι στην κοινωνία είναι η τήρηση της νομοθεσίας»¹⁴⁶.

Από την άλλη πλευρά ο Davis και οι οπαδοί του υποστηρίζουν ότι «οι επιχειρήσεις έχουν κοινωνική ευθύνη». Αντίθετα με τον Friedman, ο Davis πιστεύει ότι η ανταπόκριση στα κοινωνικά θέματα περιορίζει την κρατική παρέμβαση στις επιχειρήσεις και ότι «συμφέρει την επιχείρηση να συμβάλλει στη βελτίωση της κοινωνίας, εντός της οποίας λειτουργεί»¹⁴⁷. Η προσέγγιση του Davis είναι αυτή της «κοινωνικής ευθύνης», με βάση την οποία «η επιχείρηση δέχεται τις υποχρεώσεις που επιβάλλει η νομοθεσία και τις τρέχουσες κοινωνικές υποχρεώσεις που έχουν άμεσο αντίκτυπο στην επιχείρηση»¹⁴⁸.

Είναι προφανές ότι και οι δύο συγγραφείς υποστηρίζουν ότι οι επιχειρήσεις θα πρέπει να σέβονται το νόμο και να προβαίνουν στις απαιτούμενες ενέργειες κοινωνικής ευθύνης που αυτός τους επιβάλλει, απλά ο Friedman υποστηρίζει ότι «οι επιχειρήσεις συμβάλλουν στη βελτίωση της κοινωνίας αυξάνοντας τα κέρδη τους και καταβάλλοντας υψηλότερους μισθούς στους εργαζόμενους»¹⁴⁹, ενώ ο Davis πιστεύει ότι οι επιχειρήσεις έχουν μία προστιθέμενη αξία την κοινωνική δύναμη, την οποία «θα πρέπει να αξιοποιούν για να βελτιώνουν την κοινωνία.»¹⁵⁰

¹⁴⁵ Patrick J.Montana, Bruce H.Charnov, Μάνατζμεντ, Σειρά Οικονομία & Επιχείρηση, Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα, 2000, σελ. 64

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ Patrick J.Montana, Bruce H.Charnov, Μάνατζμεντ, Σειρά Οικονομία & Επιχείρηση, Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα, 2000, σελ. 66

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ Patrick J.Montana, Bruce H.Charnov, Μάνατζμεντ, Σειρά Οικονομία & Επιχείρηση, Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα, 2000, σελ. 67

¹⁵⁰ Patrick J.Montana, Bruce H.Charnov, Μάνατζμεντ, Σειρά Οικονομία & Επιχείρηση, Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα, 2000, σελ. 67

Στο κείμενο του Σχεδίου Εθνικής Στρατηγικής Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για την Ελλάδα καταγράφεται το γενικότερο νομοθετικό πλαίσιο σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο που έχει εφαρμογή σε πρακτικές ΕΚΕ με χρονολογική σειρά¹⁵¹. Με βάση αυτή την καταγραφή, στην παρούσα εργασία θα ταξινομήσουμε το νομοθετικό πλαίσιο ανά άξονα της ΕΚΕ ώστε να συνάδει και με τους άξονες της αιεφορίας για να προσεγγίσουμε σταδιακά τη μεταξύ τους σύνδεση.

Στον άξονα του ανθρώπινου δυναμικού η εργατική νομοθεσία η οποία έχει εφαρμογή στην ΕΚΕ είναι αυτή που αφορά κυρίως την εξάλειψη της καταναγκαστικής εργασίας, την τήρηση της κοινωνικής ασφάλισης, την απαγόρευση της παιδικής εργασίας, την κατάργηση διακρίσεων και την προστασία του συνδικαλιστικού δικαιώματος. Αφορά τους παρακάτω εθνικούς νόμους¹⁵²:

- Ν.2079/1952 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 29 «Περί αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας» για την εξάλειψη κάθε μορφής καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας.
- Ν.3248/1955 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 95 «Περί προστασίας του ημερομισθίου».
- Ν.3251/1955 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 102 «Περί ελάχιστων ορίων της κοινωνικής ασφάλισης».
- Ν.4204/1961 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 87 «Περί συνδικαλιστικής ελευθερίας και προστασίας του συνδικαλιστικού δικαιώματος».
- Ν.4205/1961 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 98 «Περί εφαρμογής των αρχών του δικαιώματος οργανώσεως και συλλογικής διαπραγματεύσεως».
- Ν.1182/1981 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 138 «Περί του κατώτατου ορίου εισόδου εις την απασχόλησιν» για την κατάργηση της παιδικής εργασίας.
- Ν.2918/2001 Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας 182 «Για την απαγόρευση των χειρότερων μορφών εργασίας των παιδιών και την άμεση δράση με σκοπό την εξάλειψή τους» σχετικά με την κατάργηση της παιδικής εργασίας.

¹⁵¹ Κείμενο εργασίας για το σχέδιο της Εθνικής Στρατηγικής της Ελλάδας για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Γενική Γραμματεία Εμπορίου, Υπουργείο Ανάπτυξης κι Ανταγωνιστικότητας, Αθήνα, 28 Ιουλίου 2014, διαθέσιμο εδώ: <http://www.opengov.gr/ypoian/wp-content/uploads/downloads/2014/07/eke.pdf>

¹⁵² Ibid.

- Ν.3850/2010 που αποτελεί Κώδικα Νόμων για την προστασία της υγείας και την ασφάλεια των εργαζομένων.
- Ν.3896/2010 σχετικά με τις ίσες ευκαιρίες και την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στην εργασία και στην απασχόληση στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα.
- Ν.4093/2012 μέσω του οποίου καθορίζεται νομοθετικά ο κατώτατος μισθός και τίθεται σε πιλοτική εφαρμογή πρόγραμμα σχετικά με την εξασφάλιση ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος.
- Ν.3304/2005 σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στην απασχόληση και την εργασία.

Στον άξονα της κοινωνίας η νομοθεσία που άπτεται των κοινωνικών θεμάτων κι έχει εφαρμογή στην ΕΚΕ αφορά την κοινωνική επιχειρηματικότητα, το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την κοινωνική πολιτική και την κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων. Αφορά τους παρακάτω εθνικούς, διεθνείς νόμους και κοινοτικές οδηγίες¹⁵³:

- Ν.4019/2011 περί Κοινωνικής Οικονομίας και Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας που αφορά τη δημιουργία επιχειρήσεων που προωθούν την κοινωνική και οικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινωνικών κατηγοριών, την καταπολέμηση της φτώχειας, των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Ν.1426/1984 Κύρωση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη που κατοχυρώνει οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα σε τομείς όπως η υγεία, η εκπαίδευση, η εργασία και η στέγαση.
- 2000: Υιοθέτηση Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή που αναγνωρίζει μία σειρά προσωπικών, αστικών, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών και μόνιμων κατοίκων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 2010: Έκδοση ISO 26000 - Πρότυπο Οδηγιών για την Κοινωνική Ευθύνη (ISO 26000 - Guidance Standard on Social Responsibility).
- Ν.4074/2012 Κύρωση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.

¹⁵³ Ο.π. π. (σημείωση 151)

Στον άξονα της αγοράς η νομοθεσία που αφορά οικονομικά θέματα και σχετίζεται με την ΕΚΕ καταπιάνεται με θέματα συνεργασίας κι ανάπτυξης των πολυεθνικών εταιριών που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά καθεστώτα και με θέματα δημοσιοποίησης των οικονομικών καταστάσεων για λόγους διαφάνειας. Αφορά τις εξής διεθνείς και κοινοτικές οδηγίες¹⁵⁴:

- 1976: Πρώτες οδηγίες προς πολυεθνικές Επιχειρήσεις του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD Guidelines for Multinational Enterprises), με συνεχείς αναθεωρήσεις και τελευταία το 2011.
- Οδηγία 2013/34/ΕΕ σχετικά με τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις, τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις και συναφείς εκθέσεις επιχειρήσεων ορισμένων μορφών.

Στον άξονα του περιβάλλοντος η περιβαλλοντική νομοθεσία που συνδέεται άμεσα με την ΕΚΕ είναι αυτή που σχετίζεται με την περιβαλλοντική αδειοδότηση των εγκαταστάσεων, με τις πράσινες δημόσιες συμβάσεις και την περιβαλλοντική ζημιά κι αποκατάσταση για τις δραστηριότητες. Αφορά την παρακάτω νομοθεσία¹⁵⁵:

- Υπουργική Απόφαση 135/2014 περί περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων μέσω της οποίας επιχειρείται να αναγνωριστεί η εθελοντική ανάληψη περιβαλλοντικών πρωτοβουλιών ΕΚΕ από τους φορείς ιδιωτικών και δημόσιων έργων και δραστηριοτήτων και να ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα των πρωτοβουλιών αυτών κατά την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και κατά την έγκριση όρων για την αντιμετώπισή τους.
- Ν.3855/2010 σχετικά με τις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις όπου περιγράφονται οι αρχικές διοικητικές δράσεις για την ανάπτυξη εθνικής πολιτικής και οδικού χάρτη για τις Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις.
- ΠΔ 148/2009 περί Περιβαλλοντικής ευθύνης για την πρόληψη και αποκατάσταση των ζημιών στο περιβάλλον (εναρμόνιση με την Οδηγία 2004/35/ΕΚ) και την αναγνώριση περιβαλλοντικής ευθύνης μέσω της καθιέρωσης της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει».

¹⁵⁴ Ο.π. π. (σημείωση 151)

¹⁵⁵ Ibid.

. - Οδηγία 2012/27/ΕΕ σχετικά με την ενεργειακή απόδοση όπου τίθεται ένα κοινό πλαίσιο μέτρων για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης εντός της Κοινότητας με συγκεκριμένους στόχους μέχρι το 2020.

Παρατηρούμε συνεπώς ότι το νομοθετικό πλαίσιο που έχει εφαρμογή στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αφορά την υποχρεωτική νομοθεσία που περιβάλλει τους άξονες περιβάλλον, κοινωνία, ανθρώπινο δυναμικό κι αγορά και απαιτεί μία ολιστική προσέγγιση για την επεξεργασία του. Παράλληλα, σύμφωνα με το Ελληνικό Δίκτυο Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης¹⁵⁶, στην παρούσα χρονική στιγμή, υφίσταται νομοθεσία που εξειδικεύει την ΕΚΕ σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο, εκτός από τα τρία κείμενα που αναλύσαμε νωρίτερα, κι αποτελείται τόσο από soft law όσο και από hard law κείμενα:

Σε εθνικό επίπεδο, εκτός από το πρόσφατο κείμενο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου του Υπουργείου Ανάπτυξης κι Ανταγωνιστικότητας (Ιούλιος 2014), πρέπει να αναφέρουμε την υπ αρ. 95 Γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδας που αναφέρεται στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδας (Σεπτέμβριος 2003), η οποία θέτει κάποιες βάσεις για την εφαρμογή της ΕΚΕ στην Ελλάδα.

Σε κοινοτικό επίπεδο έχουμε μια πληθώρα ανακοινώσεων που αφορούν την ΕΚΕ, εκτός από την πρόσφατη οδηγία 2014/95/ΕΕ για τη δημοσίευση μη- χρηματοοικονομικών πληροφοριών ύστερα από ψήφιση της πρότασης της Ελληνικής Προεδρίας από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (15/4/2014) που τροποποιεί την οδηγία 2013/34/ΕΕ, οι οποίες θέτουν το ευρωπαϊκό πλαίσιο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και για την υποχρεωτική αποτύπωση και δημοσίευση των θεμάτων που άπτονται της ΕΚΕ από τις επιχειρήσεις σύμφωνα με διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα. Μπορούμε να αναφέρουμε αρκετά soft law κείμενα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όπως η σημαντική ανακοίνωση της «CSR COM/2011/681: Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ΕΚΕ 2011-2014» η οποία ορίζει την στρατηγική της Ένωσης στα θέματα ΕΚΕ για το διάστημα 2011-2014 και πάνω στην οποία

¹⁵⁶Το νομοθετικό πλαίσιο για την ΕΚΕ όπως το έχει επεξεργαστεί το Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη διαθέσιμο εδώ: <http://csrhellas.eu/>

στηρίχτηκε και το ελληνικό σχέδιο δράσης της στρατηγικής. Επιπλέον, πολύ σημαντικές στην κοινοτική νομοθεσία όσον αφορά την ΕΚΕ είναι οι εθνικές πολιτικές για την ΕΚΕ που εξέδωσε η Επιτροπή το Νοέμβριο του 2014 με τίτλο «Corporate Social Responsibility National Public Policies in the European Union Compendium 2014» κι ο οδηγός που εξέδωσε το 2012 για τα ανθρώπινα δικαιώματα που έχει εφαρμογή στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις « Business and human rights – A guide to human rights for small and medium-sized enterprises». Τέλος, συμπληρωματικά πρέπει να αναφέρουμε το Στρατηγικό Πλαίσιο 2014-2020 για την Υγεία και την Ασφάλεια στην Εργασία του 2014 «The Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions on an EU Strategic Framework on Health and Safety at Work 2014-2020».

Επιπλέον δύο κείμενα του Ευρωκοινοβουλίου που πρέπει να αναφέρουμε είναι η έκθεση για την ΕΚΕ «Accountable, transparent and responsible business behaviour and sustainable growth (2012/2098(INI)), Ιανουάριος 2013» και η «Legislative resolution on the proposal for a directive of the European Parliament and of the Council amending Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large companies and groups (COM(2013)0207 – C7-0103/2013 – 2013/0110(COD)), Απρίλιος 2014». Παρατηρούμε ότι η κοινοτική νομοθεσία όσον αφορά την ΕΚΕ και τους άξονες της έχει αυξηθεί τα τελευταία τέσσερα χρόνια, κλιμάκωση η οποία οδήγησε στην ψήφιση της υποχρεωτικής δημοσιοποίησης μη χρηματοοικονομικών στοιχείων για συγκεκριμένες κατηγορίες μεγάλων επιχειρήσεων, την οποία αναλύσαμε νωρίτερα.

Σε διεθνές επίπεδο, εκτός από το πρόσφατο Οικουμενικό Σύμφωνο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (United Nations Global Compact) το οποίο θεσπίστηκε το 2000 κι αποτελεί πλαίσιο για τις επιχειρήσεις που δεσμεύονται να ευθυγραμμίσουν τις λειτουργίες τους και τις στρατηγικές τους με 10 Παγκόσμια αποδεκτές Αρχές στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των συνθηκών εργασίας, του περιβάλλοντος και της καταπολέμησης της διαφθοράς, δεν μπορούμε να μην αναφέρουμε την Οικουμενική διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 1948 που έχει θέσει τα θεμέλια και για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, εκτός από όλα τα υπόλοιπα διεθνή κείμενα. Πολύ σημαντικό κείμενο αποτελεί και η έκθεση του αντιπροσώπου του Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών John Ruggie για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στις επιχειρήσεις «Protect, Respect and Remedy: a Framework for Business and Human

Rights Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, 2008». Και τέλος, ένα ακόμα κείμενο που έχει εφαρμογή στην ΕΚΕ είναι οι κατευθυντήριες αρχές που εξέδωσε το γραφείο του Ύπατου Αρμοστή των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών το 2011 «Guiding Principles on Business and Human Rights – Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework, United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner, 2001».

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι μία πρόσφατη έννοια, η οποία σταδιακά έχει αρχίσει να ενσωματώνεται τόσο στη στρατηγική των επιχειρήσεων, όσο και στο διεθνή συζήτηση για τη βιώσιμη ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο. Σε συνέχεια της βιβλιογραφικής έρευνας, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η ΕΚΕ είναι εθελοντική, υπεύθυνη πρακτική με χαρακτηριστικά συνέπειας, συνέχειας κι αυτοδέσμευσης που περιστρέφεται γύρω από τους άξονες της αγοράς, της κοινωνίας, του ανθρώπινου δυναμικού και του περιβάλλοντος και που ενσωματώνεται σε όλες τις πρακτικές της επιχείρησης και αφορά όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) που επηρεάζονται από την λειτουργία μίας επιχείρησης, αλλά και όσα επηρεάζουν αυτή τη λειτουργία. Επιπλέον, εντοπίσαμε μία μεγάλη εξέλιξη τα τελευταία χρόνια στη δημιουργία νομοθετικού πλαισίου που αφορά την ΕΚΕ σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο, γεγονός που παρόλο που συγκρούεται με το βασικό της χαρακτηριστικό, αυτό του εθελοντικού χαρακτήρα, την εξειδικεύει. Τόσο το γενικότερο όσο και το ειδικότερο νομοθετικό πλαίσιο μπορούν να αποτελέσουν μέσω της σωστής εφαρμογής τους, σημαντικό εργαλείο για την στρατηγική ΕΚΕ μίας επιχείρησης και κατά συνέπεια για την εφαρμογή στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης. Στο επόμενο κεφάλαιο θα εξετάσουμε τη σύνδεση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης με τη βιώσιμη ανάπτυξη και με τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.

III. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης

1. Ο ρόλος των επιχειρήσεων στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης όπως ορίζεται στα διεθνή κείμενα

Στο προηγούμενο κεφάλαιο αναλύσαμε την έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης κι επεξεργαστήκαμε τα εθνικά, κοινοτικά και διεθνή κείμενα που συνιστούν το νομοθετικό της πλαίσιο, το οποίο μας οδήγησαν στην σύνδεση της με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Σε αυτό το κεφάλαιο, θα αναλύσουμε ξεκάθαρα με ποιο τρόπο συνδέεται η ΕΚΕ με την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης και τους Στόχους της. Αρχικά, θα αναλύσουμε την ευθύνη των επιχειρήσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη και πώς ορίζεται αυτή σε δύο μεγάλα διεθνή κείμενα: στο πρόγραμμα δράσης της agenda 21 που ήταν αποτέλεσμα της Συνδιάσκεψης του Ρίο το 1992 και το πλάνο εφαρμογής της παγκόσμιας Συνδιάσκεψης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη το 2002.

Το πρόγραμμα δράσης (action plan) που προτείνει η agenda 21, το οποίο είδαμε στο κεφάλαιο I είναι το πρώτο διεθνές κείμενο που δίνει κάποιες κατευθυντήριες γραμμές στις επιχειρήσεις για το πώς μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης και τους εξειδικεύει στο ρόλο τους σε αυτή τη διαδικασία. Ειδικότερα, το κεφάλαιο 30 με τίτλο «Strengthening the role of business and industry» («Η ενδυνάμωση του ρόλου των επιχειρήσεων και της βιομηχανίας») είναι αφιερωμένο στο να ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις και τη βιομηχανία στο να συμμετάσχουν ενεργά στην εφαρμογή του σχεδίου δράσης για την βιώσιμη ανάπτυξη και κυρίως όσον αφορά το ζήτημα της μείωσης των ρύπων. Στην εισαγωγή του κεφαλαίου τονίζεται η σημασία του ρόλου των επιχειρήσεων στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης με την εξής δήλωση : «οι επιχειρήσεις και η βιομηχανία, συμπεριλαμβανομένων και των διεθνών εταιρών, οφείλουν να αναγνωρίσουν την περιβαλλοντική διαχείριση μεταξύ των σημαντικότερων εταιρικών προτεραιοτήτων και ως καθοριστικό παράγοντα στη βιώσιμη ανάπτυξη».¹⁵⁷ Σε αυτή την κατεύθυνση, η

¹⁵⁷ Agenda 21, 1992, διαθέσιμη εδώ: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>

agenda 21 προτείνει δύο προγράμματα δράσης για τις επιχειρήσεις που προωθούν τη χρήση πιο αποτελεσματικών διαδικασιών παραγωγής, την θέσπιση στρατηγικών πρόληψης, την υιοθέτηση πιο καθαρών τεχνολογιών και διαδικασιών παραγωγής. Τα δύο πρόγραμμα είναι τα εξής «Promoting cleaner production» («Προώθηση καθαρότερης παραγωγής») και «Promoting responsible entrepreneurship» («Προώθηση υπεύθυνης επιχειρηματικότητας») και περιλαμβάνουν αντίστοιχους στόχους, δράσεις κι εργαλεία εφαρμογής. Γίνεται λοιπόν ξεκάθαρο σε αυτό το κεφάλαιο της agenda 21 ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να καταστούν πολύτιμοι σύμμαχοι της βιώσιμης ανάπτυξης ενσωματώνοντας πρακτικές για την καθαρότερη παραγωγή και την υπεύθυνη επιχειρηματικότητα.

Αρχικά, όσον αφορά το πρόγραμμα για την **προώθηση της καθαρότερης παραγωγής**, την βάση για το κάλεσμα σε δράση (basis for action) αποτελεί η διαπίστωση ότι η παραγωγή, η τεχνολογία και η διαχείριση των πόρων που χρησιμοποιούνται αναποτελεσματικά έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον και για αυτό το λόγο πρέπει να αντικατασταθούν με τεχνολογίες που προωθούν τη μείωση των αποβλήτων καθόλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής του περιβάλλοντος. Ο στόχος του προγράμματος είναι πολύ ξεκάθαρος και ορίζει ότι «Οι κυβερνήσεις, οι επιχειρήσεις και η βιομηχανία, συμπεριλαμβανομένων των διεθνικών εταιριών, πρέπει να στοχεύουν στην αύξηση της αποτελεσματικότητας της αξιοποίησης των πόρων, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης των υπολειμμάτων, καθώς και στη μείωση της ποσότητας απόρριψης αποβλήτων ανά μονάδα οικονομικής παραγωγής»¹⁵⁸. Οι δράσεις που προτείνονται από το πρόγραμμα για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι ποικίλες κι απευθύνονται στις επιχειρήσεις, στις κυβερνήσεις και σε διεθνείς οργανισμούς κι οργανώσεις. Αρχικά, οι κυβερνήσεις και οι επιχειρήσεις θα πρέπει να ενισχύσουν τη συνεργασία τους για την εφαρμογή κριτηρίων κι αρχών για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι κυβερνήσεις από την πλευρά τους, οφείλουν να θεσπίσουν ένα μείγμα οικονομικών εργαλείων και κανονιστικών μέτρων που θα προωθή την καθαρότερη παραγωγή και θα δίνει κίνητρα και στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Στα ίδια πλαίσια, οι κυβερνήσεις οφείλουν να ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να υποβάλλουν ετήσιες εκθέσεις για τα περιβαλλοντικά τους αρχεία

¹⁵⁸ Οπ.π.(σημείωση 157)

καθώς και για τα αρχεία που αφορούν τη χρήση ενέργειας και φυσικών πόρων και να υιοθετούν και να υποβάλλουν εκθέσεις για την τήρηση του κωδικών περιβαλλοντικής δεοντολογίας, όπως η πρωτοβουλία του International Chamber of Commerce's Business Charter on Sustainable Development. Τέλος, οι κυβερνήσεις θεωρούνται ως υπεύθυνες για την προώθηση κι ανταλλαγή μεταξύ των επιχειρήσεων της περιβαλλοντικής τεχνογνωσίας, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε καθαρότερη παραγωγή. Οι επιχειρήσεις από την άλλη πλευρά, οφείλουν να ενσωματώσουν στη λειτουργία τους πολιτικές καθαρότερης παραγωγής, να συνεργάζονται με τους εργαζόμενους και τα συνδικάτα για τη βελτίωση των διαδικασιών της βιώσιμης παραγωγής και να ενθαρρύνουν τις επιμέρους επιχειρήσεις να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής υπευθυνότητας. Επιπλέον, οι διεθνείς οργανισμοί καλούνται να αυξήσουν την εκπαίδευση και την κατάρτιση σε θέματα καθαρότερης παραγωγής σε συνεργασία με τη βιομηχανία, την ακαδημαϊκή κοινότητα και τις αρμόδιες εθνικές και τοπικές αρχές. Τέλος, δηλώνεται ότι από την πλευρά τους και οι διεθνείς και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις «συμπεριλαμβανομένων των εμπορικών κι επιστημονικών συλλόγων, θα πρέπει να ενισχύσουν τη διάδοση πληροφοριών για καθαρότερη παραγωγή, επεκτείνοντας τις υπάρχουσες βάσεις δεδομένων, όπως αυτή της UNEP, της International Cleaner Production Clearing House (ICPIC) και της Βιομηχανικής και Τεχνολογικής Τράπεζας Πληροφοριών (INTIB) της UNIDO, καθώς και να σφυρηλατήσουν τη δικτύωση των εθνικών και διεθνών πληροφοριακών συστημάτων»¹⁵⁹.

Έπειτα, όσον αφορά το πρόγραμμα για την **προώθηση της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας**, την βάση για το κάλεσμα σε δράση (basis for action) αποτελεί η διαπίστωση ότι η υπεύθυνη επιχειρηματικότητα μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας της χρήσης των πόρων και την μείωση των περιβαλλοντικών κινδύνων. Ο στόχος αυτού του δεύτερου προγράμματος είναι διπλός και αφορά «την ενθάρρυνση της έννοιας της διαχείρισης στην αξιοποίηση των πόρων από τους επιχειρηματίες και στην αύξηση του αριθμού των επιχειρηματιών που δεσμεύονται με επιχειρήσεις που εγγράφονται σε πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης και τις εφαρμόζουν»¹⁶⁰. Οι δράσεις που προτείνει το πρόγραμμα για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι πολυποίκιλες και απευθύνονται στις

¹⁵⁹ Οπ.π.(σημείωση 157)

¹⁶⁰ Ibid.

κυβερνήσεις, στις επιχειρήσεις και στους διεθνείς οργανισμούς. Αρχικά, οι κυβερνήσεις οφείλουν να ενθαρρύνουν την σύσταση και λειτουργία επιχειρήσεων που τηρούν τα κριτήρια της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω ενός μείγματος οικονομικών κινήτρων, κανονιστικών μέτρων κι εξορθολογισμού των διοικητικών διαδικασιών για να διευκολυνθούν οι επενδυτικές συμφωνίες για αυτού του είδους τις επιχειρήσεις, γεγονός που θα αποτελέσει προστιθέμενη αξία για τις ίδιες. Παράλληλα, οι κυβερνήσεις καλούνται σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα να δημιουργήσουν επενδυτικά ταμεία που θα προωθούν την χρηματοδότηση σε προγράμματα κι έργα για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Τέλος, σε συνεργασία με την ακαδημαϊκή κοινότητα, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να υποστηρίξουν την εκπαίδευση σε περιβαλλοντικά θέματα για τη βέλτιστη διοίκηση της επιχείρησης με βάση τα κριτήρια βιώσιμης ανάπτυξης. Οι επιχειρήσεις από την δική τους πλευρά, πρέπει να ενθαρρύνονται ώστε να μπορούν να καταρτίζουν πολιτικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη, να αναπτύσσουν φιλικές για το περιβάλλον τεχνολογίες τις οποίες θα τις διαθέτουν και στις θυγατρικές τους, οι οποίες λειτουργούν σε αναπτυσσόμενες χώρες και να μπορούν να ενθαρρύνουν κι αυτές με τη σειρά τους αυτές τις θυγατρικές να τροποποιούν τις διαδικασίες τους ώστε να ανταποκρίνονται στις οικολογικές ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις καλούνται να θεσπίσουν εθνικά συμβούλια για την βιώσιμη ανάπτυξη και να αναπτύξουν την έρευνα για τις φιλικές προς το περιβάλλον τεχνολογίες και για την περιβαλλοντική διαχείριση σε συνεργασία με την ακαδημαϊκή κοινότητα και τους αυτόχθονες πληθυσμούς στις αναπτυσσόμενες χώρες στις οποίες δραστηριοποιούνται οι θυγατρικές τους. Τέλος, οι επιχειρήσεις οφείλουν να αυξήσουν την υπεύθυνη και ηθική διαχείριση των προϊόντων και των διαδικασιών σε θέματα περιβάλλοντος, υγιεινής κι ασφάλειας αυξάνοντας την αυτορρύθμιση στον επιχειρηματικό σχεδιασμό, στη λήψη αποφάσεων και στη διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Παράλληλα, οι πολυμερείς και διεθνείς οργανισμοί οικονομικής βοήθειας πρέπει να συνεχίζουν να υποστηρίζουν τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που αναπτύσσουν δραστηριότητες βιώσιμης ανάπτυξης και να αυξήσουν την έρευνα κι ανάπτυξη για τις τεχνολογίες που βελτιώνουν τις τεχνολογικές απαιτήσεις κυρίως για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και για αυτές που λειτουργούν σε αναπτυσσόμενες χώρες. Τέλος, οι οργανισμοί των Ηνωμένων Εθνών πρέπει, κι αυτοί από την πλευρά τους, «να βελτιώσουν τους μηχανισμούς τους για τη χάραξη

πολιτικών και στρατηγικών των επιχειρήσεων ώστε να εξασφαλιστεί ότι η περιβαλλοντική πτυχή έχει ενισχυθεί στις ξένες επενδύσεις¹⁶¹. Όσον αφορά τα εργαλεία εφαρμογής και για τα δύο προγράμματα, τα οποία θεωρούνται η χρηματοδότηση και η αξιολόγηση κόστους, ορίζεται από την agenda 21 ότι δεν πρόκειται να δημιουργήσουν επιπρόσθετες δαπάνες και ότι οι δαπάνες για τις προαναφερθείσες δραστηριότητες από τις κυβερνήσεις και τους διεθνείς οργανισμούς έχουν προβλεφθεί ήδη σε άλλους τομείς της agenda 21.

Το πλάνο εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ¹⁶², 10 χρόνια μετά, δηλώνει στην εισαγωγή του ότι επιβεβαιώνει την πλήρη προσήλωση του στις αρχές που τέθηκαν στο Ρίο το 1992 και στην πλήρη εφαρμογή της agenda 21 και δεσμεύεται να λάβει δράση για την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας σε όλα τα επίπεδα και να προωθήσει την ενσωμάτωση των τριών αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης, την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ανάπτυξη και της περιβαλλοντική προστασία ως αλληλένδετους κι αλληλοϋποστηριζόμενους πυλώνες. Στο συγκεκριμένο πλάνο εφαρμογής δεν υφίσταται ξεχωριστό κεφάλαιο που να αφορά το ρόλο των επιχειρήσεων στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης, αλλά ο ρόλος αυτός τονίζεται σε δύο επιμέρους κεφάλαια : στο κεφάλαιο «Changing unsustainable patterns of consumption and production» («Αλλάζοντας τα μη βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης»), στο κεφάλαιο «Protecting and managing the natural resource base of economic and social Development» («Η Προστασία και διαχείριση των φυσικών πόρων αποτελεί τη βάση για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη»). Ο ρόλος των επιχειρήσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη κρίνεται και σε αυτό το κείμενο χαλαρής δεσμευτικότητας πολύ σημαντικός, όμως στο πλάνο εφαρμογής, πέραν της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης που καλούνται να ενσωματώσουν στις δραστηριότητες τους, θέμα το οποίο θα αναλυθεί στη συνέχεια του παρόντος κεφαλαίου, οι επιχειρήσεις στηρίζονται κυρίως στην ανάληψη δράσης από τις κυβερνήσεις για την συμβολή τους στη βιώσιμη ανάπτυξη. Ειδικότερα, στο κεφάλαιο «Changing unsustainable patterns of consumption and production» στις παραγράφους 14-23, τα κράτη καλούνται να παράσχουν τεχνογνωσία για τα ζητήματα της βιώσιμης ανάπτυξης στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, να συλλέξουν και να διανέμουν πληροφορίες σχετικά με

¹⁶¹ Οπ.π.(σημείωση 157)

¹⁶² Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development,2002, διαθέσιμο εδώ: http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/WSSD_PlanImpl.pdf

οικονομικά αποδοτικά μοντέλα για τη βιώσιμη παραγωγή και να στηρίξουν την ανταλλαγή μεταξύ των επιχειρήσεων για την τεχνογνωσία των βέλτιστων πρακτικών για την οικολογική αποδοτικότητα, να παράσχουν κίνητρα για επενδύσεις σε καθαρότερες τεχνολογίες κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες και τέλος, να καθιερώσουν και να υποστηρίξουν προγράμματα για καθαρότερη παραγωγή και για πιο αποδοτική παραγωγή στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, ιδίως σε όσες λειτουργούν σε αναπτυσσόμενες χώρες, για την βελτίωση της παραγωγικότητας και την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης.

Στα ίδια πλαίσια, στο κεφάλαιο «Protecting and managing the natural resource base of economic and social Development» στις παραγράφους 24-46, ο δημόσιος τομέας καλείται να υποστηρίξει τη χρηματοδότηση νέων κι υφιστάμενων μηχανισμών του ιδιωτικού τομέα κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες και στις χώρες με μεταβατική οικονομία, ώστε να ωφεληθούν οι μικρές και οι μεσαίες επιχειρήσεις και να βελτιώσουν την υποδομή τους εξασφαλίζοντας τη διαφάνεια και τη λογοδοσία αυτών των μηχανισμών. Επιπλέον, η στήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων προτείνεται και στη συνέχεια μέσω της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της αύξησης των δεξιοτήτων των εργαζομένων με προσήλωση στην αγροτική βιομηχανία, η οποία χρησιμοποιεί τις περισσότερες ποσότητες φυσικών πόρων, αλλά και αποτελεί παράλληλα το μέσο διαβίωσης των αγροτικών κοινοτήτων.

Παρατηρούμε συνεπώς, ότι το πλάνο εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ δίνει μεγάλη έμφαση στην υποστήριξη μέσω τεχνογνωσίας, εκπαίδευσης και χρηματοδότησης κυρίως των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και ειδικότερα όσων λειτουργούν στις αναπτυσσόμενες χώρες, τις οποίες τις θεωρεί σημαντικούς συμμετόχους στο ζήτημα της επίτευξης της βιώσιμης ανάπτυξης. Αντίθετα, οι μεγάλες επιχειρήσεις, κρίνει το πλάνο, είναι αυτές που μπορούν να βοηθήσουν στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης και δεν χρειάζονται υποστήριξη, το οποίο θα υλοποιηθεί μέσω της στρατηγικής Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, σκέψη που θα αναλυθεί στην επόμενη ενότητα.

2. Η συμβολή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην επίτευξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Στην αρχή της εργασίας, διαχωρίσαμε τους όρους αειφορία και βιώσιμη ανάπτυξη και καταλήξαμε ότι θα χρησιμοποιούμε τον όρο βιώσιμη ανάπτυξη στα πλαίσια της παρούσας εργασίας. Ως βιώσιμη ανάπτυξη ανακεφαλαιώνοντας, ορίσαμε την ανάπτυξη που ισορροπεί στους τρεις πυλώνες της οικονομίας, της κοινωνίας και του περιβάλλοντος και κρατήσαμε ως βασικό ορισμό της, τον ορισμό που δόθηκε στην έκθεση Bruntland ως «την ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες». Παράλληλα, η ανάπτυξη πρέπει να βασίζεται στην αποτελεσματική και περιβαλλοντικά υπεύθυνη χρήση όλων των ανεπαρκών πόρων της κοινωνίας, είτε φυσικών, είτε ανθρωπίνων, είτε οικονομικών πόρων¹⁶³.

Στη συνέχεια, ορίσαμε ότι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι εθελοντική και υπεύθυνη πρακτική που περιστρέφεται γύρω από τους άξονες της αγοράς, της κοινωνίας, του ανθρώπινου δυναμικού και του περιβάλλοντος, είναι στρατηγική που ενσωματώνεται σε όλες τις πρακτικές της επιχείρησης που αφορούν τόσο το εσωτερικό όσο και το εξωτερικό περιβάλλον και αφορά την αυτοδέσμευση των επιχειρήσεων με συνέχεια και συνέπεια, τη λήψη αποφάσεων που ικανοποιούν ή πηγαίνουν και πιο πέρα από τις προσδοκίες της κοινωνίας και όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) που επηρεάζονται από την λειτουργία μίας επιχείρησης, αλλά και όσα επηρεάζουν αυτή τη λειτουργία. Επίσης, τονίσαμε ότι τα ενδιαφερόμενα μέρη μιας επιχείρησης χαρτογραφούνται ανάλογα με τη λειτουργία της και μπορούν να ποικίλουν και να περιλαμβάνουν εκτός από τα τέσσερα βασικά και άλλα όπως την Κοινωνία των Πολιτών, την κυβέρνηση, τα ΜΜΕ, τους προμηθευτές, τους μετόχους, τους πελάτες κ.α.

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλύσουμε τη σύνδεση του μοντέλου της βιώσιμης ανάπτυξης με αυτή της στρατηγικής της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης σε επίπεδο αρχών, πηγών, εννοιολογικού περιεχομένου και αξόνων.

¹⁶³ World Commission on Environment and Development. Our Common Future. Oxford University Press, Oxford, 1987

Αρχικά, η διακήρυξη του Ρίο η οποία βασίστηκε στην έκθεση Bruntland όπου ορίστηκε κι επίσημα η βιώσιμη ανάπτυξη, αναφέρει 27 βασικές αρχές, σε κάποιες από τις οποίες βασίζεται και το μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι κυριότερες είναι¹⁶⁴ : (i) το δικαίωμα του ανθρώπου για μια υγιή και παραγωγική ζωή σε αρμονία με τη φύση, (ii) το ισότιμο δικαίωμα ανάπτυξης ανάμεσα στις παρούσες και τις μελλοντικές γενεές, (iii) η εξαφάνιση της φτώχειας και η γεφύρωση των μεγάλων ανισοτήτων στην ποιότητα ζωής που παρατηρούνται στον κόσμο, (iv) η προστασία του περιβάλλοντος ως άρρηκτο μέρος της συνολικής διαδικασίας της ανάπτυξης, (v) η ανάληψη διεθνών δράσεων για το περιβάλλον και την ανάπτυξη οι οποίες να ανταποκρίνονται στα συμφέροντα και τις ανάγκες όλων των χωρών, (vi) η επίτευξη της αειφορίας και της υψηλών προδιαγραφών ποιότητας ζωής, μέσα από συλλογικές δράσεις όλων των χωρών για μείωση και για εξάλειψη μη αειφορικών μοτίβων παραγωγής και κατανάλωσης και προώθησης κατάλληλων πολιτικών, (vii) ο ρόλος των γυναικών στη διαχείριση και την ανάπτυξη και (viii) η σημασία της ειρήνης στην ανάπτυξη και η προστασία του περιβάλλοντος. Επιπλέον, κάποιες άλλες αρχές που διαπνέουν τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι ¹⁶⁵: (i) η μελλοντικότητα, (ii) η κοινωνική δικαιοσύνη, (iii) η διασυννοριακή ευθύνη, (iv) η δίκαιη και ανοιχτή αντιμετώπιση των ανθρώπων και (v) η σημασία βιοποικιλότητας.

Αντίστοιχα, οι αρχές στις οποίες βασίζεται η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι οι 10 αρχές που ορίζει το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις ως εξής¹⁶⁶: 1. η υποστήριξη και ο σεβασμός των διεθνώς διακηρυγμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, 2. η διασφάλιση ότι δεν συνεργούν σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, 3. η προάσπιση της ελευθερίας του συνδικαλιζέσθαι κι η ενεργή αναγνώριση του δικαιώματος για συλλογικές διαπραγματεύσεις, 4. η προάσπιση της εξάλειψης κάθε μορφής καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας, 5. η κατάργηση της παιδικής εργασίας, 6. η εξάλειψη των διακρίσεων σε προσλήψεις και απασχόληση, 7. η υποστήριξη προληπτικής προσέγγισης σε περιβαλλοντικές προκλήσεις, 8. η ανάληψη πρωτοβουλιών για την προώθηση της περιβαλλοντικής υπευθυνότητας, 9. η ενθάρρυνση της ανάπτυξης και διάδοσης τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον και 10. η καταπολέμηση της διαφθοράς σε όλες τις μορφές της

¹⁶⁴ The Rio Declaration on Environment and Development, διαθέσιμη εδώ:

<http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>

¹⁶⁵ G. Haughton, Environmental Justice and the Sustainable City, Journal of Planning Education and Research March 1999 vol. 18 no. 3233-243

¹⁶⁶ The Ten UN Global Compact Principles, διαθέσιμες εδώ:

<https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>

συμπεριλαμβανομένων του εκβιασμού και της δωροδοκίας. Οι αρχές του Συμφώνου βασίζονται σε αξίες οι οποίες απορρέουν από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, την Διακήρυξη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για τις Θεμελιώδεις Αρχές και τα Δικαιώματα στην Εργασία, την Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη και την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά της διαφθοράς.

Αρχικά παρατηρούμε ότι η Διακήρυξη του Ρίο αποτελεί κοινή πηγή τόσο για τις αρχές που διέπουν τη βιώσιμη ανάπτυξη, όσο και για αυτές που διέπουν την ΕΚΕ, οπότε έχουν **μία αξιακή σύνδεση**. Η αξιακή σύνδεση με βάση την παραπάνω διαπίστωση συνίσταται στην τήρηση και στην προσήλωση τόσο στο πλαίσιο του μοντέλου της βιώσιμης ανάπτυξης, όσο και στο πλαίσιο της στρατηγικής της ΕΚΕ στις αρχές του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της περιβαλλοντικής προστασίας και υπευθυνότητας, στην ανάληψη δράσεων για την ανάπτυξη με βάση περιβαλλοντικά κριτήρια, στην ισότιμη ανάπτυξη για όλους και στην αρχή της πρόληψης.

Στη νομική θεωρία του Moon¹⁶⁷ υποστηρίζεται ότι το **εννοιολογικό περιεχόμενο** της βιώσιμης ανάπτυξης και της ΕΚΕ παρουσιάζει μεγάλη ομοιότητα, παρατήρηση που τονίζει τη στενή σύνδεσή τους. Αρχικά, παρατηρείται ότι και για τις δύο υπάρχει μία συγκεχυμένη θεώρηση για την έννοια τους καθώς και οι δύο περιλαμβάνουν στους κόλπους τους αντιφατικές αξίες: όσον αφορά την βιώσιμη ανάπτυξη την αντίφαση μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος κι όσον αφορά την ΕΚΕ την αντίφαση μεταξύ της επιχείρησης που έχει στόχο το κέρδος και της ευθύνης για την ευημερία της κοινωνίας. Στη συνέχεια, διαπιστώνεται ότι και οι δύο έννοιες χρησιμοποιούνται συχνά με λανθασμένο τρόπο ή με τρόπο ασαφή λόγω του ότι υπάρχουν πολλαπλοί ορισμοί και τις δύο. Έπειτα, προστίθεται η διαπίστωση ότι και οι δύο όροι έχουν θετικό φορτίο: όλες οι επιχειρήσεις επιθυμούν να είναι υπεύθυνες και βιώσιμες, επομένως γίνεται συχνά εκμετάλλευση των όρων και άσκοπη χρήση τους με σκοπό την προώθηση της «καλής εικόνας» της επιχείρησης χωρίς να υφίσταται ουσιαστική εφαρμογή τους. Επιπλέον, από την ίδια έρευνα διαφαίνεται ότι και οι δύο έννοιες είναι δύσκολο να κωδικοποιηθούν λόγω της

¹⁶⁷ J.Moon, The contribution of corporate social responsibility to sustainable development, 2007
διαθέσιμο εδώ: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/sd.346/abstract>

περίπλοκης φύσης τους και παράλληλα είναι έννοιες εξελισσόμενες και επηρεαζόμενες από τις κοινωνικά κι επαγγελματικά χαρακτηριστικά του χρήστη, από τη χρονική συγκυρία, από το συγκείμενο κι από τα εθνικά, κοινωνικά κι οικονομικά περιβάλλοντα στα οποία χρησιμοποιούνται. Σε αυτό το σημείο πρέπει να προσθέσουμε ότι και οι δύο έννοιες θεωρούνται ως από την παγκόσμια κοινότητα «υπερδυνάμεις», είτε όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη και την διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος, είτε όσον αφορά την ΕΚΕ και την προσέγγιση της κοινωνίας και του περιβάλλοντος από την πλευρά των επιχειρήσεων.

Σε επίπεδο **αξόνων και πυλώνων** που κινούνται κι εφαρμόζονται τόσο η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη όσο και η βιώσιμη ανάπτυξη και για τη σύγκλιση τους έχουμε αναφερθεί και νωρίτερα. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι στρατηγική που κινείται γύρω από τέσσερις βασικούς άξονες: το ανθρώπινο δυναμικό (ίσες ευκαιρίες, ανάπτυξη εργαζομένων, μη καταναγκαστική και παιδική εργασία, το περιβάλλον (σωστή διαχείριση πόρων, νομοθετική συμμόρφωση, χρήση ΑΠΕ), την κοινωνία (ενίσχυση ευπαθών ομάδων, στήριξη τοπικής κοινωνίας, βελτίωση ποιότητας ζωής) και την αγορά (συμμετοχή σε διεθνείς πρωτοβουλίες, τήρηση διαφάνειας, διαβουλεύσεις με συμμετόχους). Αντίστοιχα, η βιώσιμη ανάπτυξη κινείται γύρω από τρεις πυλώνες ως αναπτυξιακό μοντέλο: τον οικονομικό, τον περιβαλλοντικό και τον κοινωνικό. Παρόλο που οι έννοιες δεν είναι ταυτόσημες, παρατηρούμε την μεγάλη ομοιότητα στο πεδίο αναφοράς τους καθώς οι τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης είναι κοινοί με τους τρεις από τους τέσσερις άξονες της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι είναι κοινοί οι πυλώνες με τους άξονες αν συμπεριλάβουμε τον άξονα του ανθρώπινου δυναμικού στον άξονα της κοινωνίας της ΕΚΕ.

Μεγάλη ομοιότητα παρατηρείται όμως και **στους συμμετόχους ή αλλιώς ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders)** στους οποίους απευθύνονται τόσο η ΕΚΕ όσο και η ΒΑ. Ο όρος stakeholder συναντάται συχνά στην ορολογία της ΕΚΕ και στα ελληνικά χρησιμοποιείται ως ενδιαφερόμενα μέρη ή ως συμμετόχοι. Ο όρος πρωτοεμφανίστηκε στις αρχές του 60' όμως ο πιο δημοφιλής ορισμός είναι ότι «ως συμμετόχος ενός οργανισμού ορίζεται το κάθε άτομο ή ομάδα ατόμων που μπορούν να επηρεάσουν ή να επηρεασθούν από τους στόχους ενός οργανισμού.»¹⁶⁸. Επιπλέον,

¹⁶⁸ R.E.Freeman, Strategic Management: a stakeholders approach, Pitman Publishing, 1984, σελ.54

«stakeholder μπορεί να είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, από άτομα, γειτονιές, έως και ολόκληρο το φυσικό περιβάλλον.»¹⁶⁹. Με βάση αυτούς τους ορισμούς, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι τόσο η ΕΚΕ όσο και η βιώσιμη ανάπτυξη ως διαδικασίες έχουν συμμετόχους στους οποίους απευθύνονται και με τους οποίους διαβουλεύονται και αυτοί είναι συχνά κοινοί και ορίζονται ως οι εργαζόμενοι, η κοινωνία, το περιβάλλον, οι καταναλωτές, οι πελάτες, οι κυβερνήσεις, οι διεθνείς οργανισμοί, η Κοινωνία των Πολιτών, η τοπική κοινωνία και οι δημόσιοι φορείς.

Ένα παράδειγμα για το πώς συνδέονται η ΕΚΕ και η ΒΑ πιο πρακτικά, εντοπίζεται στον **περιβαλλοντικό άξονα της ΕΚΕ και στον περιβαλλοντικό πυλώνα της ΒΑ**, σύνδεση η οποία μεταφράζεται στο τι μπορούν να κάνουν οι επιχειρήσεις μέσω της στρατηγικής ΕΚΕ για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω του περιβαλλοντικού πυλώνα. Για αυτή την επίτευξη απαιτείται αφενός «η συνειδητοποίηση της «οικολογικής αποδοτικότητας», δηλαδή της έννοιας ότι η βελτίωση του τρόπου χρήσης των πόρων μπορεί να μειώσει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και το κόστος»¹⁷⁰ και αφετέρου «η εφαρμογή της «αξιολόγησης του περιβαλλοντικού αντίκτυπου», η ανάλυση δηλαδή του αντίκτυπου στο περιβάλλον, ενός επιχειρηματικού σχεδίου ή δραστηριότητας ή επενδύσεων που πρέπει να αποφασίζονται μετά από «οικολογικό έλεγχο» στο πλαίσιο της εταιρικής διακυβέρνησης».¹⁷¹ Η οικολογική αποδοτικότητα και η αξιολόγηση του περιβαλλοντικού αντίκτυπου μπορούν να επιτευχθούν μέσω της στρατηγικής ΕΚΕ με τη δέσμευση σε κοινοτικές εθελοντικές πρωτοβουλίες όπως είναι η Ολοκληρωμένη Πολιτική των Προϊόντων (Ο.Π.Π)¹⁷² σε όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, το κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου E.M.A.S.¹⁷³ που προωθεί την αξιολόγηση και βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης των επιχειρήσεων, η ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για την Οικολογική Αποδοτικότητα

¹⁶⁹ R.Mitchehl, B. Agle, & d. Wood, Toward a theory of stakeholder identification and salience : Defining the principle of who and what really counts, *Academty of Management Review*, 22:853-886, 1997, διαθέσιμο εδώ: <http://www.thecourse.us/5/library/Saliency.pdf>

¹⁷⁰ Η. Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Η εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ) μετά το Γιοχάνεσμπουργκ, σελ.169 στο Γ.Ι.Τσάλτας, Γιοχάνεσμπουργκ: το περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη (πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002), εκδ.Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2003

¹⁷¹ Ο.π. (σημείωση 165)

¹⁷² Περισσότερες πληροφορίες για την Ολοκληρωμένη Πολιτική των Προϊόντων εδώ: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:l28011>

¹⁷³ Περισσότερες πληροφορίες για το E.M.A.S. εδώ: http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm

(European Eco-Efficiency Initiative-E.E.E.I.)¹⁷⁴ του Παγκοσμίου Συμβουλίου Επιχειρήσεων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (World Council on Sustainable Development-WCSD), το χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον-LIFE¹⁷⁵ και το οικολογικό σήμα (eco-label)¹⁷⁶. Οι παραπάνω εθελοντικές πρωτοβουλίες αποτελούν εργαλεία τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν μέσω του περιβαλλοντικού άξονα της στρατηγικής ΕΚΕ των επιχειρήσεων, ώστε να προσεγγιστεί η επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω του περιβαλλοντικού πυλώνα της.

Σημαντικό γεγονός για τη σύνδεση της βιώσιμης ανάπτυξης με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε **διεθνές επίπεδο**, ήταν η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002. Παρόλο που η Συνδιάσκεψη ανέδειξε τον οικονομικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης αντί του περιβαλλοντικού και του κοινωνικού, στο κείμενο του Σχεδίου Εφαρμογής (Plan of Implementation) και στο κείμενο της Πολιτικής Διακήρυξης (Political Declaration) γίνεται εμφανής η σύνδεση των δύο με παγκόσμια δέσμευση. Αρχικά, στο κείμενο του Σχεδίου Εφαρμογής¹⁷⁷, αναφέρεται «η ισορροπία μεταξύ ανάληψης πρωτοβουλιών από τον ιδιωτικό τομέα (κοινωνία πολιτών και επιχειρήσεις) και του ελέγχου αυτών από τους διεθνείς οργανισμούς.»¹⁷⁸, η περιβαλλοντική ευθύνη των επιχειρήσεων (environmental corporate responsibility) και η ανάγκη δημιουργίας εταιρικών σχέσεων ανάμεσα στους κοινωνικούς εταίρους και ανάμεσα στις επιχειρήσεις και στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Επιπρόσθετα, στο κείμενο της Πολιτικής Διακήρυξης «περιλαμβάνονται δεσμεύσεις πολιτικού χαρακτήρα που αναλαμβάνουν τα κράτη που συμμετείχαν στη Συνδιάσκεψη για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, την εισαγωγή της ευθύνης των επιχειρήσεων και τη δημιουργία εταιρικών σχέσεων.»¹⁷⁹.

¹⁷⁴ Περισσότερες πληροφορίες για την ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για την Οικολογική Αποδοτικότητα (European Eco-Efficiency Initiative-E.E.E.I.) εδώ: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52001DC0366>

¹⁷⁵ Περισσότερες πληροφορίες για το πρόγραμμα LIFE εδώ : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=URISERV:l28021>

¹⁷⁶ Περισσότερες πληροφορίες για το οικολογικό σήμα eco label εδώ: <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/>

¹⁷⁷ Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development διαθέσιμο εδώ: http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/WSSD_PlanImpl.pdf

¹⁷⁸ Η. Νικολακοπούλου-Στεφάνου, Η εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ) μετά το Γιοχάνεσμπουργκ, σελ.178-179 στο Γ.Ι.Τσάλτας, Γιοχάνεσμπουργκ: το περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη (πρακτικά συνεδρίου-Ρόδος, Δεκέμβριος 2002), εκδ.Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2003

¹⁷⁹ Ibid.

Σε **κοινοτικό επίπεδο**, η σύνδεση της Βιώσιμης Ανάπτυξης με την ΕΚΕ πραγματοποιήθηκε ένα χρόνο νωρίτερα το 2001, με την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COM(2001)264 final που όριζε τη στρατηγική της Ε.Ε. για τη βιώσιμη ανάπτυξη¹⁸⁰ και καλούσε όλες τις εισηγμένες στο χρηματιστήριο επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των 500 ατόμων να δημοσιεύσουν ένα «τριπλό αποτέλεσμα» στις εκθέσεις τους προς τους μετόχους, το οποίο να μετρά τις επιδόσεις τους με βάση οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά κριτήρια, δηλαδή κριτήρια που αντιστοιχούν στους τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το Μάιο του 2002 με νέα ανακοίνωση¹⁸¹ της για τη συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της ΕΚΕ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατυπώνει ξεκάθαρα τη σύνδεση της ΕΚΕ με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και δηλώνει ότι «η ΕΚΕ συνδέεται στενά με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης: οι επιχειρήσεις οφείλουν να ενσωματώσουν τον οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο στις δραστηριότητές τους»¹⁸². Επιπρόσθετα, στην ίδια ανακοίνωση δηλώνεται η εργαλειακή χρήση της ΕΚΕ για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης καθώς «οι δημόσιες πολιτικές για την ΕΚΕ μπορεί να βοηθήσουν στη θετική διαμόρφωση της παγκοσμιοποίησης, προωθώντας τις ορθές πρακτικές των επιχειρήσεων που συμπληρώνουν τις δημόσιες προσπάθειες για βιώσιμη ανάπτυξη»¹⁸³.

Το 2006 με την ανακοίνωση¹⁸⁴ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ΕΚΕ εγγράφεται στο πλαίσιο των στόχων της στρατηγικής της Ε.Ε. για τη βιώσιμη ανάπτυξη και δηλώνεται ότι οι πρακτικές ΕΚΕ μπορούν να είναι επωφελείς για την ανταγωνιστικότητα, την καινοτομία και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Σύμφωνα με την ίδια ανακοίνωση, η ΕΚΕ μπορεί να συμβάλει : «στην ένταξη ομάδων λιγότερο ευνοημένων ατόμων στην αγορά εργασίας, στην αύξηση των επενδύσεων στον τομέα της ανάπτυξης δεξιοτήτων, την διά βίου κατάρτιση και την απασχολησιμότητα των εργαζομένων, στη βελτίωση της δημόσιας υγείας, π.χ. μέσω

¹⁸⁰ COM(2001)264 final A Sustainable Europe for a Better World: A European Union Strategy for Sustainable Development, διαθέσιμη εδώ: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0264:FIN:EN:PDF>

¹⁸¹ COM (2002) 347 final Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη, διαθέσιμη εδώ: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2002/EL/1-2002-347-EL-F1-1.Pdf>

¹⁸² Ibid.

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ COM (2006) 136 final Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης διαθέσιμη εδώ: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=URISERV:c00019&from=EL>

της εθελοντικής επισήμανσης των τροφίμων και των χημικών μη τοξικών προϊόντων, στην καινοτομία σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα, στη μείωση της ρύπανσης και την περισσότερο ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων, στο σεβασμό των ευρωπαϊκών αξιών και των κανόνων σε θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου, προστασίας του περιβάλλοντος και της εργασίας, στην επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων της χιλιετίας των Ηνωμένων Εθνών (ΑΣΧ).¹⁸⁵».

Συμπεραίνουμε ότι η βιώσιμη ανάπτυξη και η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι δύο έννοιες αλληλένδετες, εμπλεκόμενες, συνεπικουρούμενες και συμπληρωματικές. Οι αξίες πάνω στις οποίες έχουν διαμορφωθεί είναι κοινές, οι πηγές από τις οποίες απορρέουν αυτές οι αξίες συγκλίνουν, απευθύνονται και οι δύο στα ίδια ενδιαφερόμενα μέρη, οι άξονες και οι πυλώνες στους οποίους στηρίζονται ταυτίζονται και η σύνδεσή τους έχει θεσμοθετηθεί σε κείμενα μη υποχρεωτικού χαρακτήρα τόσο σε διεθνές όσο και σε κοινοτικό επίπεδο. Η μεγαλύτερη τους σύνδεση όπως διατυπώθηκε και νωρίτερα εντοπίζεται στην περιβαλλοντική προστασία και στη διατήρηση και σωστή διαχείριση των φυσικών πόρων. Σε αυτή την ενότητα αναλύσαμε τα εργαλεία με τα οποία η στρατηγική εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μπορεί να στηρίξει την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης, Στην επόμενη ενότητα θα ερευνήσουμε μια διαφορετική διαδικασία: με ποιο τρόπο μπορεί να λειτουργήσει η ΕΚΕ ως εργαλείο για την επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών¹⁸⁶.

¹⁸⁵ Ο.π. π. (σημείωση 184)

¹⁸⁶ Βλ. 13. Οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης ή Οι Στόχοι της Αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών/ UN SDGs (Sustainable Development Goals /

3. Η συμβολή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών

Στο κεφάλαιο I είδαμε τη διαδικασία με την οποία διαμορφώθηκαν οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης, ποιοι είναι αυτοί και ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους, τα οποία αποτελούν την προστιθέμενη αξία τους για την επίτευξη τους μέχρι το 2030. Επίσης, στην προηγούμενη ενότητα αναλύσαμε τη στενή σύνδεση μεταξύ της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης και της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Σε αυτή την ενότητα θα αναλύσουμε με ποιο τρόπο μπορούν οι επιχειρήσεις να συνεισφέρουν στην επιτυχία των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης μέσω της στρατηγικής ΕΚΕ μέσω δύο αναφορών που έχουν εκδοθεί από το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών και από την πλατφόρμα Sustainable Development Goals Fund¹⁸⁷.

Το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών εξέδωσε μία αναφορά¹⁸⁸, η οποία αποτελεί εγχειρίδιο για τα 8.000 μέλη του αλλά και για όλες τις επιχειρήσεις, τις μεγάλες πολυεθνικές αλλά και τις μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις για το πώς μπορούν από την πλευρά τους να στηρίζουν την διεθνή προσπάθεια των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης με αντίστοιχες δράσεις. Η συγκεκριμένη αναφορά έχει ως κεντρικό μήνυμα τη φράση «business contribution to the SDGs = act responsibly + find opportunity», το οποίο μήνυμα μπορεί να μεταφράζεται ως ότι η συνεισφορά των επιχειρήσεων στους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης ισούται με την υπεύθυνη δράση και την εξεύρεση (επιχειρηματικών) ευκαιριών. Με αυτό το πρόσταγμα, η εθελοντική πρωτοβουλία του Οικουμενικού Συμφώνου προσπαθεί να πείσει τα μέλη της να συμμετάσχουν στην διαδικασία επίτευξης των Στόχων με το να δρουν υπεύθυνα, γεγονός που τους βοηθήσει να ανακαλύψουν καινούργιες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Συνοπτικά, το Σύμφωνο ορίζει την επίτευξη των Στόχων ως επιχειρηματικό κίνητρο για ανάπτυξη. Η υπεύθυνη δράση των επιχειρήσεων μπορεί να υλοποιηθεί κυρίως μέσω του σχεδιασμού και της υλοποίησης της στρατηγικής ΕΚΕ των επιχειρήσεων και καθώς, όπως έχουμε ήδη αναλύσει, το Οικουμενικό Σύμφωνο διαμορφώνει το θεσμικό πλαίσιο για την ΕΚΕ σε διεθνές επίπεδο, αυτή η

¹⁸⁷ Sustainable Development Goals Fund: <http://www.sdgfund.org/>

¹⁸⁸ A Global Compact for Sustainable Development, Business and the Sustainable Development Goals: acting responsibly and finding opportunities, United Nations Global Compact, 11/11/2015, διαθέσιμο εδώ: <https://www.unglobalcompact.org/library/2291>

αναφορά αποτελεί ουσιαστικά ένα εγχειρίδιο ΕΚΕ για την συμβολή των επιχειρήσεων στους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Σύμφωνα με το Οικουμενικό Σύμφωνο, οι επιχειρήσεις πρέπει να διαμορφώσουν το επιχειρηματικό τους μοντέλο ώστε να εξυπηρετούν τις κοινωνικές ανάγκες και παράλληλα να επιτύχουν την ανάπτυξη και την επιτυχία και για αυτό το λόγο πρέπει να θέσουν νέους επιχειρηματικούς στόχους, οι οποίοι εμπνευσμένοι από τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης θα παρακινήσουν την καινοτομία, τις υπεύθυνες επενδύσεις, την επιχειρηματική δέσμευση και την μέγιστη απόδοση. Η συγκεκριμένη αναφορά τονίζει ότι «είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι όλοι οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης μπορεί να μην είναι σχετικοί με όλες τις επιχειρήσεις και για αυτό το λόγο οι τελευταίες θα πρέπει να προβούν σε αξιολόγηση των ρίσκων και των ευκαιριών για να καθορίσουν τους πιο σημαντικούς και στρατηγικούς στόχους που μπορούν να εξυπηρετήσουν.»¹⁸⁹. Επιπλέον, το Σύμφωνο μέσω αυτής της αναφοράς δηλώνει ρητά ότι οι επιχειρήσεις πρέπει να μην κάνουν τον κόσμο χειρότερο πριν αρχίσουν τις προσπάθειες να τον καλυτερέψουν και ζητά από τις επιχειρήσεις «να συνεργαστούν με υπευθυνότητα και, στη συνέχεια να επιδιώξουν ευκαιρίες να ανταποκριθούν στις κοινωνικές προκλήσεις μέσω της επιχειρηματικής καινοτομίας και της συνεργασίας, που αποτελούν και τα δύο σημαντική συνεισφορά στους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης»¹⁹⁰.

Συνεπώς, τα βασικά συστατικά που χρειάζονται για την ενσωμάτωση των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι τρία: η δέσμευση της ηγεσίας, η συνεργασία και η διαφάνεια. Όσον αφορά τη δέσμευση της ηγεσίας, οι ηγέτες των επιχειρήσεων καλούνται να στείλουν ένα μήνυμα σε όλους τους εργαζόμενους ότι η βιώσιμη ανάπτυξη είναι σημαντική και ότι ο κάθε εργαζόμενος μπορεί να συνεισφέρει στην επίτευξη της, δράση που μπορεί να ενταχθεί στον **άξονα του ανθρώπινου δυναμικού της ΕΚΕ** και να υλοποιηθεί μέσω της εκπαίδευσης των εργαζομένων σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης, μέσω της παροχής κινήτρων στους εργαζόμενους για την τήρηση των διαδικασιών και μέσω της προσαρμογής των ενδοεπιχειρησιακών στρατηγικών με γνώμονα τη συλλογική προσπάθεια. Όσον αφορά τη συνεργασία, οι επιχειρήσεις οφείλουν να συνειδητοποιήσουν ότι κανείς δεν μπορεί να πετύχει μόνος τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης κι ότι όλοι μαζί επιχειρήσεις, κυβερνήσεις,

¹⁸⁹ Ο.π. (σημείωση 188)

¹⁹⁰ Ibid.

Κοινωνία των Πολιτών πρέπει να ενώσουν τις δυνάμεις τους για την επίτευξη των κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων και από την πλευρά των επιχειρήσεων αυτοί οι Στόχοι περνούν μέσα από τις δράσεις που εντάσσονται **στον κοινωνικό και περιβαλλοντικό άξονα της ΕΚΕ** για την καταπολέμηση της φτώχειας, την επιβράδυνση της κλιματικής αλλαγής και την ισότητα. Όσον αφορά τη διαφάνεια, οι επιχειρήσεις οφείλουν να αποδείξουν στα ενδιαφερόμενα μέρη τους τη δέσμευση τους στη βιώσιμη ανάπτυξη, στην παρακολούθηση της εξέλιξης τους σε αυτά τα θέματα, στη διαφάνεια της λειτουργία τους και στην προσήλωση τους στο διάλογο μαζί τους για την επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης, διαδικασίες που εντάσσονται στον **άξονα της αγοράς της ΕΚΕ** μέσω της έκδοσης απολογισμών αειφορίας (sustainability report) ή μέσω της υποβολής ετήσιας έκθεσης προόδου στο Σύμφωνο (COPs). Το Σύμφωνο κλείνει την αναφορά με τη δέσμευση από πλευράς του ότι θα μεταφράσει τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης για όλες τις χώρες και θα βοηθήσει τις επιχειρήσεις να αντιληφθούν πώς μπορούν να τους μετατρέψουν σε καλές πρακτικές και ευκαιρίες ανάπτυξης.

Το **Sustainable Development Goals Fund (SDGs Fund)** είναι ο πρώτος μηχανισμός αναπτυξιακής συνεργασίας που δημιουργήθηκε για την επίτευξη των μελλοντικών Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP), με αρχική συνεισφορά από την κυβέρνηση της Ισπανίας, δημιούργησε το SDGs Fund με στόχο την υποστήριξη των δραστηριοτήτων της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω ολοκληρωμένων και πολυδιάστατων κοινών προγραμμάτων. Το SDGs Fund «θα λειτουργήσει ως γέφυρα για τη μετάβαση από τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας στους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης, παρέχοντας συγκεκριμένες εμπειρίες σχετικά με το πώς μπορεί να επιτευχθεί ένας βιώσιμος και χωρίς αποκλεισμούς κόσμος μετά το 2015»¹⁹¹. Έχοντας αυτή τη στόχευση, το SDGs Fund στις 11 Νοεμβρίου 2015 εξέδωσε μια αναφορά-πλαίσιο για να βοηθήσει τις επιχειρήσεις να ενσωματώσουν πρακτικές στη στρατηγική τους για την επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης με τίτλο: «Business and the United Nations: Working Together Towards the Sustainable Development Goals: A Framework for Action»¹⁹², η οποία είναι αποτέλεσμα διαβούλευσης με διάφορους εκπροσώπους

¹⁹¹ Sustainable Development Goals Fund: <http://www.sdgfund.org/history>

¹⁹² «Business and the United Nations: Working Together Towards the Sustainable Development Goals: A Framework for Action» διαθέσιμο εδώ: <http://www.sdgfund.org/business-and-un>

πολυεθνικών επιχειρήσεων κι εκπρόσωπους της ακαδημαϊκής κοινότητας (Harvard Kennedy School-CSR Initiative).

Η αναφορά-πλαίσιο ξεκινά με μία φράση δήλωση που αποτελεί αποτέλεσμα ολιστικής προσέγγισης: «Κάθε εταιρεία ,μικρή και μεγάλη , έχει τη δυνατότητα να πετύχει μια πολύ σημαντική συμβολή για την επίτευξη της οικονομικής , κοινωνικής και περιβαλλοντικής προόδου .Αυτό μπορεί να γίνει μέσω βασικών επιχειρηματικών λειτουργιών και «αλυσίδων αξίας» (value chain), κοινωνικών επενδύσεων, φιλανθρωπικών εισφορών και προσπαθειών ευαισθητοποίησης.»¹⁹³. Από την πρώτη σελίδα η αναφορά-πλαίσιο εξισώνει όλες τις επιχειρήσεις μικρές και μεγάλες και τις θεωρεί ισάξιες στην προσπάθεια επίτευξης των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Θέτει έμμεσα ως εργαλείο για τις προσπάθειες τη στρατηγική ΕΚΕ και προτείνει δράσεις όπως οι κοινωνικές επενδύσεις, οι φιλανθρωπικές εισφορές και η ευαισθητοποίηση υπονοώντας τόσο την ευαισθητοποίηση των εργαζομένων, όσο και όλης της εφοδιαστικής αλυσίδας μιας επιχείρησης σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης.

Αμέσως μετά η αναφορά-πλαίσιο σπεύδει να διαλύσει όλες τις ενδεχόμενες κριτικές και αντιδράσεις για το θέμα της συμμετοχής των επιχειρήσεων στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης δηλώνοντας ρητά ότι: «ενώ εμείς αναγνωρίζουμε ότι υπάρχουν κάποιοι που αμφισβητούν τη σύνδεση και ακόμη και τη νομιμότητα του κερδοσκοπικού ιδιωτικού τομέα και της αναπτυξιακής ατζέντας πιστεύουμε ότι η υπεύθυνη επιχειρηματική βρίσκεται στο επίκεντρο της ανάπτυξης, της παραγωγικότητας, της καινοτομίας και της δημιουργίας απασχόλησης που αποτελούν δυνάμεις για την πρόοδο σε κλίμακα»¹⁹⁴. Με αυτή τη δήλωση το SDG Fund θέτει τις επιχειρήσεις ως σημαντικό συμμετόχο στην επίτευξη της αναπτυξιακής ατζέντας και δείχνει εμπιστοσύνη στις υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές, ορίζοντας ουσιαστικά την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη ως εργαλείο για την πρόοδο στη βιώσιμη ανάπτυξη και για την πρόοδο στους Στόχους των Ηνωμένων Εθνών. Μέσα στην αναφορά περιλαμβάνεται και μια ατζέντα δράσης (agenda for action) για το πώς μπορούν να δεσμευτούν τα Ηνωμένα Έθνη με τις επιχειρήσεις για την επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης, η οποία κινείται σε τρία επίπεδα: της έμπνευσης, της διασύνδεσης και του εξοπλισμού (inspire-connect-equip). Τα Ηνωμένα Έθνη

¹⁹³ Ο.π. (σημείωση 192)

¹⁹⁴ Ibid.

δεσμεύονται να εμπνεύσουν τη δέσμευση των επιχειρήσεων στους Στόχους, να συνδέσουν τα ενδιαφερόμενα μέρη ώστε να συνεργαστούν για την επίτευξη τους και να εξοπλίσουν τις επιχειρήσεις ώστε μέσω της στρατηγικής τους, έχοντας ως εργαλείο την ΕΚΕ να οδηγηθεί η παγκόσμια κοινότητα στην επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης μέχρι το χρονικό ορίζοντα του 2030.

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη θεωρείται ως σημαντικό εργαλείο επίτευξης των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης και από την United Nations Industrial Development Organization (UNIDO) καθώς σύμφωνα με τον επικεφαλής της Christophe Yvetot « οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης αφορούν την επίτευξη αναπτυξιακών στόχων από μία οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική οπτική. Με αυτό το σκεπτικό, πιστεύουμε ότι η ΕΚΕ είναι ένας τρόπος να εφαρμόσουμε αυτούς τους Στόχους στο επίπεδο των επιχειρήσεων. Είναι σημαντικό να υποστηρίξουμε τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις στα αναπτυσσόμενα κράτη στη χρήση της ΕΚΕ ως εργαλείο διαχείρισης για να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους τηρώντας παράλληλα τους διεθνείς νόμους και κανόνες.»¹⁹⁵ . Η επιμέρους προσέγγιση της UNIDO για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι διττή: «πρώτον εργάζεται για την εφαρμογή της πολιτικής με τη συνένωση των Υπουργείων Βιομηχανίας από τα 172 κράτη μέλη της και δεύτερον συνεργάζεται στενά με εταιρείες, προκειμένου να παρακολουθεί την εφαρμογή της ΕΚΕ στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις μέσω των ad-hoc οργάνων»¹⁹⁶.

Οι τρεις συστάσεις της UNIDO για τη χρήση της ΕΚΕ στην επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης περιλαμβάνουν αρχικά την ανάπτυξη την τεχνικής βοήθειας στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις για την εφαρμογή της ΕΚΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες «στο πλαίσιο της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την ενίσχυση του ρόλου του ιδιωτικού τομέα στην επίτευξη βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης στις αναπτυσσόμενες χώρες»¹⁹⁷. Επιπλέον, αφορούν την απλοποίηση και την εναρμόνιση των πρακτικών της ΕΚΕ και κυρίως αυτές τις πρακτικές που ζητούνται από πλευράς των πολυεθνικών από τους προμηθευτές τους.

¹⁹⁵ CSR will help enterprises achieve Sustainable Development Goals (SDGs), United Nations Brussels, διαθέσιμο εδώ: <http://www.unbrussels.org/articles/616-csr-will-help-enterprises-achieve-sustainable-development-goals-sdgs.html>

¹⁹⁶ Ibid.

¹⁹⁷ Ibid.

Ως συμπέρασμα της ανάλυσης που προηγήθηκε προκύπτει από τα σημαντικά διεθνή κείμενα χαλαρής δεσμευτικότητας όπως η agenda 21 και το πλάνο εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ ότι οι επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα και ταυτόχρονα την ευθύνη για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Ειδικότερα, αυτή η επιδίωξη μπορεί να πραγματοποιηθεί από τις επιχειρήσεις μέσω της υιοθέτησης διαδικασιών για καθαρότερη παραγωγή κατά τη διάρκεια όλου του κύκλου ζωής του προϊόντος και για υπεύθυνη επιχειρηματικότητα κατά μήκος όλης της εφοδιαστικής αλυσίδας της επιχείρησης. Οι διαδικασίες αυτές είναι άρρηκτα συνδεδεμένες κι αποτελούν πρακτικές της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Στον παρόν κεφάλαιο καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι το μοντέλο της βιώσιμης ανάπτυξης ταυτίζεται με την στρατηγική της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης σε επίπεδο αρχών, πηγών, εννοιολογικού περιεχομένου και αξόνων-πυλώνων. Λόγω της τόσο στενής σύνδεσης τους, η ΕΚΕ μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης, άποψη που υποστηρίζεται από πρωτοβουλίες και όργανα των Ηνωμένων Εθνών, όπως το Οικουμενικό Σύμφωνο, η UNIDO και το SDGs Fund αλλά και από κοινοτικά όργανα όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναλύσουμε τα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας που διεξαγάγαμε στα πλαίσια της παρούσας εργασίας και θα εξετάσουμε εις βάθος με ποιο τρόπο αποτυπώνεται η εργαλειακή χρήση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης για την επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

IV. Η εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην Ελλάδα - Ευρήματα συνεντεύξεων από προνομιακούς πληροφορητές

1. Πλαίσιο συνεντεύξεων και μέθοδος

Στο παρόν κεφάλαιο θα αναλύσουμε τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας με σκοπό να αποσπάσουμε την άποψη προνομιακών πληροφορητών της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα πέραν της βιβλιογραφικής έρευνας. Η προσέγγιση των συνεντεύξεων επιλέχθηκε για να συμπληρώσει τη βιβλιογραφική έρευνα με την καταγραφή απόψεων για το θέμα της σύνδεσης της ΕΚΕ και της βιώσιμης ανάπτυξης από ειδικούς που παρακολουθούν τις τρέχουσες εξελίξεις σε αυτό το πεδίο κι εμπλέκονται επαγγελματικά και άμεσα στην καθημερινότητά τους, ώστε να καταγράψουμε την πιο σύγχρονη οπτική σε αυτά τα ζητήματα. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειώσουμε ότι δεν επιλέχθηκε η μέθοδος της μελέτης περίπτωσης (case study) επειδή οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης επικυρώθηκαν το Σεπτέμβριο του παρόντος έτους και δεν υπάρχουν ακόμα απτά δείγματα της συνεισφοράς της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην επίτευξη τους. Επειδή όμως θεωρήσαμε απαραίτητο να υπάρξει και μια ανάλυση της εφαρμογής αυτής της σχέσης βιώσιμης ανάπτυξης και ΕΚΕ, προχωρήσαμε στη διεξαγωγή των συνεντεύξεων από τους προνομιακούς πληροφορητές ως την πιο κοντινή μέθοδο στη μελέτη περίπτωσης.

Οι συνεντεύξεις απευθύνθηκαν κατ' επιλογήν σε έξι άτομα, σε έξι ειδικούς της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην Ελλάδα και το εξωτερικό και διεξήχθησαν με τη μορφή αποστολής του ερωτηματολογίου με ηλεκτρονικό μήνυμα (e-mail), εκτός από ένα άτομο, στο οποίο ετέθησαν τα ίδια ακριβώς ερωτήματα κατά τη διάρκεια τηλεφωνικής συνέντευξης η οποία απομαγνητοφωνήθηκε και καταγράφηκε αυτούσια. Όλοι οι ερωτηθέντες εξέφρασαν την προσωπική τους άποψη ως επαγγελματίες στις ερωτήσεις κι όχι την επίσημη άποψη του φορέα ή της επιχείρησης που εκπροσωπούν. Η επιλογή των ερωτηθέντων έγινε λόγω του επαγγελματικού τους κύρους και της συνεχούς τριβής τους με τα ζητήματα της εργασίας κι επειδή αξιολογήθηκαν ως οι

πιο κατάλληλοι να απαντήσουν σε θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, Βιώσιμης Ανάπτυξης, νομοθετικής συμμόρφωσης και αποτύπωσης μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, θέματα που απασχολούν την παρούσα εργασία. Οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν το χρονικό διάστημα 05/09/2015-03/10/2015 κι όλοι οι ερωτηθέντες ανταποκρίθηκαν θετικά και άμεσα. Τα ερωτηματολόγια παρατίθενται αυτούσια στο παράρτημα της εργασίας μετά από προφορική και γραπτή συναίνεση όλων.

.Οι συμμετέχοντες είναι οι εξής με αλφαβητική σειρά:

1. Αλεξίου Μαρία, πρόεδρος του Ελληνικού Δικτύου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, manager Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, Όμιλος TITAN
2. Βρεττός Άρης (Vrettos Aris), Director, Open Programmes at University of Cambridge Institute for Sustainability Leadership
3. Γεωργόπουλος Γεράσιμος, προϊστάμενος Θεσμικών Ρυθμίσεων & ΓΕΜΗ, Υπουργείο Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, Γενική Γραμματεία Εμπορίου & Προστασίας Καταναλωτή, Γενική Δ/ση Αγοράς, Δ/ση Εταιριών & ΓΕΜΗ
4. Παναγιώτης Λουΐζος, Senior Coordinator Planning & Strategy at Global Reporting Initiative (GRI)
5. Δρ. Λουκογιαννάκης Μάρκος, Γενικός Διευθυντής του Συμβουλίου ΣΕΒ για την Βιώσιμη Ανάπτυξη κι εκπρόσωπος του οργανισμού στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Επιχειρήσεων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη
6. Σπανός Μιχάλης, Διευθύνων Εταίρος της Εταιρίας Global Sustain, ειδικός Σύμβουλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τους SDGs, μέλος της Συντονιστικής γραμματείας του Δικτύου του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών στην Ελλάδα

Όλοι οι ερωτηθέντες είναι ειδικοί σε θέματα αειφορίας κι Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και δραστηριοποιούνται τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό. Η πλειονότητα συμμετείχε στη σύνταξη του κειμένου του Εθνικού Σχεδίου για την ΕΚΕ (Αλεξίου, Γεωργόπουλος, Σπανός, Λουκογιαννάκης), ενώ όλοι τους εμπλέκονται με το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών. Η ταυτότητα των ερωτηθέντων είναι πολυσυλλεκτική: ένας από τους ερωτηθέντες είναι υπηρεσιακός παράγοντας (Γεωργόπουλος), ένας είναι εργαζόμενος του παγκοσμίου προτύπου Global Reporting Initiative (Λουΐζος), ένας εκπροσωπεί την ακαδημαϊκή κοινότητα (Βρεττός), δύο εκπροσωπούν την επιχειρηματική κοινότητα, εκ των οποίων η μία τη σύνδεσή της με

την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Αλεξίου) κι ο δεύτερος τη σύνδεση της με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Λουκογιαννάκης) κι ένας που εκπροσωπεί την Κοινωνία των Πολιτών (Σπανός). Έτσι το δείγμα είναι αντιπροσωπευτικό όλων των συμμετόχων της θεματικής της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Τα ερωτήματα που τέθηκαν ήταν πέντε και κινήθηκαν γύρω από θέματα της σύνδεσης της έννοιας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, με τη συνεισφορά των επιχειρήσεων στην επίτευξη των SDGs μέσω της ΕΚΕ, με την αξία της υπογραφής του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών για μία επιχείρηση, με την σύνδεση της υπογραφής του Οικουμενικού Συμφώνου με την επίτευξη των SDGs και τέλος με το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει το νομοθετικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια στο πεδίο της ΕΚΕ για την επίτευξη των SDGs. Τα ερωτήματα που τέθηκαν ήταν τα εξής:

1. Πώς ορίζετε τη σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης όπως αυτή έχει οριστεί στην Agenda 21;
2. Με ποιο τρόπο μπορεί μία επιχείρηση που έχει ενσωματώσει στρατηγική ΕΚΕ στη λειτουργία της να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals);
3. Ποια θεωρείτε ότι είναι η αξία που προσδίδει η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) σε μία επιχείρηση;
4. Θεωρείτε ότι η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) από φορείς κι επιχειρήσεις μπορεί να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs); Αν ναι, με ποιο τρόπο;
5. Κατά τη γνώμη σας, το ισχυρό θεσμικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία έτη σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο και αφορά την ΕΚΕ (σχέδια δράσης, οδηγίες, ISO κ.α.), αποτελεί τροχοπέδη ή εργαλείο στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs); Παρακαλώ αιτιολογήστε την άποψή σας.

Στη συνέχεια θα εξετάσουμε τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων ανά ερώτηση δηλαδή ανά θεματική ενότητα.

2. Η σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης

Όλοι οι ερωτηθέντες διατύπωσαν την άποψη ότι σήμερα αυτές οι δύο έννοιες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες. Σύμφωνα με την πρώτη συνεντευξιαζόμενη (Αλεξίου) «η υπευθυνότητα αποτελεί προϋπόθεση για να μπορέσει μία επιχείρηση να μιλήσει για την έννοια της βιωσιμότητας και την αειφόρο ανάπτυξη». Πολλοί από αυτούς συνδέουν τη σχέση των δύο εννοιών και με το ρόλο των συμμετεχόντων: ο έκτος (Σπανός) αναφέρει ότι «κάθε επιχείρηση μέσω των μεθοδολογικών προσεγγίσεων ΕΚΕ θα είναι σε θέση να γνωρίσει τις προσδοκίες των κοινωνικών της εταίρων και να ιεραρχήσει θέματα αειφορίας που θα πρέπει να εντάξει στο επιχειρηματικό της μοντέλο». Επιπλέον ο τέταρτος (Λουΐζος) τονίζει ότι «η ΕΚΕ, όταν αποτελεί ουσιαστικό κομμάτι της στρατηγικής και ύπαρξης των εταιριών αντιπροσωπεύει τη συνεισφορά των εταίρων στην κοινή προσπάθεια όλων των stakeholders να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη και υπογραμμίζει ότι «η επίτευξη αυτού του στόχου απαιτεί συλλογική προσπάθεια και συνεργασία από όλους τους συμμετέχοντες κι όχι μόνο από τις εταιρίες». Παράλληλα ο δεύτερος (Βρεττός) συμπληρώνει ότι «καθώς οι κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις έχουν ενταθεί και οι πιέσεις των συμμετόχων για διαφάνεια και δράση (από τις επιχειρήσεις) έχουν αυξηθεί, η δέσμευση των επιχειρήσεων να συνεισφέρουν στην αειφόρο ανάπτυξη και να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της κοινωνίας, έχει μετατραπεί από εθελοντική σε πιο ουσιαστική και σε αυξανόμενα νόμιμες ή αποτελεσματικά δεσμευτικές προσδοκίες». Στο σημείο αυτό δίνει το παράδειγμα διαφορετικών χωρών για τη σχέση δέσμευσης επιχειρήσεων και πίεσης των stakeholders: «χάρη στην ύπαρξη ενός καλά ενημερωμένου και οργανωμένου κινήματος Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στο Ηνωμένο Βασίλειο ο πήγης για τις επιδόσεις των επιχειρήσεων σε αυτά τα θέματα (ΕΚΕ) έχει τεθεί πολύ ψηλά ενώ αντίθετα η ύπαρξη αδύναμων κυβερνητικών δομών σε χώρες όπως το Μπαγκλαντές έχει οδηγήσει στην ύπαρξη χαμηλών προϋποθέσεων εργασίας στα εργοστάσια της χώρας.» Επιπλέον, όσον αφορά τη βιώσιμη ανάπτυξη ο ίδιος θεωρεί ότι «στις ΗΠΑ όπου υπάρχει μία δυνατή επιχειρηματική κουλτούρα, οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τη βιώσιμη ανάπτυξη ως κινητήριο δύναμη για την ανάπτυξη νέων προϊόντων κι υπηρεσιών σε ανταπόκριση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αναγκών, ενώ σε χώρες όπως την Ελλάδα, όπου ο επιχειρηματικός

τομέας παραμένει κατακερματισμένος και η κοινή γνώμη δεν κατέχει τα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης, οι επιχειρήσεις επενδύουν κυρίως σε δράσεις με τη μορφή φιλανθρωπίας». Συνεπώς, ο βαθμός δέσμευσης κι ο τρόπος ανταπόκρισης των επιχειρήσεων στις πιέσεις των συμμετόχων για συνεισφορά τους σε αιτήματα που αφορούν την ΕΚΕ και τη βιώσιμη ανάπτυξη εξαρτάται άμεσα από το επίπεδο γνώσης κι εμπλοκής των συμμετόχων.

Ο πέμπτος (Λουκογιαννάκης) προσθέτει και την έννοια της εταιρικής διακυβέρνησης σε αυτή τη σχέση και ορίζει την υπεύθυνη επιχειρηματικότητα σχηματικά ως ένα τρίγωνο «εταιρικής διακυβέρνησης-εταιρικής υπευθυνότητας-βιώσιμης ανάπτυξης» όπου κάθε κορυφή αυτού του τριγώνου σηματοδοτεί αντίστοιχα τα «modus operandi-modus vivendi-raison d' être» της επιχείρησης. Αυτό το τρίγωνο ερμηνεύεται ως εξής: η υπεύθυνη επιχειρηματικότητα ορίζεται από την σχέση κι αλληλεξάρτηση της εταιρικής διακυβέρνησης που είναι ο τρόπος λειτουργίας μία επιχείρησης με την εταιρική υπευθυνότητα που είναι ο τρόπος που ζει μια επιχείρηση και την βιώσιμη ανάπτυξη που είναι ο λόγος ύπαρξης της επιχείρησης.

Ο τρίτος (Γεωργόπουλος) δίνει μία μεγαλύτερη βαρύτητα στον άξονα της οικονομικής ανάπτυξης και παραθέτει τον ελληνικό ορισμό της ΕΚΕ που θέτει το μέσο-μακροπρόθεσμο όφελος στον πυρήνα της : «Εταιρική κοινωνική Ευθύνη ορίζεται ως η υπευθυνότητα με την οποία η επιχείρηση / οργανισμός ασκεί τις δραστηριότητές της ως προς τους ανθρώπους, την κοινωνία και το περιβάλλον και αποτελεί εθελοντική ενεργοποίηση πέραν των κανονιστικών απαιτήσεων. Αποτελεί εθελοντική ενεργοποίηση πέραν των κανονιστικών απαιτήσεων και δημοσιοποιείται με απόλυτο σεβασμό στο δικαίωμα της πλήρους ενημέρωσης. Σηματοδοτεί τέλος, τη μετάβαση από την επιδίωξη του βραχυπρόθεσμου κέρδους στην επίτευξη του μέσο-μακροπρόθεσμου οφέλους». Ο ίδιος ορίζει την αειφόρο ή βιώσιμη ανάπτυξη «αποκλειστικά ως την οικονομική ανάπτυξη με παραμέτρους την αειφορία/βιωσιμότητα και υποστηρίζει ότι ο σχεδιασμός για την οικονομική ανάπτυξη πρέπει να υλοποιείται βάση κανόνων τόσο για την προστασία του περιβάλλοντος όσο και για την διατήρηση της βιωσιμότητας πέραν της κανονιστικής/νομοθετικής συμμόρφωσης, άρα « η προσαρμογή σε κοινωνικά υπεύθυνη στρατηγική και πρακτική θέτει φραγμούς στην βραχυπρόθεσμη επιδίωξη του κέρδους».

3. Η συνεισφορά μίας επιχείρησης που έχει ενσωματώσει στρατηγική ΕΚΕ στη λειτουργία της στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs).

Η σχέση μεταξύ στρατηγικής ΕΚΕ και στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών μπορεί να συνοψιστεί σε μία φράση της πρώτης συνεντευξιαζόμενης (Αλεξίου): «Μετά από είκοσι χρόνια που μιλάμε για κοινωνική ευθύνη και για εταιρική κοινωνική ευθύνη, επιτέλους έχουμε μία κοινή γλώσσα να μιλήσουμε κι αυτή η γλώσσα λέγεται sustainable development goals». Η ίδια διατυπώνει την άποψη ότι οι στόχοι της αειφορίας δίνουν σε μία επιχείρηση δύο πλεονεκτήματα τα οποία μπορούν να αποφέρουν πίσω όφελος στην ίδια την επίτευξη τους. Αρχικά, το πρώτο πλεονέκτημα είναι «να μπορέσει να εστιάσει σε συγκεκριμένες προτεραιότητες σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο γιατί κάθε επιχείρηση λειτουργεί ταυτόχρονα και στα δύο επίπεδα, είτε σε διεθνές επίπεδο εφόσον αποτελεί ένα κρίκο στην παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα. Αυτό που είναι χαρακτηριστικό πλέον με την ύπαρξη των SDGs είναι ότι εφόσον η επιχείρηση έχει ενστερνιστεί την ΕΚΕ, έχει υιοθετήσει αυτή τη φιλοσοφία του επιχειρείν, τότε μπορεί πραγματικά από τους 17 στόχους, κάνοντας τη δική της αξιολόγηση, να επιλέξει αυτά που έχουν τη μεγαλύτερη σημασία ή μεγαλύτερη σχέση με τη δική της δραστηριότητα. Ταυτόχρονα να μπορέσει υλοποιώντας πρωτοβουλίες για τις προτεραιότητες που επιλέγει σε κάθε επίπεδο και να καταφέρει να μετρήσει το αποτέλεσμα αυτών των δράσεων που έχει αναλάβει και υλοποιεί.» Συνεπώς οι νέοι στόχοι των Ηνωμένων Εθνών βοηθούν μία επιχείρηση να βρει τα θέματα της αειφορίας που μπορεί να υλοποιήσει ανάλογα με τη δραστηριότητα της, να τα υλοποιήσει και σε συνέχεια να μετρήσει τα αποτελέσματα των δράσεων για να αποτυπώσει ένα μετρήσιμο αποτέλεσμα ποιοτικά και ποσοτικά των δικών της πρωτοβουλιών. Σύμφωνα με την ίδια, ουσιαστικά οι στόχοι της βιώσιμης ανάπτυξης γίνονται εργαλείο και κοινή γλώσσα για την ΕΚΕ κι όχι το αντίστροφο. Στο ίδιο πνεύμα κινείται και η τοποθέτηση του πέμπτου (Λουκογιαννάκης) ο οποίος ορίζει τους στόχους της αειφορίας ως «οδηγό χάραξης»: «Προφανώς η κάθε μεμονωμένη επιχείρηση δεν μπορεί να αναλάβει δράσεις για όλους τους στόχους, όμως η χαρτογράφηση αυτών από τα ΗΕ μπορεί να αποτελέσει οδηγό χάραξης στρατηγικής ΕΚΕ με κάποια εσωτερικά κριτήρια της κάθε

επιχείρησης όπως: η κύρια δραστηριότητά της (core business), ο αντίκτυπος (impact) των δράσεων στον ορίζοντα συμμετόχων της, μελέτες ουσιαστικότητας (materiality assessments) κ.α.».».

Όλοι οι ερωτηθέντες υποστήριξαν ότι καμία επιχείρηση δεν είναι εφικτό, ρεαλιστικό ή επιθυμητό να συγκεντρωθεί στην επίτευξη όλων των στόχων, αναδεικνύοντας έτσι το θέμα της ουσιαστικότητας (materiality). Ο έκτος (Σπανός) τονίζει το θέμα της ουσιαστικότητας σε συνδυασμό και με το θέμα της αποδοτικότητας: «Η στρατηγική ΕΚΕ είναι απαραίτητο να είναι συνυφασμένη με θέματα ουσιαστικότητας (materiality) αειφορίας / βιώσιμης ανάπτυξης της κάθε επιχείρησης, τα οποία θα έχουν προκύψει από διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους, αλλά και μετά από ενδελεχή επιχειρηματική ανάλυση και επίπτωση των στόχων αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών στη λειτουργία και ανάπτυξη κάθε επιχείρησης. Είναι απαραίτητη επίσης η υιοθέτηση βασικών δεικτών αποδοτικότητας (KPIs) της επιχειρηματικής λειτουργίας ως προς τους στόχους αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών». Ο τέταρτος (Λουΐζος) εστιάζει κι αυτός στο θέμα της ουσιαστικότητας σε συνδυασμό και με την σύνταξη έκθεσης αειφορίας : « Αυτό που θεωρώ πως θα πρέπει να κάνουν οι επιχειρήσεις είναι να εστιάσουν σε εκείνους τους SDGS που αφορούν περισσότερο τις επιχειρήσεις, αφού έχουν ήδη εξετάσει σε ποιο βαθμό συνδέονται με τη στρατηγική τους. Το sustainability reporting θα έχει σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια επίτευξης των SDGS, καθώς είναι μία διαδικασία που δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις (και τους υπόλοιπους stakeholders) να αξιολογούν την επίδοσή τους και να βελτιώνονται διαρκώς, αλλά και να δημιουργούν καινούργια γνώση.».

Ο τρίτος (Γεωργόπουλος) περιγράφει τη «μεγάλη εικόνα» των στόχων της αειφορίας καθώς θεωρεί ότι «Η πολλαπλή διάχυση και ενσωμάτωση στην στρατηγική ΕΚΕ της κάθε επιχείρησης των στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών θα έχει ως συνολικό αποτέλεσμα την συνολική αφομοίωση από εκατομμύρια αποδέκτες (επιχειρήσεις) μιας ορθότερης και αρτιότερης επιχειρηματικής συμπεριφοράς.» Ο ίδιος υποστηρίζει ότι είναι προφανές ότι όλες οι επιχειρήσεις θα ενσωματώνουν τους στόχους που τίθενται στη βάση της αειφορίας και στη βάση κοινωνικά ορθών κι αποδεκτών επιπέδων επιχειρηματικής συμπεριφοράς «επομένως ο συγκερασμός και των δύο (αειφορίας και κοινωνικής επιχειρηματικής υπευθυνότητας) έχουν ως κοινή συνισταμένη την προαγωγή βιώσιμων επιχειρηματικών μοντέλων και αγορών.».

Ο δεύτερος (Βρεττός) θέτει μία άλλη παράμετρο στη συζήτηση και υποστηρίζει ότι υπάρχει μία προϋπόθεση που πρέπει να εξετάσουμε πριν δούμε πως μπορεί μία εταιρία να ενσωματώσει τους στόχους της αειφορίας καθώς «το να ενσωματώσει μία επιχείρηση τη βιωσιμότητα στη λειτουργία της δεν είναι ούτε απλό ούτε σύνηθες και συχνά αυτό που προσλαμβάνεται κι επικοινωνείται ως ενσωματωμένη επιχειρηματική στρατηγική αειφορίας δεν είναι παρά ένα σύνολο πρωτοβουλιών καλά σχεδιασμένων. Μία πραγματικά αειφόρος επιχείρηση θα πρέπει να θέσει τις στρατηγικές της προτεραιότητες ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στα κρίσιμα θέματα της αειφόρου ανάπτυξης.» Αφού λοιπόν εξασφαλιστεί το γεγονός ότι μία επιχείρηση έχει ενσωματώσει ουσιαστικά την αειφόρο ανάπτυξη στη στρατηγική της, «μπορεί να υποστηρίξει τους στόχους της αειφορίας ή την έννοια της αειφορίας γενικότερα λειτουργώντας ηθικά και με διαφανή τρόπο, προωθώντας την καλή διακυβέρνηση και την εμπιστοσύνη στην κοινωνία, αναπτύσσοντας ή υιοθετώντας λύσεις για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, δουλεύοντας με άλλους συνεργάτες της αγοράς, με την κυβέρνηση και την κοινωνία για να δημιουργηθούν κίνητρα προκειμένου να αλλάξουν οι μη αειφόρες πρακτικές και συμπεριφορές, επενδύοντας στην οικοδόμηση της κοινωνικής συνοχής με τη δημιουργία για παράδειγμα ουσιαστικών εργασιακών προϋποθέσεων όπως η καταπολέμηση των διακρίσεων.».

Θα κλείσουμε την ενότητα με μία φράση του ιδίου ο οποίος μας υπενθυμίζει το σκοπό μιας επιχείρησης τονίζοντας ότι «πάνω απ'όλα μία επιχείρηση πρέπει να επιστρέφει συχνά στον κοινωνικό της σκοπό για να εξασφαλίζει ότι μπορεί να συνεχίζει να λειτουργεί σε μία ακμάζουσα κοινωνία» θέτοντας όμως άλλη μία προϋπόθεση ως εξής: «να κάνουν οι περισσότερες εταιρείες ριζικές αλλαγές στο επιχειρηματικό μοντέλο και στον τρόπο με τον οποίο δημιουργούν αξία».

4. Η αξία που προσδίδει η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) σε μία επιχείρηση.

Αρχικά, πρέπει να τονίσουμε ότι όλοι οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου προσδίδει αξία σε μία επιχείρηση. Σύμφωνα με τον πέμπτο συνεντευξιαζόμενο (Λουκογιαννάκης) «πέραν της βελτίωσης της «φήμης» της εταιρείας, έχει αποδειχθεί ότι η δέσμευση σε αυτές τις αρχές συνεισφέρει θετικά στην αξία που δημιουργεί η επιχείρηση, δηλαδή στο άθροισμα της κερδοφορίας (που ενδιαφέρει τους μετόχους της) και του κοινωνικού και περιβαλλοντικού κέρδους (που ενδιαφέρει όλους τους συμμετόχους)» και ορίζει τις δύο αυτές συνιστώσες ως άρρηκτα συνδεδεμένες που στοχεύουν στην επίτευξη της βιωσιμότητας. Ο έκτος (Σπανός) θεωρεί ότι η αξία της υπογραφής είναι ότι προσφέρει «ένα πολυδιάστατο χώρο μάθησης και ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών ΕΚΕ και αειφορίας» ενώ αναφέρεται και στην ιδιότητα του Συμφώνου ως πλαισίου αποτύπωσης και συμπληρώνει ότι προσφέρει παράλληλα «ένα παγκοσμίως αποδεκτό τρόπο αποτύπωσης (reporting) της προόδου των επιχειρήσεων σε αυτά τα θέματα». Ο τρίτος (Γεωργόπουλος) υποστηρίζει ότι η αξία που προσδίδει η υπογραφή του Συμφώνου είναι η αναγνωσιμότητα της επιχείρησης ενώ παράλληλα προσθέτει ότι «η πιστή εφαρμογή των Αρχών αυτών εξασφαλίζει την βελτίωση σε μια σειρά από τομείς με τέτοιο τρόπο που τελικά οι τοπικές κοινωνίες και οικονομίες επωφελούνται στο σύνολο τους». Η πρώτη (Αλεξίου) θέτει την αξία της υπογραφής σε διεθνή βάση για τις επιχειρήσεις: «Η αξία που προσδίδει η υπογραφή των δέκα αρχών είναι ότι η επιχείρηση υιοθετεί τα ισχύοντα σε διεθνές πλαίσιο και τις βέλτιστες πρακτικές που μπορεί να εφαρμόσει σε διεθνές πλαίσιο πηγαίνοντας ένα βήμα παραπέρα απ'ότι μπορεί σε εθνικό επίπεδο». Ο τέταρτος (Λουΐζος) τονίζει ότι η αξία της υπογραφής του Συμφώνου είναι η ουσιαστική εφαρμογή της στην πράξη κι εντοπίζει παράλληλα τον κίνδυνο που ελλοχεύει για τις επιχειρήσεις που θα παραμείνουν στην υπογραφή και δεν θα περάσουν στο επόμενο βήμα: « Η προσπάθεια να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μια διαρκής διαδικασία και όχι ένα στιγμιαίο γεγονός, όπως είναι μία υπογραφή. Όσες επιχειρήσεις δεν το κατανοήσουν αυτό θα βρεθούν εκτεθειμένες και σε δυσμενέστερη θέση από αυτή που είχαν πριν δεσμευτούν δημόσια. Οτιδήποτε

σχετίζεται με τη βιώσιμη ανάπτυξη έχει αξία μόνο εάν είναι αυθεντικό και ουσιαστικό.».

Ένα άλλο θέμα που αναδύθηκε απροσδόκητα κατά την απάντηση της συγκεκριμένης ερώτησης, πέρα από την αξία της υπογραφής, είναι η ανάγκη που υπήρχε να δημιουργηθεί ένα τέτοιο βασικό διεθνές πλαίσιο. Ο τρίτος συνεντευξιαζόμενος (Γεωργόπουλος) ορίζει την πρωτοβουλία υπογραφής του Οικουμενικού Συμφώνου ως «ένα ελάχιστο αξιακό πλαίσιο» που ήταν ελάχιστο απαιτούμενο και ζητούμενο και όπως αναφέρει χαρακτηριστικά «οι επιχειρήσεις κλήθηκαν και καλούνται να εφαρμόσουν μια σειρά δέκα γενικών Αρχών όχι γιατί το ήθελαν αλλά γιατί οι κοινωνίες το απαιτήσαν.» Στο ίδιο πνεύμα κινείται και η θέση του τέταρτου (Λουΐζος) ο οποίος θεωρεί την υπογραφή του Συμφώνου ως «δημόσια δέσμευση της επιχείρησης ότι η βιώσιμη ανάπτυξη είναι ένα θέμα στρατηγικής σημασίας» και τονίζει ότι «αυτή η δήλωση από μόνη της είναι σημαντική, και ας μη ξεχνάμε πως μέχρι πριν από λίγα χρόνια μία τέτοια κίνηση ήταν ανήκουστη.» Αντίστοιχα η πρώτη (Αλεξίου) υποστηρίζει ότι «οι αρχές δίνουν στις επιχειρήσεις την ευκαιρία να είναι σίγουρες ότι εφαρμόζουν κατ' ελάχιστον τις αρχές της κοινωνικής υπευθυνότητας.» Στις παραπάνω τοποθετήσεις προστίθεται και αυτή του δεύτερου (Βρεττός) ο οποίος αναγνωρίζει ότι «το Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών είναι ένα χρήσιμο πλαίσιο για την οργάνωση επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αγορές με λιγότερο προηγμένες βιώσιμες επιχειρηματικές πρακτικές και ένα καλό σημείο εκκίνησης για τους οργανισμούς που επιθυμούν να ξεκινήσει το ταξίδι της βιωσιμότητάς τους.».

5. Η συνεισφορά της υπογραφής του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) από φορείς κι επιχειρήσεις στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs) και ο τρόπος της επίτευξης αυτής.

Όπως αναλύσαμε και νωρίτερα, η σύνδεση των αρχών του Οικουμενικού Συμφώνου και των Στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών είναι άρρηκτη και είναι ένα γεγονός που τονίζει και ο έκτος συνεντευξιαζόμενος (Σπανός) και τη θεωρεί ως εργαλείο για την επίτευξη των Στόχων: «οι 10 αρχές του Global Compact είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό συνυφασμένες με τους 17 στόχους αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών. Οι επιχειρήσεις ξεκινώντας με την υιοθέτηση των αρχών του Global Compact είναι μετά σε θέση να αντιληφθούν καλύτερα και αποτελεσματικότερα τη φιλοσοφία, τις έννοιες, τις ευκαιρίες αλλά και τις προκλήσεις που θέτουν οι στόχοι αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών.». Την ίδια σύνδεση εντοπίζει και ο πέμπτος (Λουκογιαννάκης) που ταυτίζει την εφαρμογή των 10 αρχών του Συμφώνου με την ανάληψη συγκεκριμένων δράσεων οι οποίες εντάσσονται και σε κάποιους από τους στόχους της αειφορίας.

Αρχικά ο τρίτος (Γεωργόπουλος) δηλώνει ότι πιστεύει σημαντικά στη συνεισφορά του Συμφώνου στην επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης, θέτει όμως δύο προϋποθέσεις για να πετύχει αυτή η διαδικασία: το βαθμό συμμετοχής των φορέων (κυβερνήσεων, επιχειρήσεων, οργανισμών, τοπικών κοινωνιών) και το βαθμό δέσμευσης τους στην επίτευξη των στόχων και παράλληλα ορίζει για την επίτευξη της δεύτερης προϋπόθεσης, «το βαθμό λογοδοσίας, διαφάνειας και δημοσιότητας ως μοχλό «πίεσης» για την καλύτερη και αποδοτικότερη επίτευξη των στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών». Στα πλαίσια της σημασίας της λογοδοσίας κινείται και ο τέταρτος (Λουΐζος), που αρχικά τονίζει τη σημασία της εφαρμογής των 10 αρχών στην πράξη για την επίτευξη των Στόχων της αειφορίας, και συμπληρώνει έπειτα ότι «μέσα από τη διαδικασία του sustainability reporting δημιουργείται ένας κοινός κώδικας επικοινωνίας που διευκολύνει το διάλογο μεταξύ όλων των stakeholders, κάτι που είναι απαραίτητο για να καταφέρουμε την επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης».

Θετική είναι και θεώρηση της πρώτης (Αλεξίου) όσον αφορά τη συνεισφορά του Συμφώνου, θέτει όμως και αυτή από την πλευρά της μία προϋπόθεση για αυτή ότι: «οι επιχειρήσεις θα πρέπει να χτίσουν πάνω στη λογική των στόχων, των περιοχών προτεραιότητας και των μετρήσεων των αποτελεσμάτων που επιδιώκονται μέσα από συγκεκριμένες παρεμβάσεις.»

Μάλλον αρνητική είναι η θεώρηση του δεύτερου (Βρεττός) ο οποίος θεωρεί ότι «ως ένα σύνολο κατευθυντήριων αρχών, το Σύμφωνο δεν μπορεί να βοηθήσει τις εταιρείες να ενσωματώσουν τη βιώσιμη ανάπτυξη στον πυρήνα και τις στρατηγικές τους και να τους δώσει τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τις δεξιότητες, τα δίκτυα και τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους για την κάλυψη των στόχων της αειφορίας.» Στη συνέχεια προσθέτει χαρακτηριστικά: «αν το πραγματικό ερώτημα είναι αν θα πετύχουμε τους SDGs αν όλες οι εταιρείες υπογράψουν το Σύμφωνο, η απάντηση θα πρέπει να είναι αρνητική, όχι δεν θα τους πετύχουμε, και μάλιστα μια τέτοια απάντηση θα ήταν πολύ μακριά από την επίλυση ορισμένων θεμελιωδών προκλήσεων, όπως η επιτάχυνση της κλιματικής αλλαγής ή η διεύρυνση των ανισοτήτων.» Από την άλλη πλευρά όμως, ο ίδιος αναγνωρίζει μία θετική επίδραση που μπορεί να έχει η υπογραφή του Συμφώνου στην επίτευξη των στόχων της αειφορίας: αυτή της ευαισθητοποίησης της αλυσίδας εφοδιασμού μιας επιχείρησης και της σφαίρας επιρροής μίας οργάνωσης ή ενός οργανισμού, που μπορεί, ενδεχομένως, να δημιουργήσει το χώρο για περαιτέρω βήματα.

6. Το ισχυρό θεσμικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία έτη σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο και αφορά την ΕΚΕ: τροχοπέδη ή εργαλείο στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Η.Ε.

Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι αυτή η ερώτηση προβλημάτισε τους περισσότερους ερωτηθέντες οι οποίοι ανέφεραν ότι το συγκεκριμένο θέμα άπτεται λεπτής διαχείρισης κι έχει εγείρει πολλές σύγχρονες συζητήσεις, όμως η πλειοψηφία τους τάχθηκε υπέρ του νομοθετικού πλαισίου θέτοντας όμως αρκετές προϋποθέσεις.

Επιφυλακτικός εμφανίζεται ο πέμπτος συνεντευξιαζόμενος (Λουκογιαννάκης), ο οποίος δηλώνει ξεκάθαρα «ότι η κοινωνία προηγείται και η νομοθεσία έπεται» και για αυτό το λόγο οι οποιεσδήποτε ρυθμίσεις θα πρέπει να αντανακλούν «τα ελάχιστα επίπεδα αποδοχής της ΕΚΕ από την αγορά, ώστε να μην δημιουργούν στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό και επιπλέον βάρη στις επιχειρήσεις» και παράλληλα κρούει τον κώδωνα του κινδύνου τονίζοντας ότι «μια εμπροσθογεμής υπερρύθμιση» μόνο αρνητικά αποτελέσματα μπορεί να επιφέρει στην αγορά και συνεπώς στην πρόοδο προς τη βιώσιμη ανάπτυξη».

Στα ίδια πλαίσια και ο τρίτος (Γεωργόπουλος) παραμένει επιφυλακτικός: υπογραμμίζει την σημασία της οδηγίας 2014/95/ΕΕ που καθιερώνει ένα ελάχιστο επίπεδο θεσμικής προσέγγισης κι «αποτελεί το μοναδικό κανονιστικό πλαίσιο παγκόσμια και δεν υπάρχει ανάλογο σε καμία άλλη χώρα πλην της Ε.Ε.» και δηλώνει ότι «εκλαμβάνει τον πλουραλισμό εργαλείων ως σημαντικό στοιχείο εξέλιξης για την επίτευξη των στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών».

Ως εργαλείο κι όχι ως τροχοπέδη για την επίτευξη των στόχων της αειφορίας αντιλαμβάνεται ο έκτος (Σπανός) το θεσμικό πλαίσιο για την ΕΚΕ θέτοντας όμως την προϋπόθεση «το θεσμικό πλαίσιο να λειτουργήσει ως έμπνευση και επιχειρηματικό κίνητρο ανάπτυξης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις επιχειρήσεις και όχι σαν άλλη μια νομική υποχρέωση.» Και προτείνει στη συνέχεια ότι για να λειτουργήσει το νομοθετικό πλαίσιο ως έμπνευση «απαιτείται πολύ προσεκτική επιχειρηματική ανάλυση των στόχων αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών, η οποία θα έχει ως στόχο να αναδείξει ότι τόσο τις κανονιστικές απαιτήσεις που εγείρονται από τέτοια πλαίσια, αλλά πως μια εταιρία στρατηγικά μπορεί να ενσωματώσει σε όλες τις επιχειρηματικές της εκφάνσεις τις προκλήσεις και τις

ευκαιρίες που οι στόχοι αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών αναδεικνύουν.». Θετικά προσκείμενος στην εργαλειακή χρήση του θεσμικού πλαισίου είναι και ο τέταρτος (Λουΐζος), ο οποίος συγκρατημένα δηλώνει ότι «παραμένω υποστηρικτής της άποψης πως η ΕΚΕ πηγαίνει πέρα από θεσμικά πλαίσια, όμως βλέπω πως ρεαλιστικά η ύπαρξη ενός ισχυρού θεσμικού πλαισίου θα μας βοηθήσει να προχωρήσουμε στο επόμενο στάδιο για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης».

Υπέρ της εργαλειακής χρήσης του θεσμικού πλαισίου για την ΕΚΕ τίθεται και η πρώτη (Αλεξίου), η οποία όμως εγείρει παράλληλα το διαρκές ζήτημα της εφαρμογής του αν είναι μονοδιάστατη ή λειτουργεί πολυδιάστατα και αναλύει ως εξής: «εφόσον το θεσμικό πλαίσιο προωθεί την αντίληψη και την υπευθυνότητα σε όλους τους διαφορετικούς ρόλους, έχει σημασία να αποδίδει τα μέγιστα. Αν όμως αποτελεί μια μονοδιάστατη, μονόπλευρη προσέγγιση και είναι μόνο κάποιες υποχρεώσεις που πρέπει να επιβληθούν για να καταλήξουν σε ένα είδος καινούργιου πρόστιμου για τις επιχειρήσεις, δεν είναι ωφέλιμη». Επιπλέον, τάσσεται υπέρ της απλοϊκής λογικής της προαναφερόμενης κοινοτικής οδηγίας και της δυνατότητας της εφαρμογής της : «η οδηγία όπως έχει διαμορφωθεί, εφόσον δεν διαστρεβλωθεί από το εθνικό δίκαιο και δεν γίνει πιο περίπλοκη, προωθεί την έννοια της διαφάνειας και ζητάει από τις επιχειρήσεις το αυτονόητο: τη δέσμευση στις 10 αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου που μας αφορά όλους. Με αυτή την απλοϊκή λογική η οδηγία προσπαθεί να βάλει τις επιχειρήσεις σε μία λογική αυτοδέσμευσης , αυτοαξιολόγησης και στοχοθέτησης». Η ίδια καταλήγει με τη σκέψη ότι «Το θεσμικό πλαίσιο μπορεί να βοηθήσει εφόσον λειτουργήσει προαγωγικά για την προώθηση των εννοιών της αξιολόγησης, της συγκριτικής αξιολόγησης και της επιβράβευσης από τους stakeholders».

Στον αντίποδα των απόψεων των παραπάνω ερωτηθέντων, ο δεύτερος (Βρεττός) θεωρεί ότι το θεσμικό πλαίσιο γύρω από τα θέματα της αειφορίας παραμένει εκπληκτικά αδύναμο « παρά τον πολλαπλασιασμό των διαφόρων προτύπων και αρχών». Υποστηρίζει ότι το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο έχει σχεδιαστεί με λάθος τρόπο καθώς «πολλές από αυτές (τις πρωτοβουλίες) είναι μη δεσμευτικές κι έχουν σχεδιαστεί με βάση την αρχή του τι είναι δυνατόν, έχοντας ως δεδομένα τις σημερινές επιδόσεις και όχι αυτό που απαιτείται λόγω των τάσεων και των ορίων του συστήματος της γης και της κοινωνικής δυναμικής». Και συνοψίζει με τη φράση ότι «αυτές οι πρωτοβουλίες είναι εύκολο να επιτευχθούν, δεν είναι αρκετά φιλόδοξες και μπορούν να καταπνίξουν την καινοτομία, καθορίζοντας ένα χαμηλό ελάχιστο πρότυπο.». Ο ίδιος αναφέρει ως παράδειγμα διορατικής ρύθμισης που βασίζεται σε

επιστημονικά στοιχεία το πρωτόκολλο του Μόντρεαλ και καταλήγει στο τρίπτυχο «συνεργασία, καινοτομία κι ενημερωμένη ηγεσία» για πετυχημένο θεσμικό πλαίσιο.

Συμπερασματικά, όσον αφορά το θέμα της σχέσης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με τη Βιώσιμη Ανάπτυξη το αποτέλεσμα των συνεντεύξεων είναι ότι οι δύο έννοιες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες σε μία σχέση που για να είναι επιτυχημένη πρέπει να βασίζεται στη συλλογική προσπάθεια όλων των ενδιαφερομένων μερών, να στηρίζεται στην πίεση της κοινωνίας και στη δέσμευση των επιχειρήσεων και να εμπλέκει και την εταιρική διακυβέρνηση.

Η σχέση της στρατηγικής ΕΚΕ με την επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης (SDGs) συνοψίζεται στη φράση μιας συνεντευξιαζόμενης (Αλεξίου) ότι οι στόχοι αποτελούν πλέον μια κοινή γλώσσα για την ΕΚΕ. Επιπλέον, αποτελεί κοινή παραδοχή ότι δεν μπορούν όλες οι επιχειρήσεις να επιτύχουν όλους τους στόχους, για αυτό και πρέπει κάθε επιχείρηση πρέπει να συγκεντρωθεί στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων μέσω της διαδικασίας της ουσιαστικότητας (materiality) και να αναπτύξει διεργασίες μέτρησης της μέσω του απολογισμού βιωσιμότητας (sustainability reporting) με βάση τα διεθνή πρότυπα.

Αναφορικά με την αξία που προσδίδει η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) σε μία επιχείρηση, είναι ότι η επιχείρηση υιοθετεί τα ισχύοντα σε διεθνές πλαίσιο και τις βέλτιστες πρακτικές που μπορεί να εφαρμόσει σε διεθνές πλαίσιο πηγαίνοντας ένα βήμα παραπέρα απ'ότι μπορεί σε εθνικό επίπεδο ενώ η αξία της πρέπει να αποδειχθεί και στην πράξη για να έχει ισχύ.

Η συνεισφορά της υπογραφής του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών θεωρείται ως εργαλείο στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Η.Ε. καθώς εισάγει σταδιακά τις επιχειρήσεις στην έννοια της β.α. αλλά για να είναι αυτή η συμβολή επιτυχημένη είναι απαραίτητες δύο προϋποθέσεις: η συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών και η δέσμευσή τους στους στόχους και στο Σύμφωνο η οποία εκφράζεται με την λογοδοσία και την παρακολούθηση κι αξιολόγηση αυτής.

Τέλος, το ισχυρό θεσμικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία έτη σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο και αφορά την ΕΚΕ δεν έχει ακόμα αποδείξει αν μπορεί να αποτελέσει τροχοπέδη ή εργαλείο στην επίτευξη των στόχων της β.α., όμως είναι εμφανές ότι κατοχυρώνει ένα ελάχιστο πεδίο κανονιστικό πλαίσιο για την ΕΚΕ κι αν εφαρμοστεί σωστά μπορεί να βοηθήσει εφόσον λειτουργήσει προαγωγικά για την προώθηση των εννοιών της αξιολόγησης, της συγκριτικής αξιολόγησης και της επιβράβευσης από τους stakeholders.

Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία αποτέλεσε μία προσπάθεια σύνδεσης της στρατηγικής της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών. Τόσο η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, όσο και η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελούν έννοιες αρκετά πρόσφατες αλλά παράλληλα μη σαφώς προσδιορισμένες για το ευρύ κοινό και για αυτό το λόγο επιλέξαμε να διερευνήσουμε βιβλιογραφικά τον ορισμό τους.

Στα πλαίσια της παρούσας έρευνας, καταλήξαμε στην παραδοχή ότι η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης είναι σαφώς προσδιορισμένη σε διεθνή κείμενα όπως η Agenda 21 και η έκθεση Brundtland. Αφού ορίσαμε τη βιώσιμη ανάπτυξη, προχωρήσαμε στη θεματική των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, οι οποίοι τέθηκαν σε εφαρμογή κατά τη διάρκεια της συγγραφής της εργασίας στις 25-27 Σεπτεμβρίου 2015. Προχωρήσαμε λοιπόν στην ανάλυση της προστιθέμενης αξίας που έχουν αυτοί οι Στόχοι προκειμένου να πετύχουν εκεί που δεν πέτυχαν οι προγενέστεροι Αναπτυξιακοί Στόχοι των Ηνωμένων Εθνών. Τα συμπεράσματα αυτής της ανάλυσης ήταν ότι οι Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Η.Ε. προκειμένου να επιτύχουν πρέπει να ενσωματώσουν τις «πέντε μεταμορφωτικές αλλαγές» (Five Transformative Shifts) που πρότεινε το High-level Panel of Eminent Persons on the Post-2015 Development Agenda: να είναι ολιστικοί, να θέτουν τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη στον πυρήνα τους, να προωθούν βιώσιμα πρότυπα κατανάλωσης και παραγωγής, να κινούνται με άξονα την οικοδόμηση της ειρήνης, να προωθούν ένα νέο πνεύμα αλληλεγγύης, συνεργασίας, κοινής ευθύνης και διαφάνειας. Επιπλέον, η βιβλιογραφική έρευνα ανέδειξε περαιτέρω συστατικά που διαθέτουν οι SDGs και που θα βοηθήσουν στην επιτυχία τους: ότι δημιουργήθηκαν μέσα από διαδικασία top-down, ότι επικεντρώνονται στην διαθεσιμότητα υψηλής ποιότητας έγκυρων και αξιόπιστων δεδομένων, ότι επικεντρώνονται στην ποιότητα της εκπαίδευσης, ότι στηρίζουν την ενδυνάμωση των γυναικών, την κινητοποίηση όλων και την συνεργασία με τις τοπικές κοινότητες, ότι είναι περισσότεροι και πιο κατανοητοί κι ότι κινούνται με βάση μία προσέγγιση που αγγίζει το σημείο μηδέν, δηλαδή της πλήρους εξάλειψης των παγκόσμιων προβλημάτων.

Στην προσπάθεια ορισμού της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης συναντήσαμε κάποια εμπόδια αλλά το σημαντικότερο από αυτά ήταν να ορίσουμε τι δεν είναι ΕΚΕ γιατί συγγέεται συχνά με άλλες έννοιες όπως η φιλανθρωπία. Καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η ΕΚΕ είναι εθελοντική, υπεύθυνη πρακτική με χαρακτηριστικά συνέπειας, συνέχειας κι αυτοδέσμευσης από την πλευρά των επιχειρήσεων, που περιστρέφεται γύρω από τους άξονες της αγοράς, της κοινωνίας, του ανθρώπινου δυναμικού και του περιβάλλοντος και που ενσωματώνεται σε όλες τις πρακτικές της επιχείρησης κι αφορά όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) που επηρεάζονται από την λειτουργία μίας επιχείρησης, αλλά και όσα επηρεάζουν αυτή τη λειτουργία. Με βάση αυτόν τον ορισμό, προχωρήσαμε στην ανάλυση του άμεσου θεσμικού πλαισίου που έχει αρχίσει να καλλιεργείται τα τελευταία χρόνια τόσο σε εθνικό, όσο και σε κοινοτικό και διεθνές επίπεδο όσο και στην ανάλυση του έμμεσου θεσμικού πλαισίου που έχει εφαρμογή στην ΕΚΕ. Όσον αφορά το άμεσο θεσμικό πλαίσιο που αφορά την ΕΚΕ, είδαμε ότι ξεκίνησε να αναπτύσσεται τα τελευταία δεκαπέντε (15) χρόνια κι αφορά κυρίως τρία (3) σημαντικά κείμενα υποχρεωτικού και μη υποχρεωτικού χαρακτήρα που έχουν εφαρμογή σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο. Τα κείμενα αυτά είναι το κείμενο του ελληνικού Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τη Στρατηγική για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, η Κοινοτική Οδηγία 2014/95/ΕΕ για τη δημοσίευση μη-χρηματοοικονομικών πληροφοριών και το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών.

Ο στόχος του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τη Στρατηγική για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, το οποίο δεν έχει τεθεί ακόμα σε εφαρμογή καθώς σύμφωνα με το ΠΔ 116/2014 ορίστηκε ως αρμόδια Διεύθυνση επί του Σχεδίου η σχετική Διεύθυνση Θεσμικών Ρυθμίσεων της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή, ορίστηκε ως εξής: «να διαμορφώσει το πλαίσιο για την εμπέδωση και ουσιαστική εφαρμογή των αρχών της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις σύμπραξης μεταξύ επιχειρήσεων και όλων όσων επηρεάζονται από την επιχειρηματική δραστηριότητα. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η κατανόηση εκ μέρους όλων των ενδιαφερομένων μερών (επιχειρήσεων, εργαζομένων, καταναλωτών, επιχειρηματικών φορέων, τοπικών κοινωνιών, μη κυβερνητικών οργανώσεων, Πολιτείας, κ.λπ) των πλεονεκτημάτων που απορρέουν από την υιοθέτηση της ΕΚΕ, με απώτερο σκοπό τη βιώσιμη ανάπτυξη με οικονομική μεγέθυνση, περιβαλλοντική μέριμνα και κοινωνική

συνοχή.» Κατά την ανάλυση του σχεδίου, καταλήξαμε στο γεγονός ότι είναι ξεκάθαρη η εναρμόνιση του με την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης και η πρόταση του για την εργαλειακή χρήση της ΕΚΕ για την επίτευξη των Στόχων. Τα συμπεράσματα του Σχεδίου για την υλοποίηση της στρατηγικής ΕΚΕ και την εφαρμογή της σε εθνικό επίπεδο συνοψίζονται σε τέσσερις λέξεις-κλειδιά ως: ευθύνη, συνεργασία, δράση, διάχυση.

Η Οδηγία 2014/95/ΕΕ ορίζει ότι «ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις θα πρέπει να καταρτίζουν μια μη χρηματοοικονομική κατάσταση που θα περιέχει τουλάχιστον πληροφορίες για περιβαλλοντικά θέματα, κοινωνικά θέματα και θέματα σχετικά με τους εργαζομένους, τον σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, την καταπολέμηση της διαφθοράς και θέματα σχετικά με τη δωροδοκία», δηλώνοντας ως ξεκάθαρη τη συσχέτιση της Οδηγίας τόσο με τις αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών, όσο και με τους πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης και με τους άξονες της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Οι πληροφορίες τις οποίες υποχρεώνονται αυτές οι εταιρίες να δημοσιεύουν αφορούν την κοινωνία άρα τον κοινωνικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης, το περιβάλλον άρα τον περιβαλλοντικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης, την αγορά-διαφθορά άρα τον οικονομικό πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης και το ανθρώπινο δυναμικό που εντάσσεται κι αυτό στον κοινωνικό πυλώνα. Η οδηγία θέτει τις επιχειρήσεις με έδρα την Ευρωπαϊκή Ένωση απέναντι στην ευθύνη τους να λειτουργούν ως παγκόσμιοι εταιρικοί πολίτες κι όχι ως τμήματα της παγκόσμιας παραγωγικής διαδικασίας. Η οδηγία, παρόλο που η εφαρμογή της είναι υποχρεωτική για τις επιχειρήσεις που υπόκεινται στα κριτήρια της, δεν τις υποχρεώνει να εφαρμόζουν πρακτική ΕΚΕ, αλλά να αποτυπώνουν σε ετήσια βάση πληροφορίες βιωσιμότητας. Με αυτό τον τρόπο, οδηγεί τις επιχειρήσεις να χαράσσουν στρατηγική ΕΚΕ και να την εφαρμόζουν, ώστε να διαθέτουν υλικό που να μπορούν να αποτυπώσουν, υποχρεώνοντάς τις έμμεσα στην εφαρμογή ΕΚΕ.

Τέλος, το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών που αποτελεί μία στρατηγική πρωτοβουλία για επιχειρήσεις που δεσμεύονται εθελοντικά στην ευθυγράμμιση των στρατηγικών τους με τις δέκα παγκόσμιες αρχές του Συμφώνου στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της εργασίας, του περιβάλλοντος και της καταπολέμησης της διαφθοράς, ευνοεί την υλοποίηση μίας καινούργιας πολυδιάστατης μορφής συνεργασίας που θα έχει ως στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία κι οικονομία. Επιπλέον, συνδέεται άμεσα με την δημοσίευση έκθεσης

αιφορίας (sustainability report) ή αλλιώς έκθεση μη χρηματοοικονομικής κατάστασης που επιβάλει η κοινοτική Οδηγία 2014/95/ΕΕ, καθώς η ίδια η Οδηγία θέτει ως ένα από τα πρότυπα αποτύπωσης και δημοσιοποίησης πληροφοριών την ετήσια έκθεση προόδου (COP-Communication on Progress) πάνω στις δέκα αρχές που υποβάλλουν τα μέλη του Συμφώνου. Παρατηρούμε ότι τα τρία κείμενα συνδέονται σε πολλά σημεία δημιουργώντας ένα ολιστικό θεσμικό πλαίσιο για την ΕΚΕ και τη σύνδεση της με τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Όσον αφορά το έμμεσο θεσμικό πλαίσιο, η βιβλιογραφική έρευνα έδειξε ότι αφορά τη νομοθεσία που άπτεται των τεσσάρων αξόνων της ΕΚΕ και συγκεκριμένα την εργασιακή νομοθεσία, την περιβαλλοντική νομοθεσία, τη νομοθεσία που αφορά τα κοινωνικά και τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη νομοθεσία που αφορά τη διαφθορά και την αντιανταγωνιστική συμπεριφορά. Σε αυτό το σημείο προέκυψε και το ερώτημα κατά πόσο μπορεί να επιβληθεί η νομοθετική συμμόρφωση στις επιχειρήσεις για μία εθελοντική πρακτική όπως η ΕΚΕ. Καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει αντίφαση μεταξύ του εθελοντικού χαρακτήρα της ΕΚΕ και της νομοθετικής συμμόρφωσης γιατί ουσιαστικά οι επιχειρήσεις σε πρώτο στάδιο υποχρεούνται να τηρούν τη νομοθεσία που έμμεσα άπτεται της ΕΚΕ, ανεξαρτήτως όμως αν διαθέτουν στρατηγική ΕΚΕ. Επιπλέον, καμία νομοθεσία δεν υποχρεώνει οποιαδήποτε επιχείρηση να υλοποιεί πρακτικές ΕΚΕ, για αυτό και παραμένει ξεκάθαρα αποτέλεσμα εθελοντικής δέσμευσης.

Στη συνέχεια εξετάσαμε το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι επιχειρήσεις στο θέμα της επίτευξης της βιώσιμης ανάπτυξης όπως ορίζεται αυτός σε δύο μεγάλα διεθνή κείμενα: στο πρόγραμμα δράσης της agenda 21 που ήταν αποτέλεσμα της Συνδιάσκεψης του Ρίο το 1992 και το πλάνο εφαρμογής της παγκόσμιας Συνδιάσκεψης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη το 2002. Σε αυτά τα κείμενα δηλώνεται ξεκάθαρα ότι οι επιχειρήσεις μπορούν να συμβάλλουν στην διαδικασία επίτευξης της Βιώσιμης Ανάπτυξης μέσω της καθαρότερης παραγωγής, της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας, της αλλαγής των προτύπων παραγωγής και κατανάλωσης με αντίστοιχα πιο βιώσιμα και μέσω της σωστής διαχείρισης των πόρων. Στα πλαίσια της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας, μελετήσαμε πώς μπορεί να λειτουργήσει η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε σχέση με τη βιώσιμη ανάπτυξη και καταλήξαμε ότι η σύνδεσή τους είναι στενή σε επίπεδο αξιών, σε επίπεδο εννοιολογικού περιεχομένου, επίπεδο πυλώνων-αξόνων και σε επίπεδο ενδιαφερόμενων μερών, σύνδεση που έχει

αποτυπωθεί τόσο σε κοινοτικά όσο και σε διεθνή κείμενα. Η ΕΚΕ διαπιστώθηκε στην πορεία ότι μπορεί να λειτουργήσει ως εργαλείο για την επίτευξη των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης, εφόσον οι επιχειρήσεις ακολουθήσουν δύο κείμενα-εγχειρίδια για αυτό το σκοπό: την αναφορά του Οικουμενικού Συμφώνου του 2015 και την αναφορά του Sustainable Development Goals Fund. Σύμφωνα με το κείμενο του Οικουμενικού Συμφώνου, τα βασικά συστατικά που χρειάζονται για την ενσωμάτωση των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι τρία: η δέσμευση της ηγεσίας, η συνεργασία και η διαφάνεια. Παράλληλα, η αναφορά του Sustainable Development Goals Fund δηλώνει ξεκάθαρα ότι: «Κάθε εταιρεία ,μικρή και μεγάλη , έχει τη δυνατότητα να πετύχει μια πολύ σημαντική συμβολή για την επίτευξη της οικονομικής , κοινωνικής και περιβαλλοντικής προόδου .Αυτό μπορεί να γίνει μέσω βασικών επιχειρηματικών λειτουργιών και «αλυσίδων αξίας» (value chain), κοινωνικών επενδύσεων, φιλανθρωπικών εισφορών και προσπαθειών ευαισθητοποίησης.».

Επιπρόσθετα της βιβλιογραφικής έρευνας, προβήκαμε σε διενέργεια ποιοτικής έρευνας με σκοπό να αποσπάσουμε την άποψη ειδικών της Εταιρική Κοινωνική Ευθύνης και να καταλήξουμε σε κάποια ασφαλή συμπεράσματα για τέσσερα κυρίαρχα θέματα που αφορούν τα θέματα της ΕΚΕ, της βιώσιμης ανάπτυξης, των στόχων της και της συσχέτισή τους. Αρχικά, όσον αφορά τη σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την έννοια βιώσιμης ανάπτυξης, η έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι σήμερα αυτές οι δύο έννοιες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες κι ότι η υπευθυνότητα αποτελεί προϋπόθεση για να μπορέσει μία επιχείρηση να μιλήσει για την έννοια της βιωσιμότητας μέσα από διαδικασίες διαβούλευσης με τους συμμετόχους της, η εμπλοκή των οποίων ορίζει το βαθμό δέσμευσης και τον τρόπο ανταπόκρισης των επιχειρήσεων σε αιτήματα που αφορούν την ΕΚΕ και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Όσον αφορά τη συνεισφορά μίας επιχείρησης που έχει ενσωματώσει στρατηγική ΕΚΕ στη λειτουργία της στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs), οι τελευταίοι ορίστηκαν ως «μία κοινή γλώσσα για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη». Τέλος, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η κάθε επιχείρηση δεν μπορεί να αναλάβει δράσεις για όλους τους στόχους, όμως οι στόχοι μπορούν να αποτελέσουν οδηγό χάραξης στρατηγικής ΕΚΕ που θα πρέπει να είναι συνυφασμένη με θέματα

ουσιαστικότητας (materiality) βιώσιμης ανάπτυξης της κάθε επιχείρησης, τα οποία θα έχουν προκύψει από διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους. Το θέμα της αξίας που προσδίδει η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών σε μία επιχείρηση αναδείχθηκε σε πολύ σημαντικό καθώς προσθέτει στην αξία της εταιρίας, αυξάνει την κερδοφορία αλλά παράλληλα προσφέρει ένα πολυδιάστατο χώρο μάθησης και ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών ΕΚΕ και βιώσιμης ανάπτυξης. Επιπλέον, τονίστηκε η αξία του ως διεθνές πρότυπο αποτύπωσης και ως διεθνές πλαίσιο για κατ' ελάχιστον εφαρμογή των θεμάτων της ΕΚΕ και της βιώσιμης ανάπτυξης το οποίο απουσίαζε πριν από την ενεργοποίηση του Συμφώνου. Όσον αφορά την συνεισφορά της υπογραφής του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών στην επίτευξη των Στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, αποδείχθηκε ότι η σύνδεση τους είναι άρρηκτη καθώς οι 10 αρχές του είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό συνυφασμένες με τους 17 Στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης και μπορούν να αποτελέσουν οδηγό δράσης για αυτή την επίτευξη. Οι σημαντικές προϋποθέσεις όμως για τη λειτουργία αυτής της συνεισφοράς είναι ο βαθμός συμμετοχής των φορέων (κυβερνήσεων, επιχειρήσεων, οργανισμών, τοπικών κοινωνιών) κι ο βαθμός δέσμευσης τους στην επίτευξη των Στόχων όπως και στην υποχρέωση στη παρακολούθηση και λογοδοσία αυτών. Τέλος, όσον αφορά το ισχυρό θεσμικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία έτη σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο και αφορά την ΕΚΕ και κατά πόσο μπορεί να βοηθήσει ή να εμποδίσει την επίτευξη των Στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών, το θέμα εγείρει πολλές συζητήσεις και είναι αρκετά πρόσφατο για να μπορέσουμε να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα. Το βέβαιο συμπέρασμα είναι ότι ο πλουραλισμός των εργαλείων αποτελεί σημαντικό στοιχείο εξέλιξης για την επίτευξη των Στόχων με την προϋπόθεση το θεσμικό πλαίσιο να λειτουργήσει ως έμπνευση κι επιχειρηματικό κίνητρο ανάπτυξης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις επιχειρήσεις και όχι σαν άλλη μια νομική επιβαρυντική υποχρέωση.

Το γενικότερο συμπέρασμα της εργασίας είναι ότι η επίτευξη των Στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης είναι εφικτή μέσω της ΕΚΕ και των νομοθετικών εργαλείων της κάτω από μια ολιστική προσέγγιση και με βάση τη συνεργασία και τη δέσμευση όλων των ενδιαφερομένων μερών της επιχειρηματικής κοινότητας υπό το πρίσμα της συνειδητοποίησης ότι η βιώσιμη ανάπτυξη με την ισόρροπη εξέλιξη όλων των πυλώνων της είναι μονόδρομος για τη σημερινή παγκόσμια κοινότητα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΑΠΟ ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΟΥΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΕΣ

I. Αλεξίου Μαρία, πρόεδρος του Ελληνικού Δικτύου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, manager Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, Όμιλος TITAN

1. Πώς ορίζετε τη σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης όπως αυτή έχει οριστεί στην Agenda 21;

Ουσιαστικά ο ίδιος ο ορισμός της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης εμπεριέχει και την έννοια της κοινωνικής ευθύνης ή κοινωνικής υπευθυνότητας. Το να λειτουργεί μία επιχείρηση με ένα βαθμό συνείδησης που σέβεται τις ανάγκες των επόμενων γενεών προϋποθέτει την υπευθυνότητα και μάλιστα την κοινωνική υπευθυνότητα σε βαθμό κοινωνικής συνείδησης. Είναι άρρηκτα συνδεδεμένες οι έννοιες γιατί η υπευθυνότητα αποτελεί προϋπόθεση για να μπορέσει μία επιχείρηση να μιλήσει για την έννοια της βιωσιμότητας και την αιφόρο ανάπτυξη.

2. Με ποιο τρόπο μπορεί μία επιχείρηση που έχει ενσωματώσει στρατηγική ΕΚΕ στη λειτουργία της να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs);

Μία επιχείρηση εφόσον έχει δεσμευτεί να ακολουθήσει τη λογική της υπεύθυνης επιχειρηματικότητας, οι στόχοι βιωσιμότητας, όπως τέθηκαν με την απόφαση του περασμένου Σεπτεμβρίου, της δίνουν δύο ουσιαστικά πλεονεκτήματα. Το πρώτο πλεονέκτημα είναι να μπορέσει να εστιάσει σε συγκεκριμένες προτεραιότητες σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο γιατί κάθε επιχείρηση λειτουργεί ταυτόχρονα και στα δύο επίπεδα, είτε σε διεθνές επίπεδο εφόσον αποτελεί ένα κρίκο στην παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα. Αυτό που είναι χαρακτηριστικό πλέον με την ύπαρξη των SDGs είναι ότι εφόσον η επιχείρηση έχει ενστερνιστεί την ΕΚΕ, έχει υιοθετήσει αυτή τη φιλοσοφία του επιχειρείν, τότε μπορεί πραγματικά από τους 17 στόχους, κάνοντας τη δική της αξιολόγηση, να επιλέξει αυτά που έχουν τη μεγαλύτερη σημασία ή

μεγαλύτερη σχέση με τη δική της δραστηριότητα. Ταυτόχρονα να μπορέσει υλοποιώντας πρωτοβουλίες για τις προτεραιότητες που επιλέγει σε κάθε επίπεδο και να καταφέρει να μετρήσει το αποτέλεσμα αυτών των δράσεων που έχει αναλάβει και υλοποιεί. Ας πάρουμε ένα παράδειγμα με το νερό: για τον κλάδο τσιμέντου το νερό δεν είναι τόσο σημαντικό, παρόλα αυτά επειδή σε κάποιες περιοχές που δραστηριοποιείται η εταιρία, μπορεί το νερό να είναι είδος που οι κάτοικοι στερούνται, μπορεί η εταιρία να θεωρήσει το συγκεκριμένο θέμα σημαντικό και να επενδύσει σε θέματα και δράσεις που αφορούν το νερό σε τοπικό επίπεδο. Συνεπώς όταν παρουσιάζει τις προτεραιότητες της μπορεί να εξηγήσει πιο εύκολα πια γιατί το νερό αποτελεί ένα διεθνή στόχο αλλά και ένα τοπικό στόχο, άρα το εξηγεί καλύτερα και στους stakeholders της λόγω της ύπαρξης των SDGs. Αφού λοιπόν υλοποιήσει τις δράσεις, θα μπορέσει να δείξει τι αποτέλεσμα μετρήσιμο ποιοτικά και ποσοτικά είχαν οι δικές της πρωτοβουλίες στο συγκεκριμένο θέμα που είναι και εθνικής εμβέλειας και τοπικής εμβέλειας. Άρα η ύπαρξη των SDGs δίνουν μία νέα ευκαιρία και στις επιχειρήσεις και στους stakeholders να ενώσουν τις δυνάμεις τους για συγκεκριμένες πρωτοβουλίες που είναι σημαντικές σε όλα τα επίπεδα, να ξεκαθαρίσουν πώς οι δράσεις τους επηρεάζουν τους στόχους αυτούς και φέρνουν συγκεκριμένα μετρήσιμα αποτελέσματα για κάθε στόχο. Μετά από 20 χρόνια που μιλάμε για κοινωνική ευθύνη και για εταιρική κοινωνική ευθύνη, επιτέλους έχουμε μία κοινή γλώσσα να μιλήσουμε κι αυτή η γλώσσα λέγεται sustainable development goals.

3. Ποια θεωρείτε ότι είναι η αξία που προσδίδει η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) σε μία επιχείρηση;

Η αξία που προσδίδει η υπογραφή των δέκα αρχών είναι ότι η επιχείρηση υιοθετεί τα ισχύοντα σε διεθνές πλαίσιο και τις βέλτιστες πρακτικές που μπορεί να εφαρμόσει σε διεθνές πλαίσιο. Σε μια εποχή που το θεσμικό πλαίσιο και το εθνικό πλαίσιο έχει γίνει θολό, όπως για παράδειγμα στη χώρα μας όπου το τοπίο είναι θολό για παράδειγμα σε θέματα διαφθοράς και δεν γνωρίζουμε τι ισχύει και τι όχι και πώς εφαρμόζεται και ποιο είναι το σημείο αναφοράς, έχοντας τις 10 αρχές στο πίσω μέρος του μυαλού μας, τα πράγματα γίνονται ξεκάθαρα και σαφή. Εφόσον μία επιχείρηση έχει προσυπογράψει αυτό το πλαίσιο και προσπαθεί να τηρεί τις αρχές αυτές που είναι συμβατές με τις διεθνείς συνθήκες, είναι ξεκάθαρο ότι πάει ένα βήμα παραπέρα

απ'ότι μπορεί να ισχύει σε εθνικό επίπεδο. Άρα ακόμα κι αν σε μία χώρα που κάποια από τα βασικά εργασιακά δικαιώματα βρίσκονται σε μία κατάσταση αμφισβήτησης ή αναστολής σε σχέση με αυτά που προβλέπουν οι διεθνείς συνθήκες, για την επιχείρηση που έχει υπογράψει το Σύμφωνο, είναι ξεκάθαρο ότι δεν υπάρχει ούτε κενό, ούτε αμφισβήτηση. Εφαρμόζει αυτό που οι διεθνείς συνθήκες προβλέπουν και που είναι ξεκάθαρο ότι μπορεί να έχει σημασία και για την επιχείρηση και για τα ενδιαφερόμενα μέρη. Οι αρχές δίνουν στις επιχειρήσεις την ευκαιρία να είναι σίγουρες ότι εφαρμόζουν κατ' ελάχιστον τις αρχές της κοινωνικής υπευθυνότητας.

4. Θεωρείτε ότι η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) από φορείς κι επιχειρήσεις μπορεί να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs); Αν ναι, με ποιο τρόπο;

Σαφέστατα μπορεί να συνεισφέρει, εφόσον οι επιχειρήσεις είναι οργανισμοί που θα πρέπει να χτίσουν πάνω στη λογική των στόχων, των περιοχών προτεραιότητας και των μετρήσεων των αποτελεσμάτων που επιδιώκονται μέσα από συγκεκριμένες παρεμβάσεις. Έχοντας τις 10 αρχές σαν βάση, η κάθε επιχείρηση το πρώτο πράγμα που μπορεί να κάνει είναι να αξιολογήσει που βρίσκεται σήμερα σε σχέση με την εφαρμογή των 10 αρχών. Από αυτή την αξιολόγηση, στα σημεία που θα προκύψουν κενά, η επιχείρηση θα πρέπει να επενδύσει περισσότερο για να μπορέσει να καλύψει τα κενά αλλά και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις να περάσει στο επόμενο επίπεδο που θα της δώσει την ευκαιρία σε κάποιες περιοχές να δημιουργήσει περαιτέρω των υποχρεώσεων της και να δημιουργήσει αυτό που αποκαλούμε και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Αν για παράδειγμα μία επιχείρηση καταφέρει σε θέματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος να προχωρήσει ένα βήμα παραπέρα από τα προαπαιτούμενα από το διεθνές πλαίσιο, αυτό το επιπλέον που θα κάνει η επιχείρηση θα της δώσει προστιθέμενη αξία και σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας και σε επίπεδο προοπτικής, εφόσον πλέον σήμερα είναι προφανές ότι δεν πρέπει μία επιχείρηση να περιμένει το νόμο να της επιβάλλει τι πρέπει να κάνει αλλά να είναι ένα βήμα πιο μπροστά και να διαμορφώνει τις συνθήκες που θα είναι βιώσιμες στο μέλλον.

5. Κατά τη γνώμη σας, το ισχυρό θεσμικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία έτη σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο και αφορά την

EKE (σχέδια δράσης, οδηγίες, ISO κ.α.), αποτελεί τροχοπέδη ή εργαλείο στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs); Παρακαλώ αιτιολογήστε την άποψή σας.

Γενικώς πιστεύω, ότι δεν είναι οι νόμοι που δημιουργούν το πρόβλημα αλλά ο τρόπος με τον οποίον εφαρμόζονται και αν λειτουργούν μονοδιάστατα και όχι πολυδιάστατα. Σαφέστατα δεν υποστηρίζω ότι η θεσμοθέτηση της EKE ή η επιβολή της δια νόμου μπορεί να λειτουργήσει ενισχυτικά ώστε να διαμορφώσουμε τέτοιου είδους αντιλήψεις. Ωστόσο, θα έλεγα ότι η κοινοτική οδηγία για δημοσίευση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών αλλά και μια σειρά από άλλες θεσμικές πρωτοβουλίες που αφορούν το πώς και η κοινοτική αλλά και η διεθνής πολιτική θα δώσει την ευκαιρία για μεγαλύτερη προσήλωση σε τέτοια θέματα, έχουν την αξία τους και θα μπορούσαν να συνεισφέρουν ακόμα περισσότερο εφόσον προάγουν την έννοια της κοινωνικής ευθύνης από όλες τις πλευρές. Η κοινωνική ευθύνη δεν είναι κάτι που αφορά μόνο τις επιχειρήσεις αλλά και την ακαδημαϊκή κοινότητα, και τις ΜΚΟ, και εμάς ως πολίτες και τους κρατικούς φορείς, είναι ζητούμενο από όλους. Συνεπώς, εφόσον το θεσμικό πλαίσιο προωθεί αυτή την αντίληψη και την υπευθυνότητα σε όλους τους διαφορετικούς ρόλους, έχει σημασία να αποδίδει τα μέγιστα. Αν όμως αποτελεί μια μονοδιάστατη, μονόπλευρη προσέγγιση και είναι μόνο κάποιες υποχρεώσεις που πρέπει να επιβληθούν για να καταλήξουν σε ένα είδος καινούργιου πρόστιμου για τις επιχειρήσεις, δεν είναι ωφέλιμη. Η κοινοτική οδηγία ορίζει ότι η επιχείρηση πρέπει να συμμορφώνεται κατ' ελάχιστο με το διεθνές πλαίσιο και συγκεκριμένα με τις 10 αρχές, άρα ένας απολογισμός πρέπει να δηλώνει κατά πόσο η επιχείρηση έχει ενσωματώσει τις αρχές και βοηθάει την ίδια την επιχείρηση να ελέγξει την πρόοδο της με βάση αυτές και ποιοι είναι οι κίνδυνοι που θα κληθεί να αντιμετωπίσει εφόσον δεν είναι συνεπής με αυτές. Άρα η οδηγία όπως έχει διαμορφωθεί, εφόσον δεν διαστρεβλωθεί από το εθνικό δίκαιο και δεν γίνει πιο περίπλοκη, προωθεί την έννοια της διαφάνειας και ζητάει από τις επιχειρήσεις το αυτονόητο: τη δέσμευση στις 10 αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου που μας αφορά όλους. Με αυτή την απλοϊκή λογική η οδηγία προσπαθεί να βάλει τις επιχειρήσεις σε μία λογική αυτοδέσμευσης, αυτοαξιολόγησης και στοχοθέτησης. Το θεσμικό πλαίσιο μπορεί να βοηθήσει εφόσον λειτουργήσει προαγωγικά για την προώθηση των εννοιών της αξιολόγησης, της συγκριτικής αξιολόγησης και της επιβράβευσης από τους stakeholders.

II. Βρεττός Άρης (Vrettos Aris), Director, Open Programmes at University of Cambridge Institute for Sustainability Leadership¹⁹⁸

1. Πώς ορίζετε τη σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης όπως αυτή έχει οριστεί στην Agenda 21;

In theory, CSR/Cr or corporate sustainability reflects a company's commitment and ambition to contribute to sustainable development and respond to society's expectations. As social and environmental challenges have intensified and stakeholder pressures on transparency and action increased, this commitment has moved from voluntary, add-on contributions to more substantial and increasingly legally or effectively binding expectations.

Naturally, companies exhibit different degrees of commitment and ambition, as well as different ways of demonstrating these, for example by integrating into core business strategies, innovation and advocacy, depending on the business context and the sophistication and credibility of key stakeholders, such as civil society, authorities and business partners. For example, the existence of a well informed and organised NGO movement and a dynamic business sector in the UK has raised the bar for on company standards of performance and ... ; weak governance structures and implementation practices in countries like Bangladesh have allowed for lower ethical and operating standards in practice in many factories; the existence of a strong entrepreneurial culture in the US means that many companies there tend to use sustainability as a driver for innovation- designing new products and services in respond to social and environmental needs; in countries like Greece, where the business sector remains fragmented and public awareness of SD issues is low (large) companies continue to invest mainly in charitable-type contributions.

¹⁹⁸ Οι απαντήσεις δόθηκαν στα αγγλικά λόγω μεγαλύτερης ευχέρειας του συνεντευξιαζόμενου.

2. Με ποιο τρόπο μπορεί μία επιχείρηση που έχει ενσωματώσει στρατηγική ΕΚΕ στη λειτουργία της να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs);

To start with, integrating sustainability into the way the business operates is neither easy nor common and often what is perceived or communicated as an integrated sustainable business strategy is not more than a portfolio of thoughtful initiatives. A truly sustainable business would set its strategic priorities so that it is able to respond to pressing SD issues; it would integrate SD into its product/ service development process to create offerings with minimal environmental impact and high social benefits; it would explicitly consider SD risks in its risk assessments; it would equip key staff with the knowledge to manage SD priorities effectively; it would allocate the same financial assets and resources to address SD priorities as it does with market and financial requirements; it would value the environment, and more specifically natural resources, fairly and accurately in its accounts; and so on.

Companies that are moving in that direction can support SDGs- or sustainability more broadly- in many ways, for example, by operating ethically and transparently, promoting good governance and trust in society; develop or adopt solutions towards that reduce carbon emissions, such as renewable energy; would work with other partners in business, government and society to create incentives in order to change unsustainable practices and behaviours; invest in building social cohesion and resilience by, for example, creating meaningful employment, discouraging discrimination, paying suppliers a living wage. Above all, such a company would regularly revisit its social purpose to ensure it is able to continue to operate in a thriving society.

To do that most companies will need to make fundamental changes to their business model and how they create value, a shift that only handful are exploring even though many are claiming to have achieved.

3. Ποια θεωρείτε ότι είναι η αξία που προσδίδει η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) σε μία επιχείρηση;

The UNGC is a helpful organising framework for companies operating in markets with less advanced sustainable business practices and a good starting point for organisations looking to begin their sustainability journey. It also serves as a helpful reminder of the full extent of societal expectations, from environment to human rights and corruption, creating a reasonable minimum standard for all.

Of course, as a set of guiding principles the UNGC cannot possibly help companies integrate SD in their core priorities and strategies and enable them to utilise their core strengths- skills, finances, networks, products/ services- to meet SD goals. There is also the risk that this becomes a box ticking exercise and companies will assign, as they have, the management of such frameworks into isolated CSR teams who have little influence or relationship with the core management of the business.

4. Θεωρείτε ότι η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) από φορείς κι επιχειρήσεις μπορεί να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs); Αν ναι, με ποιο τρόπο;

As per above. If the real question is ‘would we achieve the SDGs if all the companies sign up to the UNGC’ the answer has to be no, we wouldn’t, and we would indeed be very far from solving some fundamental and urgent challenges, such as accelerating climate change or widening inequality. The other issue of course is to what extent signing up to a voluntary set of principles can ever translate into the equivalent business action across a company’s supply chain or an organisation’s/ institutions’ sphere of influence. That said, it could be a good and sensible first step for many organisations and possibly create the space for further steps.

5. Κατά τη γνώμη σας, το ισχυρό θεσμικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία έτη σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο και αφορά την ΕΚΕ (σχέδια δράσης, οδηγίες, ISO κ.α.), αποτελεί τροχοπέδη ή εργαλείο στην επίτευξη των στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών (UN

Sustainable Development Goals-SDGs); Παρακαλώ αιτιολογήστε την άποψή σας.

I would argue that the framework around sustainability issues remains surprisingly weak, despite the proliferation of various standards and principles. Many of these are non-binding, non-enforcing requirements that have been designed based on the principle of what is possible given today's performance rather than what is needed given the trends, trajectories and boundaries of the earth system and social dynamics. In short, they are easy to meet and not-ambitious enough and can often stifle innovation needed by setting a low minimum standard.

We have seen how good, smart and forward looking regulation based on scientific evidence and/or the evolution of values can make the necessary difference, such as in the Montreal protocol, some of EU's regulations around chemicals and harmful substances, the progressive environmental legislation in California's and of course, much earlier, with the abolition of slavery, where the economic agents of the time had to abandon the very system that their wealth was being built upon because it was no longer socially acceptable. There are also good examples of collaborative initiatives within and across sectors with powerful outcomes and/or significant potential, such as the Marine Stewardship Council, various ethical trading and sourcing initiatives, progressive business advocacy groups such as the Corporate Leaders Group who are pushing for action on climate change. Collaboration, innovation and informed leadership are central to such outcomes.

III. Γεωργόπουλος Γεράσιμος, προϊστάμενος Θεσμικών Ρυθμίσεων & ΓΕΜΗ, Υπουργείο Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, Γενική Γραμματεία Εμπορίου & Προστασίας Καταναλωτή, Γενική Δ/νση Αγοράς, Δ/νση Εταιριών & ΓΕΜΗ

1. Πώς ορίζετε τη σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης όπως αυτή έχει οριστεί στην Agenda 21;

Για να σας απαντήσω πλήρως αντικειμενικά θα πρέπει να έχουμε στο μυαλό μας ότι όταν μιλάμε για **αειφόρο ανάπτυξη** ή **βιώσιμη ανάπτυξη** αναφερόμαστε **αποκλειστικά και μόνο στην οικονομική ανάπτυξη με παραμέτρους την αειφορία/βιωσιμότητα.**

Επομένως ο όποιος σχεδιασμός (για οικονομική ανάπτυξη) υλοποιείται βάσει κανόνων:

- για την προστασία του περιβάλλοντος (πολύ πέραν της κανονιστικής/νομοθετικής συμμόρφωσης) &
- για την διατήρηση της βιωσιμότητας¹⁹⁹ (επίσης πολύ πέραν πέραν της κανονιστικής/νομοθετικής συμμόρφωσης)

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι οι οικονομικές μονάδες θα πρέπει να επιχειρούν βάσει όχι μόνο οικονομικών κριτηρίων αλλά έχοντας υπόψη τους (σε κάθε σχεδιασμό, σε κάθε πράξη, σε κάθε ενέργεια κτλ.) την αειφορία/βιωσιμότητα και φυσικά το ειδικό περιβάλλον μέσα στο οποίο επιχειρούν. Επομένως αν και σκοπός της οικονομικής μονάδας είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους η προσαρμογή σε κοινωνικά υπεύθυνη στρατηγική και πρακτική θέτει φραγμούς στην βραχυπρόθεσμη επιδίωξη (κέρδος). Για τους λόγους αυτούς υπάρχει ο ελληνικός ορισμός της ΕΚΕ ο οποίος έχει και ειδικά βαρύτητα, συνδέεται με το περιεχόμενο της Ατζέντας και ο οποίος είναι: *“Εταιρική κοινωνική Ευθύνη ορίζεται ως η υπευθυνότητα με την οποία η επιχείρηση / οργανισμός ασκεί τις δραστηριότητές της ως προς τους ανθρώπους, την κοινωνία και*

¹⁹⁹ Εδώ ο ίδιος όρος «βιωσιμότητα» ενσαρκώνει και μία αντίθεση η οποία κατά την γνώμη μου δεν διατυπώνεται πουθενά. Η βιωσιμότητα στοχεύει στην παραγωγή αγαθών με τη μικρότερη δυνατή σπατάλη πόρων/υλών (φυσικών) έτσι ώστε να υπάρχει ισοζύγιο. Για να παραχθούν χ μονάδες αγαθού να απαιτηθούν χ μονάδες πόρων/υλών. Ωστόσο αυτό που γνωρίζουμε στην πράξη είναι το ισοζύγιο αυτό δεν υπάρχει και πάντα θα απαιτείται χ+(κάποιο ποσοστό επιπλέον πρώτων υλών). Καμία οικονομία ή οντότητα δεν το έχει επιτύχει και για το λόγο αυτό χρησιμοποιείται ο όρος «ο ρυθμός εκμετάλλευσης να είναι μικρότερος του ρυθμού ανανέωσης των φυσικών πρώτων/υλών» που δεν είναι αντικειμενικός.

το περιβάλλον και αποτελεί εθελοντική ενεργοποίηση πέραν των κανονιστικών απαιτήσεων. Αποτελεί εθελοντική ενεργοποίηση πέραν των κανονιστικών απαιτήσεων και δημοσιοποιείται με απόλυτο σεβασμό στο δικαίωμα της πλήρους ενημέρωσης. Σηματοδοτεί τέλος, τη μετάβαση από την επιδίωξη του βραχυπρόθεσμου κέρδους στην επίτευξη του μέσο-μακροπρόθεσμου οφέλους”.

2. Με ποιο τρόπο μπορεί μία επιχείρηση που έχει ενσωματώσει στρατηγική ΕΚΕ στη λειτουργία της να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs);

Η πολλαπλή διάχυση και ενσωμάτωση στην στρατηγική ΕΚΕ της κάθε επιχείρησης των στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών θα έχει ως συνολικό αποτέλεσμα την συνολική αφομοίωση από εκατομμύρια αποδέκτες (επιχειρήσεις) μιας ορθότερης και αρτιότερης επιχειρηματικής συμπεριφοράς. Η κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά είναι αναγνωρίσιμη στις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες ενώ μία «ανεύθυνη» συμπεριφορά έχει επιβλαβή (οικονομικά) αποτελέσματα για την επιχείρηση. Κάθε επιχείρηση είναι προφανές ότι θα ενσωματώνει μερικούς στόχους που τίθενται:

- ✓ στη βάση της αειφορίας και
- ✓ στη βάση κοινωνικά ορθών και αποδεκτών επιπέδων επιχειρηματικής συμπεριφοράς.

Επομένως ο συγκερασμός και των δύο (αειφορίας και κοινωνικής επιχειρηματικής υπευθυνότητας) έχουν ως κοινή συνισταμένη την προαγωγή βιώσιμων επιχειρηματικών μοντέλων και αγορών.

3. Ποια θεωρείτε ότι είναι η αξία που προσδίδει η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) σε μία επιχείρηση;

Η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών «φέρει» στην εσωτερική στρατηγική της εταιρείας ένα ελάχιστο αξιακό πλαίσιο. Το αξιακό αυτό πλαίσιο εκτείνεται πέραν του οικονομικού σκοπού της επιχείρησης και ειδικά στην

περίπτωση των πολυεθνικών επιχειρήσεων δεν υπήρχε. Επομένως η θέσπιση μιας σειράς βασικών αξιών τομείς των ανθρώπινων δικαιωμάτων, των συνθηκών εργασίας, του περιβάλλοντος και της καταπολέμησης της διαφθοράς ήταν ελάχιστο απαιτούμενο και ζητούμενο. Οι επιχειρήσεις κλήθηκαν και καλούνται να εφαρμόσουν μια σειρά δέκα γενικών Αρχών²⁰⁰ όχι γιατί το ήθελαν αλλά γιατί οι κοινωνίες το απαιτήσαν. Η πιστή εφαρμογή των Αρχών αυτών εξασφαλίζει την βελτίωση σε μια σειρά από τομείς με τέτοιον τρόπο που τελικά οι τοπικές κοινωνίες και οικονομίες επωφελούνται στο σύνολο τους. Οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν λοιπόν το αξιακό αυτό πλαίσιο πιστά θα έχουν αναγνωρισιμότητα που είναι σημαντικό στοιχείο εμπορικής δραστηριότητας.

4. Θεωρείτε ότι η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) από φορείς κι επιχειρήσεις μπορεί να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs); Αν ναι, με ποιο τρόπο;

Πιστεύω σημαντικά σε αυτό και ελπίζω στην επίτευξη των στόχων που αυτό θέτει (οικουμενικό σύμφωνο). Ωστόσο υπάρχουν προϋποθέσεις που αφενός μεν άπτονται του βαθμού συμμετοχής των Φορέων (Κυβερνήσεων, Επιχειρήσεων, Οργανισμών, τοπικών Κοινωνιών κτλ) και αφετέρου τον βαθμό δέσμευσης αυτών στην επίτευξη των στόχων. Στο δεύτερο (για το οποίο έχω αμφιβολίες) που είναι και πιο το δύσκολο ο βαθμός λογοδοσίας, διαφάνειας και δημοσιότητας είναι μοχλός «πίεσης» για την καλύτερη και αποδοτικότερη επίτευξη των στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών.

5. Κατά τη γνώμη σας, το ισχυρό θεσμικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία έτη σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο και αφορά την

²⁰⁰ Οι δέκα αρχές είναι: 1. Υποστήριξη και σεβασμός των διεθνώς διακηρυγμένων ανθρώπινων δικαιωμάτων 2. Διασφάλιση ότι δεν συνεργούν σε καταπατήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων 3. Προάσπιση του συνδικαλιζέσθαι και ενεργή αναγνώριση του δικαιώματος για συλλογικές διαπραγματεύσεις 4. Προάσπιση της εξάλειψης κάθε μορφής καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας 5. Κατάργηση της παιδικής εργασίας 6. Εξάλειψη των διακρίσεων σε προσλήψεις και απασχόληση 7. Υποστήριξη προληπτικής προσέγγισης σε περιβαλλοντικές προκλήσεις 8. Ανάλιψη πρωτοβουλιών για προώθηση της περιβαλλοντικής υπευθυνότητας 9. Ενθάρρυνση της ανάπτυξης και διάδοσης τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον 10. Καταπολέμηση της διαφθοράς σε όλες τις μορφές της συμπεριλαμβανομένων του εκβιασμού και της δωροδοκίας.

ΕΚΕ (σχέδια δράσης, οδηγίες, ISO κ.α.), αποτελεί τροχοπέδη ή εργαλείο στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs); Παρακαλώ αιτιολογήστε την άποψή σας.

Καταρχήν με την οδηγία 2014/95/ΕΕ καθιερώθηκε ένα ελάχιστο επίπεδο θεσμικής προσέγγισης των 28 ΚΜ για τις πολύ μεγάλες επιχειρήσεις αναφορικά με έναν πολύ μεγάλο αριθμό μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών που θα πρέπει να παρουσιάσουν οι επιχειρήσεις αυτού του τύπου. Η εν λόγω οδηγία αποτελεί το μοναδικό κανονιστικό πλαίσιο παγκόσμια και δεν υπάρχει ανάλογο πλαίσιο σε καμία άλλη χώρα πλην της Ε.Ε..

Η τάση ωστόσο είναι να υπάρξει μία πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση μέσω εύχρηστων ιντερνετικών μοντέλων παρουσίασης (πλατφόρμες) που θα συνδυάζουν καλές πρακτικές και αποδεκτά εργαλεία. Ήδη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δουλεύει προς αυτή την κατεύθυνση αλλά είναι εξαιρετικά δύσκολα να ποσοτικοποιηθούν τα πάντα για να υπάρξει η πλήρης και αντικειμενική πληροφόρηση. Στους επόμενους μήνες θα έχουμε εξελίξεις από την Ε.Ε.. Όπως αντιλαμβάνεστε τον πλουραλισμό εργαλείων τον εκλαμβάνω ως σημαντικό στοιχείο εξέλιξης για την επίτευξη των στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών.

IV. Παναγιώτης Λουίζος, Senior Coordinator Planning & Strategy at Global Reporting Initiative (GRI)

1. Πώς ορίζετε τη σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης όπως αυτή έχει οριστεί στην Agenda 21;

Το γεγονός πως υπάρχουν δεκάδες ορισμοί για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ) αποδεικνύει πως ενώ υπάρχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο θέμα, είναι πολύ δύσκολο να υπάρξει η απόλυτη αποδοχή ενός και μόνου ορισμού.

Προσωπικά θεωρώ πως η ΕΚΕ, όταν αποτελεί ουσιαστικό κομμάτι της στρατηγικής και ύπαρξης των εταιριών, αντιπροσωπεύει τη συνεισφορά των εταιριών στην κοινή προσπάθεια όλων των stakeholders (κυβερνητικοί οργανισμοί, πανεπιστημιακά ιδρύματα, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, κ.α.) να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη. Είναι ξεκάθαρο πως η επίτευξη αυτού του στόχου απαιτεί συλλογική προσπάθεια και συνεργασία από όλους τους συμμετέχοντες, όχι μόνο από τις εταιρίες.

2. Με ποιο τρόπο μπορεί μία επιχείρηση που έχει ενσωματώσει στρατηγική ΕΚΕ στη λειτουργία της να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs);

Οι 17 SDGS μέχρι το 2030 έχουν συνολικά 169 στόχους, οπότε δε θα είναι ρεαλιστικό να έχουμε την απαίτηση οι επιχειρήσεις να επιδιώξουν την επίτευξη όλων των στόχων. Αυτό που θεωρώ πως θα πρέπει να κάνουν οι επιχειρήσεις είναι να εστιάσουν σε εκείνους τους SDGS που αφορούν περισσότερο τις επιχειρήσεις, αφού έχουν ήδη εξετάσει σε ποιο βαθμό συνδέονται με τη στρατηγική τους. Το sustainability reporting θα έχει σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια επίτευξης των SDGS, καθώς είναι μία διαδικασία που δίνει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις (και τους υπόλοιπους stakeholders) να αξιολογούν την επίδοσή τους και να βελτιώνονται διαρκώς, αλλά και να δημιουργούν καινούργια γνώση.

3. Ποια θεωρείτε ότι είναι η αξία που προσδίδει η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) σε μία επιχείρηση;

Η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών αποτελεί δημόσια δέσμευση της επιχείρησης ότι η βιώσιμη ανάπτυξη είναι ένα θέμα στρατηγικής σημασίας. Αυτή η δήλωση από μόνη της είναι σημαντική, και ας μη ξεχνάμε πως μέχρι πριν από λίγα χρόνια μία τέτοια κίνηση ήταν ανήκουστη.

Ωστόσο, η υπογραφή είναι μόνο η αρχή, και αυτό που πραγματικά έχει αξία είναι πως η επιχείρηση θα δείξει στην πράξη τι πραγματικά σημαίνει αυτή η δέσμευση. Η προσπάθεια να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μια διαρκής διαδικασία και όχι ένα στιγμιαίο γεγονός, όπως είναι μία υπογραφή. Όσες επιχειρήσεις δεν το κατανοήσουν αυτό θα βρεθούν εκτεθειμένες και σε δυσμενέστερη θέση από αυτή που είχαν πριν δεσμευτούν δημόσια. Οτιδήποτε σχετίζεται με τη βιώσιμη ανάπτυξη έχει αξία μόνο εάν είναι αυθεντικό και ουσιαστικό.

4. Θεωρείτε ότι η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) από φορείς κι επιχειρήσεις μπορεί να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs); Αν ναι, με ποιο τρόπο;

Σε συνδυασμό με την απάντησή μου στην ερώτηση 3, θα προσθέσω πως το sustainability reporting θα έχει σημαντικό ρόλο για την επίτευξη των SDGs. Μέσα από τη διαδικασία του sustainability reporting δημιουργείται ένας κοινός κώδικας επικοινωνίας που διευκολύνει το διάλογο μεταξύ όλων των stakeholders, κάτι που είναι απαραίτητο για να καταφέρουμε την επίτευξη των στόχων. Θα επισημάνω και πάλι πως η αξία στην υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών δεν είναι στην υπογραφή, αλλά στο πως η επιχείρηση θα δείξει στην πράξη τι πραγματικά σημαίνει αυτή η υπογραφή.

5. Κατά τη γνώμη σας, το ισχυρό θεσμικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία έτη σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο και αφορά την ΕΚΕ (σχέδια δράσης, οδηγίες, ISO κ.α.), αποτελεί τροχοπέδη ή εργαλείο στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs); Παρακαλώ αιτιολογήστε την άποψή σας.

Μία από τις βασικές θεωρίες στο θέμα της ΕΚΕ αναφέρει πως η ΕΚΕ πηγαίνει πέρα από τα θεσμικά πλαίσια. Επίσης μία άλλη σημαντική θεωρία λέει πως όταν οι επιχειρήσεις κινούνται μέσα στα ίδια θεσμικά πλαίσια, τότε οι επιδόσεις τους στην ΕΚΕ τείνουν να γίνουν παρόμοιες. Τα παραπάνω είναι απολύτως σωστά , όμως αυτό που παρατηρούμε τα τελευταία χρόνια είναι πως χωρίς κάποιο θεσμικό πλαίσιο η προόδος είναι πιθανό να φτάσει μέχρι ενός σημείου. Προσωπικά παραμένω υποστηρικτής της άποψης πως η ΕΚΕ πηγαίνει πέρα από θεσμικά πλαίσια, όμως βλέπω πως ρεαλιστικά η ύπαρξη ενός ισχυρού θεσμικού πλαισίου θα μας βοηθήσει να προχωρήσουμε στο επόμενο στάδιο για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης.

V. Δρ. Λουκογιαννάκης Μάρκος, Γενικός Διευθυντής του Συμβουλίου ΣΕΒ για την Βιώσιμη Ανάπτυξη κι εκπρόσωπος του οργανισμού στο Παγκόσμιο Συμβούλιο Επιχειρήσεων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

1. Πώς ορίζετε τη σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης όπως αυτή έχει οριστεί στην Agenda 21;

Από την εποχή της διατύπωσης της Agenda 21 έχουν διαφοροποιηθεί οι δυο παραπάνω έννοιες σε μια κατεύθυνση σύγκλισης έως και ταύτισής τους, σύμφωνα με κάποιες σύγχρονες ερμηνείες. Αυτό οφείλεται κύρια στην ίδια την εξέλιξη της επιχειρηματικής στρατηγικής στην πράξη και αντανακλάται και στην ποικιλία στην ορολογία των μη χρηματοοικονομικών απολογισμών (απολογισμοί βιωσιμότητας, απολογισμοί εταιρικής υπευθυνότητας, απολογισμοί αειφορίας, integrated reporting κλπ). Προσωπικά, προτιμώ να αντιμετωπίζω την υπεύθυνη επιχειρηματικότητα ως ένα τρίγωνο «εταιρικής διακυβέρνησης – εταιρικής υπευθυνότητας – βιώσιμης ανάπτυξης» με τις τρεις κορυφές να σηματοδοτούν αντίστοιχα τα «**modus operandi – modus vivendi - raison d' être**» της επιχείρησης.

2. Με ποιο τρόπο μπορεί μία επιχείρηση που έχει ενσωματώσει στρατηγική EKE στη λειτουργία της να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs);

Το σύνολο των 17 SDGs των ΗΕ καλύπτει το σύνολο των απαιτούμενων δράσεων για ένα βιώσιμο πλανήτη. Προφανώς η κάθε μεμονωμένη επιχείρηση δεν μπορεί να αναλάβει δράσεις για όλους τους στόχους, όμως η χαρτογράφηση αυτών από τα ΗΕ μπορεί να αποτελέσει οδηγό χάραξης στρατηγικής EKE με κάποια εσωτερικά κριτήρια της κάθε επιχείρησης όπως: η κύρια δραστηριότητά της (core business), ο αντίκτυπος (impact) των δράσεων στον ορίζοντα συμμετόχων της, μελέτες ουσιαστικότητας (materiality assessments) κλπ.

3. Ποια θεωρείτε ότι είναι η αξία που προσδίδει η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) σε μία επιχείρηση;

Η υπογραφή του UNGC από μια επιχείρηση σηματοδοτεί την ένταξή της στην παγκόσμια κοινότητα των υπεύθυνων επιχειρήσεων. Πέραν της βελτίωσης της «φήμης» της εταιρείας (το οποίο είναι από μόνο του σημαντικό), έχει αποδειχθεί ότι η δέσμευση σε αυτές τις αρχές συνεισφέρει θετικά στην **αξία** που δημιουργεί η επιχείρηση, δηλαδή στο άθροισμα της κερδοφορίας (που ενδιαφέρει τους μετόχους της) και του κοινωνικού και περιβαλλοντικού κέρδους (που ενδιαφέρει όλους τους συμμετόχους). Αυτές οι δυο συνιστώσες της παραγόμενης αξίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένες και η βελτίωση της μιας επιφέρει βελτίωση και της άλλης, δηλαδή συμβάλλει σημαντικά στη βιωσιμότητα της εταιρείας.

- 4. Θεωρείτε ότι η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) από φορείς κι επιχειρήσεις μπορεί να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs); Αν ναι, με ποιο τρόπο;**

Η δέσμευση στις αρχές του UNGC και, το σημαντικότερο, η εφαρμογή τους στην πράξη εκ μέρους επιχειρήσεων και φορέων, σημαίνει σε τελευταία ανάλυση ανάληψη και συγκεκριμένων δράσεων οι οποίες εντάσσονται σε κάποιους από τους 17 στόχους, όπως εξηγήσαμε και στο ερώτημα 2.

- 5. Κατά τη γνώμη σας, το ισχυρό θεσμικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία έτη σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο και αφορά την ΕΚΕ (σχέδια δράσης, οδηγίες, ISO κ.α.), αποτελεί τροχοπέδη ή εργαλείο στην επίτευξη των στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών (UN Sustainable Development Goals-SDGs); Παρακαλώ αιτιολογήστε την άποψή σας.**

Ξεκαθαρίσαμε παραπάνω ότι η διεύρυνση της δέσμευσης στην εταιρική υπευθυνότητα, με την αποδοχή κατ' ελάχιστον των 10 αρχών του GC, συμβάλλει σημαντικά στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων βιωσιμότητας. Το ερώτημα που τίθεται είναι στο κατά πόσον ενισχύεται και προωθείται η ΕΚΕ μέσα από ρυθμιστικές πρωτοβουλίες, εθνικές ή διεθνείς.

Υπάρχει μια μεγάλη συζήτηση πάνω στο θέμα αυτό. Οι σύγχρονες επιχειρήσεις που έχουν πρωτοστατήσει στην ΕΚΕ και στη βιώσιμη ανάπτυξη διαχρονικά και έχουν στην πραγματικότητα καθορίσει το περιεχόμενο και τα standards της υπευθυνότητας και της λογοδοσίας σε εθελοντική βάση, αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό τις προσπάθειες επιβολής ρυθμιστικών κανόνων, στην οποία πρωτοστατεί η ΕΕ.

Η προσωπική μου θέση στο ζήτημα στηρίζεται στη γενική αρχή **ότι η κοινωνία προηγείται και η νομοθεσία έπεται**. Οι οποιοσδήποτε ρυθμίσεις θα πρέπει να αντανakλούν τα ελάχιστα επίπεδα αποδοχής της ΕΚΕ από την αγορά, ώστε να μην δημιουργούν στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό και επιπλέον βάρη στις επιχειρήσεις. Αυτή η ελαχιστοποίηση της ρύθμισης θα βοηθήσει στη διάχυση της ΕΚΕ προς μεγαλύτερο αριθμό μικρομεσαίων επιχειρήσεων και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας γενικότερα. Αντίθετα, μια εμπροσθοβαρής υπερρύθμιση μόνο αρνητικά αποτελέσματα μπορεί να επιφέρει στην αγορά και συνεπώς στην πρόοδο προς τη βιώσιμη ανάπτυξη.

VI. Σπανός Μιχάλης, Διευθύνων Εταίρος της Εταιρίας Global Sustain, ειδικός Σύμβουλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τους SDGs, μέλος της Συντονιστικής γραμματείας του Δικτύου του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών στην Ελλάδα

1. Πώς ορίζετε τη σχέση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης όπως αυτή έχει οριστεί στην Agenda 21;

Η ΕΚΕ βάσει της Agenda 21, αναμένεται να αποτελέσει απαραίτητο εργαλείο και στρατηγική προσέγγιση με τους κοινωνικούς εταίρους των επιχειρήσεων για την επίτευξη των στόχων αειφορίας / βιώσιμης ανάπτυξης. Κάθε επιχείρηση μέσω μεθοδολογικών προσεγγίσεων ΕΚΕ θα είναι σε θέση να γνωρίσει τις προσδοκίες των κοινωνικών της εταίρων και να ιεραρχήσει θέματα αειφορίας που θα πρέπει να εντάξει στο επιχειρηματικό της μοντέλο.

2. Με ποιο τρόπο μπορεί μία επιχείρηση που έχει ενσωματώσει στρατηγική ΕΚΕ στη λειτουργία της να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών;

Η στρατηγική ΕΚΕ είναι απαραίτητο να είναι συνυφασμένη με θέματα ουσιαστικότητας (materiality) αειφορίας / βιώσιμης ανάπτυξης της κάθε επιχείρησης, τα οποία θα έχουν προκύψει από διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους, αλλά και μετά από ενδελεχή επιχειρηματική ανάλυση και επίπτωση των στόχων αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών στη λειτουργία και ανάπτυξη κάθε επιχείρησης. Είναι απαραίτητη επίσης η υιοθέτηση βασικών δεικτών αποδοτικότητας (KPIs) της επιχειρηματικής λειτουργίας ως προς τους στόχους αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών. Η επιχείρηση έτσι θα επιτύχει αποτελεσματικότερη διαχείριση κινδύνων, αναγνώριση επιχειρηματικών ευκαιριών και αντιμετώπιση των επιδράσεων της λειτουργίας της ως προς τους στόχους αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών.

3. Ποια θεωρείτε ότι είναι η αξία που προσδίδει η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) σε μία επιχείρηση;

Το Οικουμενικό Σύμφωνο του ΟΗΕ είναι συνυφασμένο με παγκόσμιες αρχές εταιρικής υπευθυνότητας και αποτελεί ένα εξαιρετικό εργαλείο για την υποστήριξη των επιχειρήσεων στη στρατηγική ενσωμάτωση θεμάτων ΕΚΕ και αειφορίας / βιώσιμης ανάπτυξης. Προσφέρει επίσης ένα πολυδιάστατο χώρο μάθησης και ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών ΕΚΕ/αειφορίας, καθώς και ένα παγκοσμίως αποδεκτό τρόπο αποτύπωσης της προόδου των επιχειρήσεων σε αυτά τα θέματα.

4. Θεωρείτε ότι η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών από φορείς κι επιχειρήσεις μπορεί να συνεισφέρει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών; Αν ναι, με ποιο τρόπο;

Η υπογραφή του Οικουμενικού Συμφώνου των Ηνωμένων Εθνών (UN Global Compact) από φορείς κι επιχειρήσεις συνεισφέρει ιδιαίτερα στην επίτευξη των στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών, καθώς οι 10 αρχές του Global Compact είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό συνυφασμένες με τους 17 στόχους αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών. Οι επιχειρήσεις ξεκινώντας με την υιοθέτηση των αρχών του Global Compact είναι μετά σε θέση να αντιληφθούν καλύτερα και αποτελεσματικότερα τη φιλοσοφία, τις έννοιες, τις ευκαιρίες αλλά και τις προκλήσεις που θέτουν οι στόχοι αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών.

5. Κατά τη γνώμη σας, το θεσμικό πλαίσιο που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία έτη σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο και αφορά στην ΕΚΕ (σχέδια δράσης, οδηγίες, ISO κ.α.), αποτελεί τροχοπέδη ή εργαλείο στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών;

Το θεσμικό πλαίσιο που αφορά στην ΕΚΕ αποτελεί, κατά τη γνώμη μου, εργαλείο και όχι τροχοπέδη στην επίτευξη των στόχων της αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών. Απαραίτητη, ωστόσο, προϋπόθεση για το αποτέλεσμα αυτό είναι το θεσμικό πλαίσιο να λειτουργήσει ως έμπνευση και επιχειρηματικό κίνητρο ανάπτυξης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις επιχειρήσεις και όχι σαν άλλη μια νομική υποχρέωση. Για το λόγο αυτό απαιτείται πολύ προσεκτική επιχειρηματική ανάλυση των στόχων αειφορίας των Ηνωμένων Εθνών, η οποία θα έχει ως στόχο να αναδείξει ότι τόσο τις κανονιστικές απαιτήσεις που εγείρονται από τέτοια πλαίσια, αλλά πως μια εταιρία στρατηγικά μπορεί να ενσωματώσει σε όλες τις επιχειρηματικές της εκφάνσεις τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που οι στόχοι αειφορίας του ΟΗΕ αναδεικνύουν.

Βιβλιογραφία

I. Βιβλία-Μονογραφίες

Γρηγορίου Π. Η., Σαμιώτης Γ. Δ., Τσάλτας Γρ. Ι., Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, Νομική και Θεσμική Διάσταση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1993

Δούση Ε., Η περιβαλλοντική διακυβέρνηση σε κρίση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2014

Μιχαηλίδου Ε., Γεροντέλη Α. «Διάσκεψη Κορυφής Rio+20 (UNCSD) «Το μέλλον που θέλουμε» (The future we want) Μετά είκοσι έτη», Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) Ε.Μ.Π.,2012

Σαμιώτης Γ. Δ., Τσάλτας Γρ. Ι, Διεθνής Προστασία του Περιβάλλοντος, Τόμος Ι:Διεθνείς Πολιτικές και Δίκαιο του Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1990

Τσάλτας Γρ. Ι, Αναπτυξιακό Φαινόμενο και Τρίτος Κόσμος, Πολιτικές και Διεθνές Δίκαιο της Ανάπτυξης, νέα επικαιροποιημένη έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2010

II. Άρθρα- Συμβολή σε συλλογικούς τόμους

Μοδινός Μ. ,Τα πορίσματα του Γιοχάνεσμπουργκ: μία πρώτη ανάγνωση, στο Τσάλτας Γρ. Ι., Γιοχάνεσμπουργκ: Το Περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2003

Νικολακοπούλου-Στεφάνου Η., Η εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ) μετά το Γιοχάνεσμπουργκ, σελ.169 στο Τσάλτας Γρ.Ι, Γιοχάνεσμπουργκ: το περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, εκδ.Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2003

Ραυτόπουλος Ε., Όψεις της διαδρομής του διεθνούς δικαίου του περιβάλλοντος από τη Στοκχόλμη στο Γιοχάνεσμπουργκ (1997-2002) στο Τσάλτας Γρ. Ι., Γιοχάνεσμπουργκ: Το Περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2003

Τσάλτας Γρ.Ι., Από τη Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στην πολιτική διακήρυξη του Γιοχάνεσμπουργκ για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Τσάλτας Γρ.Ι., Γιοχάνεσμπουργκ: Το Περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Εκδόσεις Ι.Σιδέρης, Αθήνα, 2003

III. Ξενόγλωσσα βιβλία-Μονογραφίες

Bichard E., Cooper C.L., Positively Responsible :How business can save the planet, Elsevier Ltd, 2008

Kotler P, Lee N., Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, εκδόσεις ΚΕΡΚΥΡΑ, 2009

Montana,P. J..Charnov B. H, Μάνατζμεντ, Σειρά Οικονομία & Επιχείρηση, Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα, 2000

Prieur M., Doumbe-Bille S., Droit de l'Environnement et Developpement Durable, Editions Pulim, 1994

IV. Ξενόγλωσσα άρθρα-Συμβολή σε συλλογικούς τόμους

Arevalo, J. A., Aravind, D., Ayuso, S. and Roca, M. (2013), The Global Compact: an analysis of the motivations of adoption in the Spanish context. Business Ethics: A European Review, 22: 1–15. doi: 10.1111/beer.12005

Brennan L., Binney W., Parker L., Aleti T., Nguyen D., Elgar E. Socio-cultural ecological models in Brennan L., Binney W., Parker L., Aleti T., Nguyen D., Elgar E. Social Marketing and Behaviour Change: Models, Theory and Applications, edited by Publishing LTD, USA, 2014, pg 130

Bugg H.C. 1987-2007 “Our Common Future” Revisited, p.9 in Bugg H.C. & Voigt C., Sustainable Development in International and National Law, Europa Law Publishing, Groningen, 2008

Clémençon R., “Welcome to the Anthropocene: Rio+20 and the Meaning of Sustainable Development” Journal of Environment & Development 21(3), 2012

Cordonier Segger M.C. Sustainable Development in International Law in Bugg H. C., Voigt C., Sustainable Development in International and National Law, Europa Law Publishing, Groningen, 2008

Diesendorf M., Models of Sustainability and Sustainable Development, University of New South Wales, FEBRUARY 2001,DOI: 10.1504/IJARGE.2001.000007 · Source: RePEc

Freeman R.E., Strategic Management: a stakeholders approach, Pitman Publishing, 1984

Haughton G., Environmental Justice and the Sustainable City, Journal of Planning Education and Research March 1999 vol. 18 no. 3233-243

Hopkins M., Corporate Social Responsibility and International Development: Is Business the Solution?, Earthscan ,London,2007

Leisinger K.,UN Global Compact in W.Visser, D.Matten, M.Pohl and N. Tolhurst The A to Z of Corporate Social Responsibility, John Wiley&Sons Ltd, 2007

Mebratu D., Sustainability and Sustainable Development: historical and conceptual review,International Institute for Industrial Environmental Economics, Lund University ENVIRON IMPACT ASSES REV 1998;18:493–520, 1998 Elsevier Science Inc.Wales, FEBRUARY 2001,DOI: 10.1504/IJARGE.2001.000007 · Source: RePEc

Paetzold K., *Corporate Social Responsibility: An International Marketing Approach*, Verlag, GmbH, Hamburg, 2010

Sachs J. D., *From Millennium Development Goals to Sustainable Development Goals*, *Lancet* 2012; 379: 2206–11

Sutton P., *What is sustainability?*, *The journal of the Victorian Association for Environmental Education* 1 July 2004

Wood D. J., *Corporate Social Responsibility in Visser W., Matten D., Pohl M. and Tolhurst N., The A to Z of Corporate Social Responsibility*, John Wiley & Sons Ltd, 2007

Wood D. J., *Corporate Social Performance Revisited*, *The Academy of Management Review* Vol. 16, No. 4 (Oct., 1991)

V. Διεθνή κείμενα

WCED (1987) *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford; New York

The United Nations Framework Convention on Climate Change

The United Nations Convention on Biological Diversity

The Statement of Forest Principle

The Rio Declaration on Environment and Development

UN Agenda 21

The United Nations Millennium Declaration,

The United Nations-The future we want

UN Development agenda beyond 2015

UN Declaration «Transforming our World: the 2030 agenda for Sustainable Development»

World Business Council for Sustainable Development (1998). Corporate Social Responsibility: Meeting Changing Expectations.

The UN Millennium Goals 2013 Report

High-level Panel of Eminent Persons on the Post-2015 Development Agenda, Five Transformative Shifts Report

Press Release, UN Secretary General Appoints High-Level Panel on Post-2015 Development Agenda, Embargoed until 4.30pm EST, 31 July 2012

Tripartite Declaration of Principles concerning Multinational Enterprises and Social Policy, International Labour Office, March 2006

United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights,A/HRC/17/31, 21 March 2011

OECD (2011), OECD Guidelines for Multinational Enterprises, OECD Publishing. Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development,2002

VI. Ευρω-ενωσιακά κείμενα

COM(2001) 366 τελικό Πράσινο Βιβλίο – Προώθηση ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη., 18 Ιουλίου 2001, Βρυξέλλες, Βέλγιο

COM(2011) 681 τελικό Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Μια Ανανεωμένη Στρατηγική ΕΕ 2011-14 για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη., 25 Οκτωβρίου 2011, Βρυξέλλες, Βέλγιο

COM(2001)264 final A Sustainable Europe for a Better World: A European Union Strategy for Sustainable Development

COM (2002) 347 final Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη,

COM (2006) 136 final Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης

Οδηγία 2014/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2014 αποτελεί τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013 όσον αφορά τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών και πληροφοριών για την πολυμορφία από ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις και ομίλους.

VII. Εθνικά κείμενα

Κείμενο εργασίας για το σχέδιο της Εθνικής Στρατηγικής της Ελλάδας για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, Γενική Γραμματεία Εμπορίου, Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, Αθήνα, 28 Ιουλίου 2014

VIII. Πηγές από το Διαδίκτυο

Coonrod J., MDGs to SDGs : Top 10 Differences, The hunger project, August 8, 2014, <http://advocacy.thp.org/2014/08/08/mdgs-to-sdgs/>

Duru A., Corporate Social Responsibility or Corporate Public Relation?, March 22, 2012, <http://venturesafrica.com/corporate-social-responsibility-or-corporate-public-relation/>

Haski-Leventhal D., Yes, it is our business: how corporations can help on Sustainable Development Goals, September 29, 2015, <http://theconversation.com/yes-it-is-our-business-how-corporations-can-help-on-sustainable-development-goals-48247>

Kenny C., Sumner A. More Money or More Development: What Have the MDGs Achieved?, Center for Global Development, working paper 278, December 2011,

http://www.cgdev.org/sites/default/files/1425806_file_Kenny_Sumner_MDGs_FINA_L.pdf

Khoo S., The Millennium Development Goals: a critical discussion, ResearchGate Publications, January 2005,
http://www.researchgate.net/publication/242157552_The_Millennium_Development_Goals_A_Critical_Discussion

Kostakos G., International Environmental Governance and UNEP's Future, Funds, Briefing 16, April 2014,
<http://www.futureun.org/media/archive1/briefings/FUNDSBriefing16-Kostakos.pdf>

McElhaney K., A Strategic Approach to Corporate Social Responsibility, Executive Forum,
[http://responsiblebusiness.haas.berkeley.edu/documents/Strategic%20CSR%20\(Leader%20to%20Leader,%20McElhaney\).pdf](http://responsiblebusiness.haas.berkeley.edu/documents/Strategic%20CSR%20(Leader%20to%20Leader,%20McElhaney).pdf)

Lambooy T., Legal Aspects of Corporate Social Responsibility, (2014) 30(78) Utrecht Journal of International and European Law 1, DOI: [http:// dx.doi.org/10.5334/ujiel.bz](http://dx.doi.org/10.5334/ujiel.bz)
World Business Council for Sustainable Development (1998). Corporate Social Responsibility: Meeting Changing Expectations.
<http://www.wbcsd.org/pages/edocument/edocumentdetails.aspx?id=82&nosearchcontextkey=true>

Leirgulen S. I., New global study reveals :United Nations transforms business' commitment to sustainability,25 June 2015: <https://www.dnvgl.com/news/new-global-study-reveals-united-nations-transforms-business-commitment-to-sustainability-28245>

Mitcehll R., Agle B., & Wood D., Toward a theory of stakeholder identification and salience : Defining the principle of who and what really counts, *Academnt of Management Review*, 22:853-886, 1997,
<http://www.thecourse.us/5/library/Salience.pdf>

Moon J., The contribution of corporate social responsibility to sustainable development, 2007, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/sd.346/abstract>

Sachs J. D, From Millennium Development Goals to Sustainable Development Goals, *Lancet* 2012; 379: 2206–11,
http://www.grips.ac.jp/forum/IzumiOhno/lectures/2015_Lecture_texts/S16_From-MDGs-to-SDGs-Lancet-June-2012.pdf

Dr. Vandeweerd V., Director, Environment and Energy Group, UNDP Analytical Framework for post-2015 SDGs

<https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=791&menu=1515>

UN Global Compact sample letter of commitment for companies,

https://www.unglobalcompact.org/docs/how_to_participate_doc/Business_Commitment_Letter.pdf

UN Global Compact White Paper: The Role of Business and Finance in Supporting the Post-2015 Agenda, 2 July 2014,

https://www.unglobalcompact.org/docs/news_events/9.6/Post2015_WhitePaper_2July14.pdf

UN Global Compact: <https://www.unglobalcompact.org/>

A Global Compact for Sustainable Development, Business and the Sustainable Development Goals: acting responsibly and finding opportunities, United Nations Global Compact, 11/11/2015, <https://www.unglobalcompact.org/library/2291>

BASD analysis of The future we want”, <http://basd2012.org/basd-analysis-of-the-future-we-want/>

Business and the United Nations: Working Together Towards the Sustainable Development Goals: A Framework for Action» <http://www.sdgfund.org/business-and-un>

CSR will help enterprises achieve Sustainable Development Goals (SDGs), United Nations Brussels, <http://www.unbrussels.org/articles/616-csr-will-help-enterprises-achieve-sustainable-development-goals-sdgs.html>

Promoting Sustainable Development / SG/SM/8239-ENV/DEV/637

<http://www.un.org/press/en/2002/sgsm8239.doc.htm>

Sustainable Development Goals Fund: <http://www.sdgfund.org/>

Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: <http://csrhellas.eu/>

Συμβούλιο ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη : www.sevbcsd.org.gr

Πλατφόρμα διαβουλεύσεων της Ελληνικής Κυβέρνησης:

<http://www.opengov.gr/ypoian/?p=5179>